

nederlandsdagblad

JAARGANG 75 NR. 19.697 WWW.ND.NL REDACTIE@ND.NL 088 1 999 999 CHRISTELIJK BETROKKEN

Amsterdam medicijnhart van Europa

*Fel begeerd
Europees
instituut
naar Zuidas*

pagina 4

Woede en jaloezie: stroomstootvissen

pagina 17

Bied samengesteld gezin hulp als kerk

pagina 12

advertentie

Keuze uit meer dan
1500 ringen!

RIKKOERT

TROUWRINGENHUIS.NL

Eindeloos wachten na examen inburgering

pagina 4

Oude zaak in Vaticaan speelt op Kindermisbruik

pagina 7

EU

HERMAN VEENHOF nd.nl/buitenland

Nog nooit zat Duitse politiek zo op slot

*Bondspresident Steinmeier wil geen nieuwe verkiezingen,
maar bondskanselier Merkel wil geen minderheidsregering.*

► BERLIJN

De moeilijkste kabinetsformatie uit het zeventigjarig bestaan van de Bondsrepubliek Duitsland, vond president Frank-Walter Steinmeier (SPD). Maar na het klappen van de Duitse kabinetsformatie zondagavond wilde hij – twee maanden na de vorige stembusgang – nog niet overgaan tot het organiseren van nieuwe verkiezingen. Bondskanselier Angela Merkel van de christendemocratische CDU wilde dat ook niet. Maar een dag later veranderde ze met tegenzin van mening. Duitsland heeft stabiliteit nodig, vindt ze. Als een coalitieregering met de sociaaldemocratische SPD of een kabinet met de liberale FDP en de Groenen niet mogelijk is, is een minderheidsregering voor haar geen optie; dan maar weer verkiezingen.

vier scenario's

Nu de Duitse kabinetsonderhandelingen mislukt zijn, zijn er vier scenario's in omloop, die alleen overeen-

stemmen in het chagrijn waarmee ze onder ogen worden gezien:

1) alsnog een Jamaica-coalitie, genoemd naar de kleuren van de vlag van dat tropische land. Acht weken lang zaten christendemocraten (de zwarte CDU/CSU), liberalen (de gele FDP) en de Duitse Groenen aan tafel. Steinmeier wil deze optie in gesprekken onder het trefwoord 'verantwoordelijkheid nemen' masseren. 2) een nieuwe 'GroKo', een *Grosse Koalition* tussen CDU en SPD. Beide partijen koesteren hiertegen weerzin en de SPD heeft bij monde van politiek leider Martin Schulz ook maandagavond nog uitgesloten dat zo'n rood-zwarte combinatie er komt. Maar Steinmeier is ook van de SPD en de brede meerderheid van de huidige demissionaire regering spreekt velen aan.

3) een minderheidsregering. In theorie kan de bondspresident volgens artikel 63 van de Duitse grondwet een kanselier aanwijzen; die moet

wel het vertrouwen krijgen van de Bondsdag, maar hoeft geen meerderheidscoalitie te leiden. Daarbij wordt gedacht aan een samengaan van CDU/CSU met of Groenen (42 zetels tekort voor een meerderheid in de Bondsdag) of de liberale FDP (29 zetels tekort). Er is veel koudwater-vrees, want Duitsland kent geen poldermodel, geen constructieve oppositie en geen gedoogbeleid. Dat leidt maar tot instabiliteit en daar houdt geen Duitser van.

4) nieuwe verkiezingen. Ook deze oplossing is moeizaam. Ten eerste zou Duitsland nu niet anders stemmen dan op 24 september. Ten tweede is het grondwettelijk een heel gedoe. Normaal lanceert de bondskanselier een motie van vertrouwen die dan wordt verworpen, zodat de president nieuwe verkiezingen kan uitschrijven, binnen zestig dagen. Maar Merkel is demissionair en dan mag dat niet zomaar. Merkel moet dan

eerst worden herkozen; het land is drie weken verder voor het zover is.

stekker eruit

Zondagavond laat trok FDP-leider Christian Lindner de stekker uit de onderhandelingen. Dat wekte verbazing, want er leek schot te zitten in de dossiers en de Groenen hadden veel meer ingeleverd dan de FDP. Over onderwijs, rechtsstaat en Europa was men het eens. Over vier punten was men het oneens. De Groenen hielden aan tegen een bovengrens van 200.000 immigranten per jaar en wilden gezinshereniging, de CDU en FDP niet. De Groenen wilden twintig van de 148 Duitse kolencentrales sluiten, CDU en FDP maar tien. CDU/CSU wilden wel massale opslag van data, de Groenen en FDP veel minder. De Groenen wilden een concreet jaartal waarin er geen auto's zouden rondrijden op diesel en benzine en nu al extra belasting. Vooral de ondernemerspartij FDP wil dit niet. <

advertentie

WILLEKE

nd.nl/cartoons

PRIJS € 1,75 ZATERdag € 3,00

9 771570 797003

Relkrant moedigt zinloze cultuurstrijd aan COMMENTAAR PAGINA 3

In actie voor minder administratieve rompslomp

Oud-minister en lid van de raad van bestuur van zorgverzekeraar VGZ Ab Klink is te gast in het actiecentrum van Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland (V&VN). Hij was aanwezig bij de actiedag voor meer armslag en minder administratieve druk in de zorg. Duizenden verpleegkundigen en verzorgenden bij verschillende instellingen in heel het land voerden maandag actie om de administratieve rompslomp in de zorg te verlagen. Onnodige administratie laten zij liggen. Daardoor blijft er meer tijd over voor patiënten. Verder voeren de zorgmedewerkers gesprekken met werkgevers over de problemen waar ze tegenaan lopen. Staken doen ze niet, omdat daar patiënten en cliënten onder lijden. Volgens een zegsvrouw van V&VN lopen de administratieve lasten de spuigaten uit. V&VN pleit voor een noodplan om het personeelstekort in de zorg aan te pakken. Patiëntenfederatie Nederland steunt de actie. <

Agenten behouden neutrale uitstraling

...Een uitspraak van het College voor de Rechten van de Mens ten spijt: minister Ferdinand Grapperhaus (Justitie) houdt vast aan de neutrale uitstraling van een agent.

...De korpschef zal de zaak van een agente die geen hoofddoek mag dragen verder bestuderen, aldus de minister.

► UTRECHT

De Nationale Politie discrimineert de Rotterdamse politiemedewerkster Sarah Izat (26) door haar te verbieden een hoofddoek te dragen in combinatie met haar uniform. Dat oordeelt het College voor de Rechten van de Mens. De medewerkster heeft weinig contact met burgers en het College is er niet van overtuigd dat het verbod voor de betrokkene noodzakelijk is. Haar werkzaamheden bestaan vooral uit het beantwoorden van het 0900-servicenummer en het opnemen van aangiften via een videover-

binding. Zij doet haar werk in burgerkleding en draagt een hoofddoek. Al haar directe collega's die hetzelfde werk doen, dragen dagelijks hun uniform. Izat wil dit ook, maar het politiekorps staat dat niet toe in combinatie met haar hoofddoek. Het College beperkt zich in de uitspraak puur tot deze werksituatie en laat zich niet uit over het al dan niet dragen van een hoofddoek door agenten die wél meer contact hebben of op straat komen.

niet bindend

De uitspraken van het College zijn niet bindend. Toch doet deze de gemeenteraden hoog oplopen. 'Gelukkig kunnen we deze bizarre uitspraak naast ons neerleggen', reageerde de VVD op zijn Facebookpagina. 'Want natuurlijk hoort een hoofddoek niet bij een politie-uniform. Net zoals een SP-button, een ADO-sjaal of een kruisteken daar niet bij horen. De overheid moet namelijk neutraal zijn. De politie moet neutraal zijn.'

NIDA, de door de islam geïnspireerde Rotterdamse politieke partij, noemt de uitspraak juist 'hoopvol' en pleit voor een landelijke proef met een hoofddoek bij de politie. De Amsterdamse hoofdcommissaris van politie Pieter-Jaap Aalbersberg opperde in mei in het AD de hoofddoek weer toe te staan, om het politiekorps een betere afspiegeling van de maatschappij te laten zijn. In een aantal landen mogen politievrouwen wel een hoofddoek dragen, bijvoorbeeld in Groot-Brittannië, Canada en Australië. Daar mogen politiemannen die het sikhisme (een religie afkomstig uit India) aanhangen ook een tulband (dastar) dragen.

gedragscode

Voor de Nederlandse politieambtenaren geldt sinds 2011 de gedragscode lifestyle-neutraliteit. Bij hen zijn zichtbare en herkenbare tekens van onder andere (levens)overtuiging, religie en politieke overtuiging verboden. Deze gedragscode is opge-

steld in 2011 onder Rutte I, het kabinet waarin de PVV optrad als geëvenaard partner. 'In het regeerakkoord was toen opgenomen dat medewerkers van de politie en de overheid een neutrale uitstraling moeten hebben', vertelt Gerrit van de Kamp, voorzitter van politievakbond ACP. 'Het was gelijke monniken, gelijke kappen, maar door deze uitspraak zullen meer politiemensen om een uitzondering op de regel vragen', verwacht hij. 'Wij hadden de vrijheid niet om zelf te bepalen hoe om te gaan met collega's die een kettinkje met een kruis dragen of die een tatoeage hebben. Daarom voelen we ons nu niet vrij om die gedragscode te schrappen.' Minister Ferdinand Grapperhaus van Justitie wil daarvan ook niets weten, liet hij maandag weten in reactie op het oordeel. Sarah Izat wil met de politie in gesprek om te kijken of zij voortaan haar uniform én hoofddoek mag dragen tijdens haar werk. <

Onrust door moordzaak verpleeghuis Binnenmaas

► PUTTERSCHOEK

Een 21-jarige Rotterdammer is vrijdag aangehouden voor een moord en twee pogingen tot moord in twee verpleeghuizen, meldde het Openbaar Ministerie in Rotterdam maandag.

Burgemeester André Borgdorff van de Zuid-Hollandse gemeente Binnenmaas noemt de aanhouding van een verzorgende in een verpleeghuis voor moord en twee pogingen daartoe tegenover het ANP 'een vreselijk bericht voor familie, bewoners en personeel'. De Rotterdamse verpleger zou door het toedienen van insuline een bewoner hebben omgebracht van 't Huys te Hoecke in Puttershoek, onderdeel van de verzorgingsgroep Zorgwaard, en dat hebben geprobeerd bij een andere bewoner, die het overleefde. Ook in een zorginstelling in Rotterdam zelf zou hij een poging tot moord hebben gedaan. Ook daar overleefde de patiënt. De directeur van 't Huys te Hoecke Nico de Pijper wil niets inhoudelijks zeggen, hangende het onderzoek. 'We hebben volop contact met familie en cliënten, iedereen is hier natuurlijk van geschrokken.' Volgens burgemeester Borgdorff grijpt de zaak in op de gemeenschap en wordt in het betrokken verzorgingstehuis de vinger aan de pols gehouden wat betreft de reacties. Een informatieavond is volgens hem nog niet nodig gebleken.

onwel

De zaak ging begin november rollen nadat in een verzorgingshuis in de gemeente Binnenmaas een bewoonster onwel was geworden. In het ziekenhuis ontstond het vermoeden dat haar zonder medische noodzaak insuline was toegediend. De betrokken vrouw overleefde het incident. Het verpleeghuis deed daarop wel aangifte en de politie startte een groot onderzoek. Daarop kwamen twee soortgelijke incidenten boven water. In één van die zaken, in Binnenmaas, was de bewoonster overleden. In een instelling in Rotterdam werd een vrouw ook onwel, maar zij overleefde het. De verdachte werkte bij een aantal zorginstellingen. 'Het verpleeghuis 't Huys te Hoecke treft geen blaam. Dit had in elk verpleeghuis in Nederland kunnen gebeuren. Maar ik ben hier wel heel erg van geschrokken', zegt Els Bouman uit Strijen tegen een ANP-verslaggever. Bouman betrad maandag verpleeghuis 't Huys te Hoecke om haar 98-jarige oom te bezoeken. 'Maar zo iets kan overal gebeuren. Het ligt niet aan 't Huys te Hoecke. De verzorging is hier fantastisch.' Kees Tuytjens woont vlak bij het verpleeghuis en is diabetespatiënt. De moord met insuline raakt hem: 'Voor mij als patiënt is dat behoorlijk schokkend.' <

nieuwsvandaag

09.00

Zakenman

Rechtbank Utrecht behandelt pro forma rechtszaak verdachte moord op Koen Everink.

09.00

Conferentie

Conferentie VN in New York over klimaatbestendig maken van het Caribisch gebied.

HENDRO MUNSTERMAN nd.nl/geloof

KERST IN OEKRAÏNE OOK OP 25 DECEMBER

► LIEV

Oekraïne maakt de viering van Kerst op 25 december mogelijk, door er een verplichte vrije dag van te maken. Kerst wordt door de oosters-orthodoxe christenen sinds de vierde eeuw op 7 januari gevierd. Zij volgen hiermee de Juliaanse kalender en weigeren de hervorming die paus Gregorius VIII om astronomische redenen in 1582 in de westerse kerk doorvoerde. Volgens die hervorming valt Kerst immers op 25 december. Maar het Oekraïense parlement heeft besloten om naast 7 januari nu ook 25 december als verplichte vrije dag te kenmerken. Ongeveer een derde van alle christenen in de Oekraïne – met name rooms-katholieken

en protestanten – viert Kerst immers al op die datum. Maar ook steeds meer Grieks-katholieke en zelfs orthodoxe christenen stappen over naar 25 december. Afgezien van religieuze overwegingen is de keuze van het parlement het zoveelste bewijs dat de Oekraïense autoriteiten liever naar het Westen dan naar de Russische oosterbuur kijken, die door veel Oekraïeners als een imperiale macht wordt gezien. De burgers in de voormalige Sovjet-republiek die in 1991 onafhankelijk werd, moeten er wel een andere vrije dag voor inleveren. De Dag van de Arbeid duurde tot nu toe twee dagen – namelijk op 1 en 2 mei – en wordt nu tot de eerste dag van de maand mei beperkt.

TILLY DODDS nd.nl/buitenland BEELD AP / TSAFRIR ABAYOV

Regering Israël wil snel af van Afrikaanse migranten

► JERUZALEM

Israël wil op korte termijn beginnen met het onvrijwillig uitzetten van duizenden Afrikanen die illegaal in Israël verblijven. Volgens premier Benjamin Netanyahu is het 'hoog tijd om de uitzetting van Afrikaanse migranten te versnellen'. Mensenrechtenactivisten zijn verontwaardigd.

'Ik heb een internationale overeenkomst bereikt waardoor Israël bijna 40.000 nog overgebleven Afrikaanse indringers kan deporteren', zei Benjamin Netanyahu. 'Dat stelt ons in staat om in de toekomst het detentiecentrum Holot te ontruimen. Een deel van het geld dat we nu uitgeven aan het bewaken van de migranten daar, kan dan gebruikt worden voor andere behoeften van de staat.'

De Israëlische premier maakte zijn opmerkingen zondag, toen het kabinet een voorstel besprak van de ministers Gilad Erdan (Openbare Veiligheid) en Aryeh Deri (Binnenlandse Zaken) om binnen vier maanden het 'open' detentiecentrum Holot te sluiten. In Holot, in de Negevwoestijn, niet ver van de grens met Egypte, verblijven een paar duizend Afrikaanse migranten. Zij zijn daarheen gebracht in een poging hen ertoe te bewegen vrijwillig uit Israël te vertrekken. De ministers stemden unaniem in met de sluiting van Holot.

'infiltranten'

Sinds pakweg 2006 zijn tienduizenden Afrikanen via de woestijn Israël binnengekomen. Verreweg de meesten van hen zijn afkomstig uit Eritrea en Sudan. De Israëlische regering beschouwt hen als 'infiltranten' die voornamelijk gekomen zijn om economische redenen. Er zijn dan ook maar heel weinig Afrikanen die erin slagen een vluchtelingenstatus te bemachtigen.

Afrikaanse migranten houden een barbecue buiten het detentiecentrum Holot, in de Negevwoestijn. Zij worden met uitzetting bedreigd.

Door het bouwen van een hek aan de grens met Egypte is het Israël al gelukt de toestroom van Afrikanen aanzienlijk te beperken. Door strenge wetgeving en het uitvoeren van druk zijn verder circa 20.000 Afrikanen ertoe bewogen 'vrijwillig' te vertrekken naar een 'derde' land, waarmee hierover geheime afspraken zijn gemaakt. Het zou gaan om Rwanda en mogelijk ook Uganda.

Volgens officiële cijfers waren er eind juni nog ruim 38.000 Afrikaanse migranten in Israël, onder wie ruim 27.000 Eritreeërs en bijna achtduizend Sudanezen. Als het aan Netanyahu ligt, worden degenen die niet vrijwillig vertrekken binnenkort onder dwang gedeporteerd – uitgezonderd vrouwen, kinderen en mannen die nog wachten op een besluit over hun asielaanvraag. Volgens televisiezender Channel 10 betaalt Israël de Rwandese regering vijftienduizend dollar voor elke uitgezette Afrikaan die zij

accepteert. Behalve in de Negevwoestijn verblijven nogal wat illegale Afrikanen in de armere wijken van steden als Tel Aviv, Eilat, Ashdod en Ashkelon. Een deel van de lokale bevolking daar klaagt dat de illegale Afrikanen overlast veroorzaken en bijdragen aan de verloedering van woonwijken.

juridische verplichting

De vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties maakt zich zorgen over de deportatieplannen. Zij stelt dat Israël juridisch verplicht is vluchtelingen en anderen die bescherming zoeken, deze te geven. De mensenrechtenorganisatie Euro-Mediterranean Human Rights Monitor veroordeelde maandag het besluit om Holot te sluiten en het voornemen om illegale Afrikanen gedwongen uit te zetten. Volgens de organisatie zijn veel Afrikanen gevlucht voor vervolging in hun eigen land. <

ZINLOZE CULTUURSTRIJD

EEN RANDSTEDELIJKE, CULTURELE ELITE beheerst in ons land het publieke debat. Maar als je vanaf Amsterdam gezien voorbij Purmerend of Hilversum bent, denken de mensen veel 'gewoner' en hebben ze andere zorgen dan de grootstedese stokpaardjes. Dat is grofweg de mentale waterscheiding die geograaf Josse de Voogd in kaart bracht, in opdracht van de overheid (*ND* 9/11). De Voogd lichtte zijn rapport twee weken geleden toe in een interview met dagblad *De Telegraaf*. Regionale verschillen worden groter, legde de onderzoeker uit, maar dat hoor je in de media niet terug. Programma's als *De Wereld Draait Door* zouden ook eens de oudere, lager opgeleide burger aan het woord moeten laten, en de conservatieve christen uit 'de provincie'.

TOT ZOVER EEN ZINVOL ONDERZOEK, naar verschillen in denken tussen de randstad en de omliggende regio's. Maar de Amsterdamse krant introduceerde dit verhaal met een voorbeeld dat De Voogd in zijn rapport én in het interview helemaal niet noemde. Namelijk: de toenemende weerstand tegen Zwarte Piet. Dát zou, volgens het randstedelijke dagblad, nou typisch zo'n cultureel-elitair stedelingen-stokpaardje zijn. Precies volgens dit zelfbedachte verhaallijntje heeft de krant vervolgens verslag gedaan van de aanloop naar de tv-intocht van Sinterklaas in Dokkum, zaterdag. 'Randstedelijke' betogers tegen Zwarte Piet dreigden dat 'kinderfeest' te verstoren. De 'PvdA-burgemeester' van Dongeradeel gaf hun zelfs vergunning; zij richtte met hekken een demonstrantenvak in langs de route. Maar toen kwamen enkele 'Friezen' op het idee om via Facebook een oproep te doen, de anti-Piet-activisten onderweg naar Dokkum tegen te houden. Dat lukte: de bussen met demonstranten werden door een levensgevaarlijke blokkade op de snelweg gestuit. En toen de burgemeester doorkreeg dat de betogers – als die toch werden doorgelaten – in Dokkum met zwaar vuurwerk zouden worden verwelkomd, liet zij de bussen onder politie-escorte terugleiden naar de Afsluitdijk.

EEN VALSE TEGENSTELLING tussen de randstad en het 'conservatieve' platteland is met deze dubieuze opzet aangewakkerd. Terwijl juist een reeks conservatief-christelijke basisscholen in Friesland en Groningen vorig jaar besloot om Piet van z'n zwarte smerlaag te ontdoen. Gewoon, omdat het feest dan leuker is voor kinderen die van zichzelf een donkere huid hebben: een nuchter, kindvriendelijk besluit. Maar de relkrant uit Amsterdam moedigt liever een zinloze cultuurstrijd aan, door de illegale blokkade op de A7 voor te stellen als regionale heldhaftigheid. Alsof het grondrecht om te demonstreren waardeloos is naast de foptraditie van het 'zwarte knechtje' zonder geschiedenis.

SJIRK KUIJPER

GRATIS TWEE WEKEN NEDERLANDS DAGBLAD

Gratis kennismaken met een krant die het nieuws anders belicht? Dat kan. Stuur de bon op en ontvang gratis twee weken het Nederlands Dagblad. Of ga naar nd.nl/2weken. Bellen kan ook: 088 1999999. Stuur de bon zonder postzegel naar: Antwoordnummer 1004, 3770 VB Barneveld. (Alleen als je de laatste zes maanden geen abonnement hebt gehad.)

Naam en voorletter(s):	m/v
Straat en huisnummer:	
Postcode:	Woonplaats:
Telefoon (i.v.m. controle bezorging):	
E-mail:	
Ingangsdatum:	

DEZELFDE ECONOMIE ANDERS BECIJFERD

16.30

Ondervoeding

Netwerkbijeenkomst Coda in Apeldoorn over ondervoeding bij kwetsbare ouderen.

HELE DAG

Flitsbetalingen

Bij bijna 600 Europese betaalinstellingen krijgt ontvanger zijn geld binnen 10 seconden.

*'Een boerderij
runnen zonder
computer is
verleden tijd.'*

Jan Dirk van Mourik, pagina 18

EU

MARC PEEPERKORN / VK nd.nl/nederland

Prestigieus EU-agentschap naar Nederland

► BRUSSEL

Amsterdam wordt de nieuwe vestigingsplaats voor het Europees Geneesmiddelenbureau. Het is een overwinning voor de maandenlange lobby van premier Mark Rutte en voormalig PvdA-leider Wouter Bos, om het prestigieuze EU-agentschap naar Nederland te halen. De kleinere Europese Bankautoriteit gaat naar Parijs.

Amsterdam sleepte het agentschap maandagavond pas na drie stemrondes en een loting binnen. 'Zenuwslopend', noemde minister Halbe Zijlstra van Buitenlandse Zaken na afloop de stemming. De concurrentie – zestien kandidaten voor het Geneesmiddelenbureau – was volgens hem 'moordend'. De overwinning van Amsterdam ging ten koste van Milaan, een van de favorieten die in de eerste twee stemrondes steeds de meeste stemmen kreeg. De extra steun voor Nederland kwam uiteindelijk van noordelijke landen die eerder voor Kopenhagen kozen. De Deense hoofdstad viel met vijf punten in de tweede ronde uit de race.

Zijlstra noemde de uitslag een fantastisch resultaat. 'Het is mooi voor Nederland en vooral ook mooi voor de burger die kan blijven rekenen op goede medicijnen.' Zijlstra benadrukte dat tot op het eind is gelobbyd. Premier Mark Rutte belde zelfs tussen de stemrondes door nog met weifelende collega-premiers, terwijl Zijlstra en Wouter Bos landen bewerkten om de laatste stemmen binnen te halen. 'Voor elke ronde lagen de draaiboeken klaar. Uiteindelijk kregen we minder stemmen dan toegezegd, maar we hadden genoeg buffers', aldus een zichtbaar opgeluchte Bos.

Zowel het Geneesmiddelenbureau als de Bankautoriteit is nu nog gevestigd in Londen. Ze moeten daar uiterlijk voorjaar 2019 weg omdat Groot-Brittannië dan uit de EU stapt. 'Een triest gevolg van de Brexit', zei de Estse EU-voorzitter voorafgaand aan de stemming.

Voor de Oost-Europese lidstaten waren de druiven zuur. Zij visten achter het net voor beide agentschappen

terwijl ze onderbedeeld zijn bij de verdeling ervan. De Europese regeerders hadden beloofd daar rekening mee te houden, maar dat bleek niet het geval. 'Er zaten niet alleen gezellige gezichten in de zaal', erkende Zijlstra. Slowakije, dat met Bratislava getipt was als kanshebber voor het Geneesmiddelenbureau, was zo boos over de uitschakeling in de eerste ronde, dat het zich daarna onthield van stemming.

In de eerste stemronde voor dit agentschap (waarin elk land zes punten moest verdelen) kreeg Milaan de meeste punten, Amsterdam en Kopenhagen beide 20. In de tweede ronde (nog maar 1 punt per land) ging Milaan opnieuw aan de leiding met 12 punten. Amsterdam ontving er 9, Kopenhagen 5. Daardoor kwam er een derde en laatste ronde. Daarin kregen Milaan en Amsterdam beide 13 punten en moest EU-voorzitter Estland lootjes trekken: het werd Amsterdam. Het Geneesmiddelenbureau wordt aan de Zuidas in een nieuw kantoorgebouw gehuisvest. Het EU-agentschap telt circa negenhonderd werknemers, heeft een jaarbudget van ruim 300 miljoen euro en is goed voor meer dan 30.000 hotelovernachtingen per jaar.

reizende Wouter Bos

Voormalig PvdA-leider en minister van Financiën Bos heeft zich naar eigen zeggen vijf maanden 'suf gereisd' om het Geneesmiddelenbureau binnen te halen. Op politiek niveau was ook Rutte volop actief om steun te verwerven.

Opvallend genoeg eindigde ook de strijd om de Europese Bankautoriteit (acht gegadigden) in lootjes trekken. In de laatste ronde staakten de stemmen tussen Dublin en Parijs maar Frankrijk had geluk bij de loting. De Oost-Europese kandidaten Praag en Warschau kwamen ook hier niet door de eerste ronde. De stemmingen waren geheim, maar de uitslagen van de stemrondes lekten vrijwel onmiddellijk uit. Volgens Zijlstra moet de EU in de toekomst kiezen voor een volledig openbare procedure. <

NL

GIJS BEUKERS / VK nd.nl/nederland BEELD MARCEL VAN DEN BERGH

Maanden wachten op

... Statushouders moeten maanden wachten voordat ze de uitslag van een inburgeringscursus te horen krijgen.

... In alle haast worden nu extra examinatoren opgeleid.

► DEN BOSCH

Esmail Jonawaz (49) – in 2014 gevlucht uit Iran, hij wil niet vertellen waarvoor – deed afgelopen juli het examen 'spreken', als onderdeel van zijn inburgeringscursus. Zes weken later volgde de uitslag: gezakt. Op een herkansing, waarvoor hij zich meteen aanmeldde, moest hij twee maanden wachten, tot begin november. Hij heeft er een 'goed gevoel' over, maar of hij het inderdaad heeft gehaald, hoort hij naar verwachting eind maart 2018, negentien weken na de toets.

De wachttijden voor uitslagen van onderdelen van de inburgeringscursus zijn enorm gestegen. Negentien weken voor 'spreken', zestien weken voor 'schrijven', dertien weken voor 'oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt'. De andere drie onderdelen – luisteren, lezen en kennis van de Nederlandse maatschappij – zijn wel binnen de gebruikelijke acht weken nagekeken.

boete

Onder inburgeraars is grote onrust ontstaan over de lange wachttijden: als zij niet binnen drie jaar slagen voor alle onderdelen, moeten zij mogelijk 1250 euro boete betalen. Vluchtelingen met asielstatus moeten bij overschrijding van die termijn ook hun lening van 10.000 euro – die anders wordt kwijtgescholden – terugbetalen.

Ook Jonawaz maakt zich zorgen. In januari 2018 is zijn termijn van drie jaar verstreken. De uitslag voor spreken is dan nog niet bekend, en hij moet ook nog slagen voor 'oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt'. 'Ik heb om verlenging van mijn termijn verzocht, maar weet nog niet of ik die krijg', zegt hij in het Engels, dat hij verkiest boven het Nederlands, waarin hij zich ook verstaanbaar kan maken. 'Ik ben bang dat ik de boete niet kan betalen.'

De organisatie achter de inburgeringscursussen, DUO, lijkt overvallen door de grote toestroom naar de in-

Statushouder Esmail Jonawaz (r.) bezoekt een netwerkbijeenkomst (Ontmoeten is Ondernemen) in Den Bosch.

burgeringscursussen. Eerder opende de onderwijsorganisatie twee locaties waar examens werden afgenomen, en verruimde ze de openingstijden van bestaande locaties. Daardoor slonken de wachtlijsten voor de examens – al moeten inburgeraars in bepaalde steden nog steeds twee maanden wachten op een toets.

te weinig personeel

Maar aan personeel dat die extra toetsen kan nakijken werd niet met-

een gedacht. Toen dit besef wel doordrong, was het te laat. 'Het is niet eenvoudig hiervoor personeel te vinden', zegt André Schenkel, woordvoerder van DUO. Voor het examen 'spreken' reageren de inburgeraars op bepaalde vragen in een microfoon. De examinator beoordeelt de antwoorden, die opgeteld zo'n kwartier duren, later. Schenkel: 'Het zijn vooral oud-docenten en bepaalde zzp'ers die dit goed kunnen.' Er zijn ruim 60.000 migranten in

NL

OVERDWARS

IRIS ZWART nd.nl/nederland BEELD ANP / REMKO DE WAAL

TREIN GLIJDT STEEDS MINDER VAAK UIT OP HET SPOOR

Spoorwegbeheerder ProRail weet met slimme trucs steeds beter te voorkomen dat treinen 'uitglijden' op de rails.

► UTRECHT

Elk jaar is het weer raak in de herfst- en winterperiode. Regen, sneeuw en blaadjes op het spoor ontregelen het treinverkeer. De rails worden er vaak zo glad door dat treinen doorglijden bij stations en overwegen. In 2015 leverden dergelijke omstandigheden 819 meldingen van vertraagde of uitvallende treinen op. Een jaar later daalde dit aantal naar 687 en voor 2017 staat de teller tot nu toe op 515. Volgens woordvoerder Jaap Eikelboom van ProRail is de dalende trend te danken aan een speciale gel die ProRail op de rails aanbrengt. 'Sinds twee jaar smeren we die gel via de wielen van treinen automatisch over de rails uit. Treinen krijgen hierdoor meer grip.'

Door een speciale gel krijgen treinen meer grip.

Ook ontwikkelde ProRail samen met weerbureau Infoplaza een computerprogramma om het weer nauwkeurig te kunnen voorspellen. 'Dit betekent dat we sneller en effectief maatregelen kunnen treffen. We repareren 's nachts bijvoorbeeld een defecte trein. Zo voorkomen

we dat mensen moeten wachten.' Voor Nederlanders die iedere ochtend in de trein stappen op weg naar werk of school, is die aanpak goed nieuws.

Eikelboom voegt er wel aan toe dat het weer niet altijd tot in detail te voorspellen is. 'De rails in Nederland zijn gemaakt voor Nederlands weer. Dan hebben we het over een temperatuur van nul tot twintig graden. Extreme weersomstandigheden zoals ijzel, sneeuw, storm, bliksem, wateroverlast, extreme kou en hitte hebben altijd gevolgen.' Of het aantal incidenten nog verder zal dalen, kan Eikelboom niet beloven: 'Nul incidenten hebben is een utopie, maar we streven naar zo min mogelijk. De afgelopen jaren hadden we geen strenge winter, dus dat was in ons voordeel. Tevreden zijn we nooit en de ambitie om de cijfers nog verder te laten dalen is groot.'

NL

ANP

Werkstraf militair voor schietongeluk

► ARNHEM

Een 33-jarige militair uit Swifterbant is veroordeeld tot een werkstraf van 38 uur omdat hij per ongeluk op zijn collega heeft geschoten in 2014. Het slachtoffer raakte gewond en de militair wordt verweten de veiligheidsvoorschriften niet goed te hebben nageleefd. De veroordeelde had vlak voor het incident met scherpe munitie op de schietbaan geschoten. Hij zou daarna bij het ontladen en het onderhoud van zijn wapen zich niet goed gehouden hebben aan de veiligheidseisen, waardoor er een schot afging. De kogel veroorzaakte ernstig en blijvend letsel. <

NL

ANP nd.nl/nederland

uitslag inburgeringstoets

Nederland die nog moeten inburgeren, van wie het overgrote deel hier als asielzoeker is gekomen. DUO heeft nu zo'n tachtig examinatoren in dienst die de toetsen beoordelen. 'We erkennen dat het lange wachten een probleem is', vervolgt Schenkel. 'We leiden nu snel veertig extra mensen op die de examens kunnen controleren.'

'Waarom gebeurt dat nu pas?', vraagt Martijn van der Linden, woordvoerder van Vluchtelingenwerk Neder-

land, zich af. 'In 2015 zagen we al dat er heel veel vluchtelingen naar Nederland kwamen. De wachttijd liep op bij de asielprocedure, bij huisvesting. Iedereen kon toen al op zijn vingers natellen dat deze mensen moesten inburgeren en daar ook examens voor moesten doen.'

verwijtbaar

Nadat een asielzoeker in Nederland is aangekomen, duurt het nog even voordat hij of zij 'inburgeringsplichtig' is en de termijn van drie jaar ingaat. Eerst moet de asielstatus verkregen worden, en daarna kunnen ook andere omstandigheden – zoals een langdurig verblijf in een asielzoekerscentrum – het proces vertragen.

Als de drie jaar verstreken is, is het is nog maar de vraag of de boete daadwerkelijk moet worden betaald – zij wordt pas opgelegd als de migrant de termijn verwijtbaar heeft overschreden. 'Ieder geval wordt individueel

beoordeeld', zegt een woordvoerder van het ministerie van Sociale Zaken. 'Als het lange wachten op het examen of het nakijken ervan ervoor zorgt dat iemand niet binnen drie jaar kan inburgeren, wordt dat meegenomen in de beoordeling.' 'Het is opmerkelijk dat er vanuit de politiek en de overheid zo wordt gehamerd op snelle integratie, maar ondertussen moeten statushouders in ieder stadium wachten en worden ze helemaal niet in staat gesteld om te integreren', zegt Van der Linden van Vluchtelingenwerk Nederland. 'Inmiddels is duidelijk dat coulant wordt omgegaan met de boetes, maar de inburgeraars worden wel bestookt met brieven waarin daarmee wordt bedreigd', vervolgt Van der Linden. 'Wij kunnen wel zeggen dat ze niet worden opgelegd, maar mensen hebben daar toch slapeloze nachten van.'

kennis kwijtraken

Inburgeraars in de klas van Gerdy-Anne van Deursen, docent en trajectbegeleider aan het Koning Willem I College in Den Bosch, zetten zichzelf voor de zekerheid alvast op de wachtlijst voor een nieuw examen, terwijl ze hun uitslag nog niet eens binnen hebben. Van Deursen: 'Ik raad dat af, vanwege de kosten (een examen spreken kost 60 euro, red.) en omdat de wachtlijst daardoor nog langer wordt, maar daar trekken ze zich niets van aan.'

Als Jonawaz alleen nog moest wachten op de uitslag van 'spreken', en die zou positief zijn, dan zou hij zeer waarschijnlijk ook op een coulante behandeling kunnen rekenen. Hij moet echter ook nog slagen voor het examen 'oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt'. De kans is daarom aanzienlijk dat hij zal moeten betalen. Jonawaz zou dat onterecht vinden, want ook hij heeft veel last gehad van de lange wachttijden. 'Als je studeert, verbeter je kennis en haal je het examen makkelijker. Maar als je maanden moet wachten op de uitslag raak je die kennis kwijt en moet je opnieuw beginnen.' Zijn gezin – hij heeft een vrouw en twee zoons – en nieuwe marketingbedrijf lijden er ook onder. 'Ik wil me daarmee bezig houden, ik wil van mijn uitkering af. Het wachten helpt me daar niet bij.' <

Sneller actie bij huiselijk geweld

► UTRECHT

De reclassering gaat sneller actie ondernemen bij huiselijk geweld.

Met de invoering van een 'spreekuur voor huiselijk geweld' hoeft de reclassering na overleg met het Openbaar Ministerie en andere betrokken partijen niet meer tot een rechtszitting te wachten om interventies op te leggen.

Een proef met een spreekuur huiselijk geweld is succesvol geweest en wordt nu landelijk ingevoerd. Huiselijk geweld kan met de nieuwe methode sneller en doelgerichter aangepakt worden. Bij ongecompliceerde zaken, waarbij de verdachte bekend heeft, gaat de reclassering direct beginnen met gedragstrainingen. In de huidige situatie kan er pas actie ondernomen worden nadat er een zitting is geweest, wat maanden kan duren. Volgens Sjef van Gennip, algemeen directeur van Reclassering Nederland, blijkt uit onderzoek dat een behandeling zo snel mogelijk na het incident het meeste effect heeft. Jaarlijks worden honderdduizenden mensen slachtoffer van huiselijk geweld, onder wie 119.000 kinderen. <

NL

ANP

Arrestatie agent na lekken informatie

► DEN HAAG

Een 61-jarige politieagent van de eenheid Den Haag is maandag opgepakt. Hij zou informatie hebben gelekt. Hij zit in beperkingen, wat betekent dat hij alleen contact mag hebben met zijn advocaat. In juni werd ook al een Haagse agent opgepakt op verdenking van lekken. De toen gearresteerde agent volgde van half 2016 tot en met februari 2017 een opleiding aan de politieacademie en liep in de maanden januari en februari stage bij de Dienst Bewaken en Beveiligen (DBB). Daar liep hij mee in het bewakingsteam van PVV-leider Geert Wilders. Na februari ging de man volgens het OM weer weg bij de DBB en keerde hij terug naar de eenheid Den Haag. <

NL

HERMAN VEENHOF nd.nl/nederland

Wel schuld, geen strafeis voor agenten na nekklem

► DEN HAAG – SCHIPHOL

Twee politieagenten die deelnamen aan de arrestatie van Mitch Henriquez, zijn volgens het Openbaar Ministerie (OM) wel schuldig, maar er wordt geen straf geëist.

Het Openbaar Ministerie legt twee agenten die op 27 juni 2015 deelnamen aan de arrestatie van de 42-jarige Arubaan Mitch Henriquez, die een dag later overleed, geen straf op. Er was wel sprake van mishandeling en 'buitenproportioneel' geweld. Volgens het OM kan niet afdoende bewezen worden dat de betrokken agenten ook schuldig zijn aan het overlijden van Henriquez.

Het OM vindt dat de agenten schuldig zijn aan mishandeling, dat zij te ver zijn gegaan in het toegepaste geweld, maar meent dat een straf daar niets aan toevoegt. De agenten zijn eerder al door hun werkgever disciplinair gestraft. De nabestaanden van de omgekomen Arubaan vinden het een verkeerd signaal dat de politiemensen geen straf krijgen, zoals de aanklagers vroegen. Ze reageren ontzet en ontstemd, lieten zij via hun advocaat weten. Namens hen spreekt vaak Jennifer Petrocthi, de ex-vriendin van Mitch en de moeder van zijn zoon. Henriquez overleed op 28 juni 2015, de dag nadat hij was aangehouden.

Dat was tijdens een muziekfestival in Den Haag. Hij riep meerdere keren tegen agenten dat hij een wapen bij zich had en wees daarbij naar zijn kruis. Er waren vijf agenten nodig om de grote en sterke man onder dwang te krijgen. Hij werd bij zijn arrestatie in het gezicht geslagen en bespoten met pepperspray.

nekklem

Twee van de vijf bij de arrestatie betrokken agenten zijn strafrechtelijk vervolgd. Aanvankelijk werd gedacht dat Henriquez was overleden door de omstreken nekklem, maar door een nieuw rapport en door nieuwe des-

kundigenverklaringen, kwam deze aanname weer op losse schroeven te staan. Tijdens de rechtszaak vorige week werden de deskundigen het niet met elkaar eens. Hierdoor is er geen bewijs voor 'mishandeling met de dood ten gevolg' maar enkel nog voor 'mishandeling', zei de officier van justitie. De twee verdachten zaten afgeschermd en anoniem in de extra beveiligde rechtszaal op Schiphol. Ze worden aangeduid als DH01 en DH02. Hun identiteit wordt afgeschermd omdat zij en hun families na de arrestatie bedreigd zijn. De dood van Henriquez zorgde voor dagenlange rellen in de Haagse Schil-

derswijk. Het OM heeft dit laten meewegen in de eis. 'Agenten moeten optreden als iemand de openbare orde verstoort.'

De nabestaanden blijven ervan overtuigd dat de dood van hun gezinslid is veroorzaakt door buitensporig politiegeweld. Als daar onvoldoende bewijs voor is, is nader onderzoek gerechtvaardigd, laat hun advocaat Richard Korver weten in een schriftelijke verklaring. Sinds vorige week blijven de directe familieleden weg bij de strafzaak, omdat ze geen vrouwen meer hebben in het proces. De uitspraak van de rechtbank staat op 21 december gepland. <

 GERHARD WILTS nd.nl/buitenland

Valse Koreaanse Bijbel-app verspreidt virus

► HOOFDDORP – LONDEN

Via een Koreaanse Bijbel-app verspreidt de zogeheten Lazarusgroep een computervirus, hoogstwaarschijnlijk om hulp aan Noord-Koreaanse vluchtelingen te ondermijnen.

Voor het eerst heeft de Lazarusgroep, die verbonden is aan het regime van Noord-Korea, malware (onveilige,

verstorende software) via een app verspreid, meldt het computerbeveiligingsbedrijf McAfee. Opvallend, omdat malware gewoonlijk via een link of mailtje verspreid wordt. De onveilige Bijbel-app is bijna identiek aan die van GODpeople, een Zuid-Koreaanse organisatie die vluchtelingen uit Noord-Korea ondersteunt. Het is 'vrijwel zeker' dat

deze organisatie doelwit van de aanval was, stelt McAfee-woordvoerder Christiaan Beek. 'Die kwaadaardige app is als het ware een achterdeur om bij gebruikers van mobiele telefoons en tablets schade aan te richten.' De tactiek is al eerder toegepast, voegt Beek eraan toe, 'maar het is voor het eerst op een specifieke doelgroep in Zuid-Korea'. De schade is be-

perkt, omdat de originele app maar 1363 keer is gedownload en de onveilige app slechts her en der. Beek meent echter dat de toon is gezet: 'Deze ontwikkeling gaat door.' De gebruikte malware is verwant aan die welke is gebruikt bij grootschalige aanvallen op de computers van Sony Pictures in 2014 en aan de WannaCry-gijzelsoftware in mei van dit jaar.

Het WannaCry-virus besmette toen meer dan 230.000 computers in 150 landen. Naast het gebruik van een goed antivirusprogramma raadt Beek aan niet klakkeloos apps van andere gebruikers over te nemen. 'Haal apps binnen via officiële, goedbeveiligde stores en niet door een enthousiaste aanbeveling van een kennis.' <

IN MEMORIAM

HILBRAND ROZEMA • BEELD AP

CHARLES MANSON 1934–2017

MOORDENDE SEKTELEIDER

In een ziekenhuis in Kern County, Californië, is zondagavond Charles Manson (83) overleden. Hij werd berucht als sekteleider en was het brein achter enkele rituele moorden.

Charles Manson, die een hakenkruis op zijn voorhoofd had getoetseerd, werd veroordeeld voor moord op onder anderen de 8,5 maanden zwangere Sharon Tate, de echtgenote van regisseur Roman Polanski. Daarnaast doodde hij samen met zijn sekteleiden nog zes anderen. Hij ontsnapte op het nippertje aan de doodstraf waartoe hij was veroordeeld, omdat de staat Californië die in 1972 afschafte. Sindsdien zat hij gevangen.

Manson werd berucht als moordende messiasfiguur en muzikale cultfiguur. Hij werd in 1934 geboren als kind van een tienermoeder, vermoedelijk een prostituee. Op zijn achtste moest hij naar een opvoedingsgesticht. Hij mislukte later als tekstschrijver en ging tien jaar de cel in voor fraude met cheques. Hij zou toen zelf verzocht hebben om blijvende opsluiting omdat hij de gevangenis als zijn thuis beschouwde. Hij kwam toch vrij, nam vervolgens zijn intrek op de Spah Range buiten San Francisco – een verlaten filmlocatie – en stichtte er een commune, 'The Family'. Wanhopige hippie-tieners zochten in de jaren zestig hun toevlucht tot

hem en de orgiën en drugsexperimenten die hij organiseerde.

rassenoorlog

Onder invloed van drugs geloofden zijn volgers blindelings dat hij Jezus was. Hij voerde hen echter het pad van bloedig geweld op. Manson probeerde op die manier een rassenoorlog te beginnen, waarvan dan Afro-Amerikanen, met name de Black Panthers, de schuld zouden krijgen. Daarna zou hij de macht in Amerika overnemen. Inspiratie putte Manson uit twee nummers van The Beatles, 'Revolution number 9' en 'Helter skelter'. Tijdens de rechtszaak hield Manson vol dat niet hij, maar de maatschappij de hoofdschuldige was. Ook zou hij nooit zelf opdracht tot moorden hebben gegeven. Bijna liep het proces tegen hem op niets uit, toen president Richard Nixon zich ermee bemoeide en hem schuldig verklaarde. Manson hield in de rechtszaal de krant omhoog waarin Nixon dit zei en zijn advocaten stelden dat van een eerlijk proces nu geen sprake meer was. Dit hielp niet, een veroordeling volgde. Manson kampte sinds januari van dit jaar met de gevolgen van inwendige bloedingen. Van de vier eveneens veroordeelde sekteleiden overleed er een in 2008, de anderen zitten nog vast. Al hun gratieverzoeken zijn afgewezen.

[advertentie](#)

DE KRANT IN UW VAKANTIE

nd.nl/vakantieservice

Vakantie? Wat doen we met de krant?

► Bezorgen op een ander (vakantie)adres

► Bezorging stoppen, bonnen voor gratis krant
Op te halen bij elk verkooppunt in Nederland waar nd® verkrijgbaar is. Kijk voor verkoopadressen op nd.nl/losseverkoop.

► Bezorging stoppen

Deze mogelijkheden gelden alleen voor een periode van minimaal 1 week. De digitale krant blijft altijd beschikbaar. Bij *bezorging stoppen* wordt de eerstvolgende betaling opgeschoven met het aantal dagen dat de krant niet bezorgd wordt. Bezorging in het buitenland is op eigen risico en kost in Europa € 3,30 en buiten Europa € 3,50 per dag.

► Vul de bon in of geef de wijziging door via nd.nl/vakantieservice

Uw gegevens:

voorletter(s)/naam:
straat: huisnr.:
postcode: plaats:
telefoon (vast): telefoon (mobiel):
e-mail:

Ik/wij gaan op vakantie van t/m:

Uw keuze:

☒ **Bezorgen op een ander (vakantie)adres**

voorletter(s)/naam:
evt. nummer/kamer/plaats:
straat: huisnr.:
postcode: plaats:
land:

☒ **Bezorging stoppen, bonnen voor gratis krant**

☒ **Bezorging stoppen**

► Deze bon minstens twee weken voor uw vakantie opsturen naar:
Nederlands Dagblad Vakantieservice, Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort

VIJF VRAGEN

ELINE KUIJPER nd.nl/geloof

BEZWAARDEN ROEPEN OP TOT VERTREK UIT GKv

Vorige week woensdag kwam een groep bezwaarde vrijgemaakten uit Noord-Nederland voor de tweede keer samen. De bijeenkomst was besloten, maar dit weekend werd bekend wat er gezegd is. Vijf vragen over de stand van zaken.

► ZUIDHORN

■ Hoe was de sfeer?

Dat weten alleen de mensen die er woensdag bij waren. Het was een besloten avond waar journalisten niet welkom waren. De organisatoren, de emeritus dominees Hilbert Gunnink en Henk van Egmond, hadden een zaal afgehuurd in Zuidhorn, waar driehonderd mensen in konden. Bekend is dat de zaal vol zat. Van Egmond was er wegens ziekte niet bij. Op de eerste, publieke avond die zij belegden, afgelopen juli in Bedum, kwamen zo'n zeshonderd belangstellenden af.

■ Waar staat deze groep bezwaarden voor?

Van Egmond en Gunnink hebben al lange tijd moeite met ontwikkelingen in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt. Het besluit van de synode dat vrouwen dominee, ouderling en diaken mogen worden en de opdracht tot eenwording met de Nederlands Gereformeerde Kerken, vormen voor hen de druppel die de emmer doet overlopen. Uit de naderhand gepubliceerde toespraak blijkt dat Gunnink zijn gehoor – net als in Bedum – adviseerde naar hun kerkenraad te stappen met bezwaren tegen de synodebesluiten. Het komt erop neer dat de aanwezigen het advies kregen om – al dan niet samen met de kerkenraad – de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt te verlaten.

■ Waarom vragen ze niet om herziening van de synodebesluiten?

Dat heeft in hun ogen geen zin meer. De eenwording met de Nederlands-gereformeerden is volgens hen niet meer terug te draaien en plaatselijk kunnen gemeenten al vrouwen als ouderling

aanstellen. Hoe kun je in één kerkverband zitten met een gemeente die 'opzettelijk en bewust dwaalt?', staat in de gepubliceerde toespraak. 'Wat doe je wanneer je op de classis te maken krijgt met kerken die vrouwen in de ambten aanvaarden?' Het besluit gaat in hun ogen dwars tegen de Bijbel in. 'Geen revisie meer vragen dus, want wij willen, kunnen en mogen niet blijven meewerken met kerken die het Woord van de Heere God tegenspreken.'

■ Wat gaan deze verontruste vrijgemaakten doen?

Gunnink gaf concrete adviezen. Aansluiten bij de Hersteld Hervormde Kerk werd in Bedum nog als optie gezien, maar wordt nu afgeraden omdat de onderlinge verschillen te groot zijn. Ook de Christelijke Gereformeerde Kerken worden afgeraden, omdat binnen dat verband heel verschillend wordt gedacht. Bovendien zijn er ook in de CGK gemeenten die samenwerken met de Nederlands-gereformeerden en dat zien de bezwaarden als 'een groot probleem'. Dan blijven twee kleine kerkverbanden over: De Gereformeerde Kerken (DGK) en de Gereformeerde Kerken Nederland (GKN). Deze twee kleine kerkverbanden bestaan uit eerder vertrokken ex-vrijgemaakten. Als er van die kerkverbanden geen gemeente in de buurt is, kunnen ze er zelf een beginnen, tipt Gunnink. 'Met tachtig à honderd mensen is dat al te realiseren.'

■ Wat doen Gunnink en Van Egmond zelf?

Het laat zich raden dat de initiatiefnemers van deze avonden doen wat ze hun gehoor adviseren: de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt verlaten. Of zij dat besluit persoonlijk nemen of hun kerkenraad en een deel van de gemeente daarin meenemen, is nog afwachten. In de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt van Ten Boer, waar Gunnink lid is, wordt aanstaande woensdagavond een besloten gemeentevergadering gehouden over de te nemen stappen.

HENDRO MUNSTERMAN nd.nl/geloof BEELD AP / CLAUDIO PERI

Onderzoek kindermisbruik binnen muren Vaticaan

► VATICANASTAD

Het Vaticaan heropent het onderzoek naar mogelijk seksueel misbruik van minderjarigen in het kleinseminarie Pius X, dat zich op Vaticaans grondgebied bevindt. Aanleiding is de publicatie van een nieuw schandaalboek door de journalist Gianluigi Nuzzi.

In 2013 werd een onderzoek naar misbruik gestaakt 'wegens gebrek aan bewijs'. Maar de journalist Gianluigi Nuzzi heeft in zijn onlangs gepubliceerde boek nieuwe getuigenissen en aanwijzingen geleverd. Het eerste exemplaar van het boek werd dan ook door Nuzzi's advocaat persoonlijk aan de procureur-generaal van het Vaticaan overhandigd.

proces

Dat is des te pikanter omdat Nuzzi vorig jaar zelf werd vrijgesproken door een Vaticaanse rechter na een acht maanden durend proces wegens het publiceren van geheime informatie. Daarover had hij een boek geschreven, samen met een andere onderzoeksjournalist die een publicatie over de financiële wanpraktijken in het kleinste staatje ter wereld op zijn naam had staan.

Volgens een verklaring wil het Vaticaan nu weten 'wat er werkelijk is voorgevallen'. Nuzzi laat in zijn boek een voormalige Poolse leerling van dit kleinseminarie aan het woord. Hij beschrijft hoe zijn kamergenoot – evenals hij op dat moment minderjarig – regelmatig voor zijn ogen door één van de meerderjarige verantwoordelijken tot orale seks werd gedwongen. Het slachtoffer zelf heeft dit inmiddels op de Italiaanse televisie bevestigd. De dader was op dat moment zelf seminarist en naaste medewerker van de directeur. Hij is inmiddels in Noord-Italië tot priester gewijd en werd afgelopen zomer tot vice-rector van hetzelfde kleinseminarie benoemd.

Het is de eerste keer dat seksueel kindermisbruik op het grondgebied van het Vaticaan in de openbaarheid komt. Het kleinseminarie huisvest jongens vanaf 9 jaar die nadenken over een roeping als priester. Ze zitten in Rome op school en assisteren dagelijks als misdienaars bij de eucharistievieringen in de Sint-Pieter. <

Paus Franciscus met gasten aan de maaltijd tijdens de eerste Werelddag van de Armen. De paus slaagt er volgens waarnemers niet in de invloed van de oude kliek in het Vaticaan terug te dringen.

BLOED, GELD EN SEKS

Gianluigi Nuzzi schreef eerder al drie boeken over financiële en andere wantoestanden in het Vaticaan. Volgens de onderzoeksjournalist vormen 'bloed, geld en seks' er de drie rode draden. De onderzoeksjournalist wil laten zien dat in het Vaticaan nog velen uit de oude kliek veel invloed hebben. Zij waren in de laatste jaren van het pontificaat van Johannes Paulus II verantwoordelijk voor wanbeleid en zouden daarmee het aftreden van Benedictus XVI hebben veroorzaakt. En ze maken het paus Franciscus onmogelijk om zaken te hervormen. Het boek geeft details over de periode vanaf 1965. Nuzzi bespreekt onder meer de mysterieuze verdwij-

ning in 1983 van de 15-jarige Emanuela Orlandi, dochter van een Vaticaanse medewerker. Hooggeplaatste medewerkers van het Vaticaan zouden aanwijzingen achterhouden. Ook bespreekt hij de mysterieuze dood van paus Johannes Paulus I en de personen die belang bij zijn dood hebben gehad. Verder komen financiële malversaties, witwaspraktijken en belangenverstrengeling van bisschoppen en kardinalen daarbij aan de orde. En hij beschrijft de 'homolobby', het uitgebreide netwerk van homoseksuelen, bisschoppen en priesters die elkaar ofwel de hand boven het hoofd houden en promoties toeschuiven ofwel elkaar chanteren.

REDACTIE ND

'Kruiningen' niet mee met dominee

► KRUININGEN

Het overgrote deel van de Gereformeerde Gemeente in Kruiningen bezocht afgelopen zondag de dienst in hun eigen kerkgebouw. De vertrokken dominee Gerrit Bredeweg hield een dienst in het dorpshuis. Van de meer dan elfhonderd leden bezochten er zo'n honderddertig de dienst van Bredeweg. Die schatting maakte een journalist van Omroep Zeeland. Vorige week maakte de classis Goes bekend dat de kerkenraad in Kruiningen en ex-diaken Henk Jansen onderling schuld hebben beleden en uit zijn op verzoening. Jansen raakte eind 2016 in conflict met de nu vertrokken Bredeweg. <

KERK LOKAAL

ELINE KUIJPER nd.nl/geloof BEELD FRANK EBBE

■ ONDERWEG NAAR KERST IN VOORTHUIZEN

In Voorthuizen worden theaterwandelingen georganiseerd rond het kerstverhaal. Het zogeheten Kerstevent Wandeltheater vindt plaats op 15 en 16 december, op verschillende tijdstippen, in het donker. Het theater wil de bezoekers meenemen door de tijd, van keizer Augustus via het heden naar de toekomst. Informatie is te vinden op www.kerstevent.info.

■ KERK IN DE BUURT IN AMSTERDAM

De missionaire gemeente Hoop voor Noord in Amsterdam experimenteert met de 'zondag in de buurt'. De gemeente, onderdeel van de Christelijke Gereformeerde Kerken, is met allerlei sociaal-diaconale activiteiten aanwezig in drie buurten van Amsterdam-Noord. 'Voor sommige mensen speelt hun hele leven zich af in die buurt', vertelt voorganger Theodoor Meendendorp. 'Voor hen kan het een drempel zijn om bijvoorbeeld met de scootmobiel de buurt uit te gaan om naar de kerk te komen.' Belangrijker

nog is dat de gemeente kerk wil zijn op de plek waar de mensen zijn. 'We willen niet door de week allerlei goede dingen organiseren om op zondag helemaal naar het kerkgebouw te moeten komen om iets van kerk-zijn te beleven', aldus Meendendorp. Elke eerste zondag van de maand worden er in de drie buurten bijeenkomsten gehouden. Dat varieert van een uitgebreide kring tot iets met het karakter van een vieren. De ingrediënten zijn: koffiedrinken, samen eten en gesprek. Op een creatieve manier wordt het evangelie ter sprake gebracht.

■ DEURKLINKEN INLEVEREN MET KERST

De protestantse predikant Axel Wicke uit Den Haag wil graag zo veel mogelijk deurklinken ontvangen voor de kerstnachtdienst. Op de website van de Protestantse Gemeente Den Haag vraagt hij mensen een deurklink in te leveren. Dat kan in dertien Haagse kerken. Het team dat de kerstnachtdienst voorbereidt, mikt op duizend deurklinken, 'en nee, sorry, wij kunnen niet verklappen waarvoor wij ze precies nodig hebben', staat op de site. De kerstnachtviering heeft de titel 'Kom binnen, hier zit je goed!'

■ MOLUKSE KERK APPINGEDAM WEER OPEN

De Molukse kerk in Appingedam is heropend. De eerste Molukse kerk in Nederland werd afgelopen jaar gerestaureerd na aardbevingsschade en is nu een rijksmonument. Bij de heropening van het gebouw, dat oorspronkelijk was bedoeld als tijdelijk onderkomen, was burgemeester Anno Wietze Hiemstra van Appingedam aanwezig. ►► tips? Mail naar kerk@nd.nl

SANNE VAN GRAFHORST nd.nl/buitenland BEELD AP / BULLIT MARQUEZ

Christenen doelwit Marawi

► MARAWI

Christenen waren het voornaamste doelwit van ISIS bij de strijd om de Filipijnse stad Marawi. Tijdens het conflict overtraden zowel terroristen als het leger internationale wetten, zegt Amnesty International.

Op 24 mei van dit jaar probeerde een jonge moslim samen met een vriend acht christenen uit het door ISIS belegerde Marawi te helpen ontsnappen. Vlak bij de grens van de stad hielden terroristen zijn busje tegen.

'De ISIS-strijders vroegen de christenen de *takbeer* ('Allahu akbar') uit te spreken', vertelt Aiden. De mannen konden dat niet, waarna ze uit de auto werden gehaald en op een rij gezet. Vervolgens werden ze alle acht doodgeschoten.

'Ze vermoordden hen een voor een', beschrijft Aden. 'Tegen mij en mijn vriend zeiden ze: "Hoe kun je deze christenen redden? Jullie zijn moslims." Ze namen onze auto in beslag en stuurden ons terug naar Marawi.'

Adens verhaal (zijn naam is gefingeerd) is een van de getuigenverslagen uit het rapport 'The battle of Marawi, death and destruction in the Philippines' van Amnesty International. Het is de eerste mensenrechtenanalyse van het conflict, waarbij 920 rebellen, 165 soldaten en 47 burgers de dood vonden.

De strijd om Marawi begon op 23 mei, toen leden van Matue en Abu Sayyaf, twee terreurgroepen die zich aan ISIS hebben verbonden, de stad innamen. Marawi ligt op het eiland Mindanao, waar, anders dan in de rest van het overwegend rooms-katholieke land, de meerderheid van de bevolking moslim is. Tussen de terroristen en het Filipijnse leger brak een bloedige strijd uit. 360.000 inwoners sloegen voor het geweld op de vlucht. Achtergebleven burgers zaten gevangen in hun eigen stad of werden door ISIS-leden gegijzeld of vermoord.

'De burgerslachtoffers waren bijna allemaal christenen en de meesten – zo

Bewoners van de stad Marawi worden geëvacueerd nadat militanten de stad hadden belegerd. Bij het conflict om de stad werden 47 burgers – met name christenen – gedood.

niet allen – werden uitgekozen omdat ze geen moslim waren', schrijft Amnesty in het rapport, dat vrijdag verscheen. De organisatie sprak voor het onderzoek met 48 ooggetuigen. Zij beschreven hoe 25 mensen door de moslimextremisten werden gedood, omdat ze christen waren.

oorlogsmisdaden

Met de 'buitengerechtelijke executies' hebben de terroristen oorlogsmisdaden gepleegd, concludeert Amnesty. Maar ook het Filipijnse leger heeft volgens de organisatie internationale wetgeving overtreden, door luchtaanvallen uit te voeren en burgers te martelen.

Uit het onderzoek blijkt dat acht van de geïnterviewden na hun vlucht uit Marawi bescherming zochten bij het leger. De soldaten zagen hen echter voor ISIS-strijders aan, sloten hen tijdelijk op en mishandelden hen. Amnesty schrijft verder dat nader onderzoek nodig is 'om te beoordelen of de massale vernietiging van Marawi (...) in overeenstemming was met het internationaal humanitair recht'. Uit satellietfoto's van respectievelijk 31 januari en 1 oktober van dit jaar blijkt dat door de luchtaanvallen van het leger grote delen van de stad zijn verwoest.

De woordvoerder van het Filipijnse leger, majoor-generaal Restituto Pa-

dilla, zei tijdens een persconferentie dat het leger de beschuldigingen in het rapport zal onderzoeken. 'Wij zullen misstanden niet tolereren en goedpraten. We zullen actie ondernemen', aldus Padilla.

Hij voegde eraan toe dat de veiligheid van burgers bij de inzet van wapens altijd de prioriteit heeft. Tijdens het conflict werden 1780 burgers door soldaten gered.

Het Filipijnse leger kreeg technische ondersteuning van de Verenigde Staten. De Amerikaanse ambassadeur in de Filipijnen, Sung Kim, zei vorige maand dat het leger zich 'op een verantwoordelijke manier' had gedragen in een 'zeer moeilijke situatie'. <

ANP

EU helpt Uganda met marburgvirus

► BRUSSEL

De Europese Unie schiet Uganda te hulp om het gevaarlijke marburgvirus te bestrijden. In het Afrikaanse land zijn recent meerdere mensen overleden als gevolg van het virus. De EU stuurt twee deskundigen en een mobiel gezondheidslaboratorium dat Duitsland heeft aangeboden. De experts gaan nauw samenwerken met het Ugandese ministerie van Volksgezondheid, de Wereldgezondheidsorganisatie en het Amerikaanse Centrum voor Ziektebestrijding- en Preventie. <

RENÉ FRANSEN nd.nl/wetenschap
BEELD ALEXANDER B. LEE

NEUS MOL VOERT NAAR SENSOR CHEMICALIËN

► ATLANTA

De stermol heeft een bizarre neus, omgeven door een 'ster' van tentakels. Die vormen het meest gevoelige tastorgaan dat ooit bij een zoogdier is gevonden. De neus heeft nog een boeiende eigenschap: de stermol kan er onder water mee ruiken. Dit inspireerde technici van het Georgia Institute of Technology in de VS tot de bouw van een eigen onderwatersensor voor het opsporen van chemicaliën. De stermol kan onder water belletjes uitblazen en weer opzuigen in de neus. Met het reukorgaan kan de stermol dan geursporen uit het water oppikken die in de luchtbel zijn getrokken. De Amerikaanse ingenieurs maakten een stervormig stuk plastic, gekoppeld aan een injectiespuit. Luchtbelletjes die zij voorzichtig met de spuit in het water bliezen bleven doorgaans in de ruimte tussen twee 'armen' van de ster plakken. Daardoor was het mogelijk ze ook weer op te zuigen voor analyse. Tot nu toe is alleen uitgezocht wat ervoor zorgt dat de belletjes aan de armen blijven plakken. De hoek waaronder de neus en de armen in het water liggen blijkt daarvoor belangrijk te zijn. De volgende stap is om het systeem uit te rusten met een sensor die chemische stoffen kan 'ruiken'. Op die manier zou het bijvoorbeeld mogelijk zijn om vervuiling van het water met chemische stoffen te meten via de gassen die eraf komen. Op dit moment kan dat alleen maar door de chemische stof direct met een sensor in contact te brengen. Bij bijtende stoffen gaat de sensor snel kapot. De resultaten zijn op een congres in Denver gepresenteerd.

De neus van de stermol.

MARK SCHENKEL / VK nd.nl/buitenland BEELD AP / TSVANGIRAYI MUKWAZHI

Mugabe weet vertrek te rekken

► HARARE

President Robert Mugabe gaat met de door hem ontslagen vice-president Emmerson Mnangagwa rechtstreeks overleg voeren over de politieke toekomst van Zimbabwe.

Dat heeft de legerleiding van het land maandagavond gezegd tijdens een persconferentie in een barak in de hoofdstad Harare. Volgens de verklaring keert Mnangagwa 'binnenkort' terug naar Zimbabwe, en zal 'de natie' worden geïnformeerd 'over de uitkomst van de gesprekken tussen de twee'. President Mugabe ontsloeg op 6 november Mnangagwa als vice-president, waarop Mnangagwa naar een onbekende locatie vertrok. In de nacht van 14 op 15 november intervenieerde het Zimbabwaanse leger en werd Mugabe onder huisarrest geplaatst. Het leger zou niet accepteren dat Mugabe zijn vrouw Grace positio-

neerde als zijn opvolger ten koste van Mnangagwa.

termijn uitzitten

Onder veel Zimbabwanen heerst de verwachting dat Mnangagwa nu alsnog op korte termijn de volgende leider wordt van het land. De verklaring van het leger van maandagavond gaat niet op dit scenario in. De verklaring rept enkel van gesprekken tussen Mnangagwa en Mugabe. Legerleider Constantino Chiwenga zou naar verluidt bereid zijn om Mugabe zelfs zijn huidige termijn als president te laten uitzitten, tot in 2018. De legertop lijkt vooral te willen laten zien dat hij zorgvuldig te werk gaat, om de indruk te voorkomen van een brute machts-greep in Zimbabwe.

De legertop roept voorts regeringspartij ZANU-PF, Zimbabwes veteranen van de onafhankelijkheidsstrijd, de oppositie en de bevolking op om geen 'acties' te ondernemen die 'de

Emmerson Mnangagwa

vrede' bedreigen. De oproep duidt mogelijk op eerste tekenen van onenigheid over de te volgen weg met betrekking tot Mugabe. ZANU-PF en

de oorlogsveteranen laten blijken dat zij Mugabe – die zij jarenlang steunden – zo snel als kan weg willen hebben als president.

procedure

Bestuurders van ZANU-PF kwamen maandagmiddag bijeen in Harare voor overleg over een procedure om Mugabe af te zetten als president. De partij had Mugabe tot maandag 12 uur 's middags gegeven om uit zichzelf terug te treden. Een afzettingsprocedure zou dinsdag kunnen worden gestart.

ZANU-PF stemde op zondag al voor de verwijdering van Mugabe als voorzitter van de partij. Bij die speciale bijeenkomst werd Emmerson Mnangagwa aangewezen als de toekomstige partijleider. Niettemin zouden er nu dus wrijvingen bestaan tussen ZANU-PF en de legertop over de vervolgstappen richting een politieke transitie in Zimbabwe. <

AP nd.nl/buitenland BEELD AP / MARINA DEVO

Satellietsignalen niet van vermiste onderzeeër

► BUENOS AIRES

Zeven satellietsignalen die in het weekeinde werden opgevangen kwamen niet van de Argentijnse onderzeeër waarvan sinds afgelopen woensdag niets meer is vernomen.

Dat meldt de Argentijnse marine, die in het zuiden van de Atlantische Oceaan zoekt naar sporen van de de ARA San Juan.

Vliegtuigen en schepen van de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Brazilië en Chili helpen de Argentijnen met het zoeken, dat wordt bemoeilijkt door harde wind en hoge golven. De onderzeeër bevond zich 430 kilometer uit de kust toen het laatste ra-

diocontact plaatshad. Aan boord bevinden zich 44 bemanningsleden. De onderzeeër liep 35 jaar geleden in Duitsland van stapel en onderging enkele jaren geleden een grote opknapbeurt.

technische storing

De autoriteiten tasten nog in het duister over het lot van de onderzeeboot. Commandant Gabriel Galeazzi zei tegen verslaggevers dat het vaartuig melding had gemaakt van een technische storing voordat het contact verloren ging. Daarop kreeg het opdracht terug te keren naar de marinebasis in Mar del Plata.

Galeazzi benadrukte dat het defect niet noodzakelijkerwijs heeft geleid tot een noodgeval. 'Een oorlogsschip heeft een hoop back-upsystemen. Het kan overschakelen naar een ander systeem als iets kapot gaat', stelde de marinefunctionaris.

psychologen

Familieleden van bemanningsleden verzamelden zich op de marinebasis om te wachten op goed nieuws over de vermissing van de onderzeeër. Ze kregen daar gezelschap van president Mauricio Macri. De autoriteiten stuurden ook psychologen en een psychiater naar de basis om mensen bij te staan. <

Bidprentje aan het hek van de marinebasis, waar familieleden en collega's van de vermiste bemanning van de Argentijnse onderzeeboot zich verzamelden.

NIEUWSANALYSE

JAN VAN BENTHEM nd.nl/buitenland BEELD AP / MARTIN MEISSNER

Twee Amerika's op klimaattop

De klimaattop in Bonn was Donald Trump tegen de rest van de wereld, aldus een Europese diplomaat. Maar dat gaat voorbij aan die andere Amerikaanse delegatie – als horzel in Trumps pels.

► BONN

'Een ademteug van frisse lucht' in de vaak 'geïsoleerde klimaatconferenties', daar zou afgelopen week de officiële Amerikaanse delegatie in Bonn voor zorgen. Het werd een eenmalig en rumoerig optreden. Roepende en zingende demonstranten legden de bijeenkomst eerst een tijd stil, daarna liep de zaal halfleeg, zo deed de *New York Times* (NYT) verslag van de bijeenkomst.

Wat volgde, zo citeert de *Washington Post* Anthony Leiserowitz van de Yale universiteit van 'een stel zombieargumenten uit de jaren negentig en rond 2000' voor een efficiënt gebruik van kolen en gas als medeloplossing voor het klimaatprobleem. Niet bepaald frisse lucht, vonden de meeste aanwezigen. Geen wonder dat niemand luisterde, aldus de oud-burgemeester van New York, Michael Bloomberg in de NYT: 'Kolen promoten op een klimaatop is als het promoten van tabak op een top over kankerbestrijding.' Gouverneur Jay Inslee van Washington gaf een andere korte karakterisering: 'Een bijkom-

Afgevaardigden nemen de roltrap tijdens de 23e VN-Klimaatconferentie in Bonn. De top werd geleid door de premier van Fiji. Deze eilandenstaat wordt direct bedreigd door de stijging van de zeespiegel.

stige vertoning die de rest van de wereld zal negeren.'

Maar Bloomberg en Inslee vormden samen met gouverneur Jerry Brown van Californië en andere vertegenwoordigers van staten en steden de andere Amerikaanse delegatie. Die had een duidelijke boodschap: 'Wij doen nog steeds mee!' Zij waren voor een deel de reden 'hoe de onderhandelingen in Bonn Trump overleefden', zoals het blad *Politico* het omschrijft. De andere reden is dat de officiële Amerikaanse delegatie zich gewoon aan de afspraken van het eerder bereikte Parijsakkoord hield – in ieder geval tot 2020, de eerste datum waarop de VS zich uit het akkoord kunnen terugtrekken.

De houding van de 'dissidente' Amerikaanse staten en grote steden is meer dan een interessante bijdrage. Californië wil het voortouw nemen bij de ontwikkeling van een

duurzame economie. Gouverneur Jerry Brown wijst er daarbij op dat Californië de afgelopen paar jaar Italië en Frankrijk heeft ingehaald en vorig jaar de zesde economie ter wereld was en eind dit jaar het Verenigd Koninkrijk waarschijnlijk al van de vijfde plaats zal hebben verdronken. Wie met Amerika wil praten over handelsovereenkomsten en toekomstige samenwerking, kan beter naar de deelstaten en de groeisteden gaan dan naar Washington, is hun boodschap.

voortrekker

Conrad Hackett van het onderzoeksbureau Pew Research wees er zaterdag nog op dat de provincie Los Angeles, die de metropool zelf en de omliggende steden omvat, met een bevolking van ongeveer negentien miljoen burgers meer inwoners heeft dan 41 van de vijftig deelstaten van de Verenigde Staten.

Alleen New York is nog groter en de oud-burgemeester van deze stad, de multimiljardair Michael Bloomberg zet ook deze stad nadrukkelijk op de kaart als voortrekker van klimaatmaatregelen. En in Europa zetten burgemeesters van steden als Parijs en Londen op een vergelijkbare manier hun eigen klimaatpolitiek uit.

Staten als Californië, New York en veel grote steden hebben daar een direct belang bij: zij hebben nu al te maken met de effecten van de klimaatverandering. Maar datzelfde geldt ook voor een stad als Carmel in Indiana, waarvan de Republikeinse burgemeester Jim Brainard ook bij de 'dissidente' afvaardiging in Bonn was. In totaal steunen negen staten en 252 steden en districten deze aanpak die Trump negeert – en steeds meer buitenlandse onderhandelaars weten hen te vinden.

AP nd.nl/buitenland

'Verslaving pijnstillers kost in VS 500 miljard'

► WASHINGTON

De werkelijke kosten van de verslaving aan zware morfineachtige pijnstillers in de Verenigde Staten zijn veel hoger dan gedacht. Volgens het Witte Huis bedroegen die in 2015 504 miljard dollar (427 miljard euro).

Dat is zes keer zoveel als waarvan de Amerikaanse autoriteiten tot dusver uitgingen op grond van een rapport van vorig jaar. Dat becijferde de kosten wegens afhankelijkheid van opioïden in de VS op 78,5 miljard dollar in 2013. Het grootste deel van dat bedrag kwam voor rekening van de gezondheidszorg en verlies aan arbeidsproductiviteit. Daarnaast waren er veel uitgaven voor rechtszaken. De economische adviesraad stelde maandag na analyse dat de totale kosten significant hoger zijn doordat de drugsepidemie zich heeft uitgebreid. Het aantal doden door een overdosis is de afgelopen tien jaar verdubbeld. In 2016 waren het er ruim 64.000. In de meeste gevallen was dat behalve aan illegale opiaten zoals heroïne vooral te wijten aan zeer sterke pijnstillende middelen. <

ANP-DPA

Duterte ontslaat chef drugsbestrijding

► MANILA

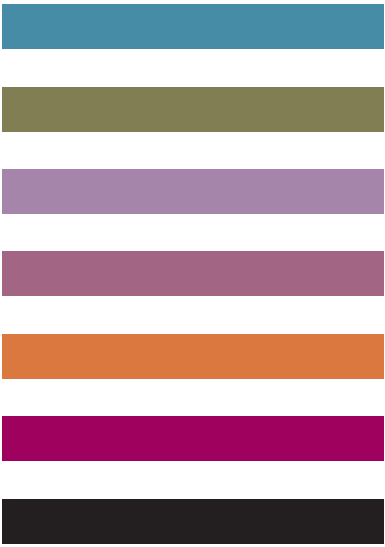
De Filipijnse president Rodrigo Duterte heeft de chef van de nationale drugsbestrijdingsdienst ontslagen wegens corruptie. Dionisio Santiago zou geschenken van drugsbaronnen hebben aangenomen. Hij was pas vier maanden in dienst. De woordvoerder van Duterte zei maandag dat de beschuldigingen aan het adres van Santiago nog moeten worden onderzocht, maar dat heeft de president er niet van weerhouden meteen actie te ondernemen. 'Wat Duterte betreft, hoeft schuld niet bewezen te zijn.' <

GROOTSTE ECONOMIEËN

Bruto Binnenlands Product 2016 in miljard dollars

1	Verenigde Staten	\$ 18.569
2	China	\$ 11.218
3	Japan	\$ 4.939
4	Duitsland	\$ 3.467
5	Verenigd Koninkrijk	\$ 2.629
6	Californië	\$ 2.603
7	Frankrijk	\$ 2.463
8	India	\$ 2.256
9	Italië	\$ 1.851
10	Brazilië	\$ 1.799
19	Nederland	\$ 771

BRON: IMF WORLD ECONOMIC OUTLOOK (MEI 2017)

NL

Wilders gaat aangifte doen tegen Rutte

PVV-leider Geert Wilders gaat aangifte doen tegen premier Mark Rutte omdat die Nederlanders zou discrimineren. De PVV vraagt medestanders de aangifte te ondersteunen. ‘Als er iemand in Nederland onterecht ongelijk wordt behandeld, is het de Nederlander zelf’, stelt Wilders. Hij haalt daarvoor voorbeelden aan als de afschaffing van de dividendbelasting, ontwikkelingshulp aan het buitenland en goedkope zorg en andere voorzieningen voor asielzoekers. <

BEELD AP

Cash verdwijnt begin 2018 uit Amsterdams ov

Contant betalen in het Amsterdams stadsvervoer behoort na het eerste kwartaal van volgend jaar tot het verleden. Tramlijn 26 tussen IJburg en het Centraal Station is de eerste van de veertien tramlijnen in de stad waar cashgeld vanaf 8 december niet meer wordt geaccepteerd. <

‘Dreiging jihadisten niet minder na val Raqqa’

De jihadistische dreiging tegen westerse landen is niet minder geworden door het ineenstorten van Raqqa, de zelfverklaarde hoofdstad van het kalifaat van Islamitische Staat. Hoewel er op dit moment geen concrete aanwijzingen voor zijn, kunnen jihadistische aanslagen in Nederland plaatsvinden. Dat meldt de nationaal coördinator terrorismebestrijding en veiligheid. <

Raad Amsterdam wil Bernhard horen

De gemeenteraad van Amsterdam wil prins Bernhard aan de tand voelen over beleggingen in vastgoed in de hoofdstad. Een meerderheid van de raad is voor een hoorzitting over de huizenmarkt, waarvoor Bernhard ook zal worden uitgenodigd. Dat bevestigt PvdA-fractievoorzitter Marjolein Moorman na berichtgeving van *Het Parool*. <

‘Verplichte bedenktijd bij kopen keuken’

Er moet een verplichte bedenktermijn komen bij het kopen van een keuken. Daarvoor pleit de Consumentenbond. Uit onderzoek onder ruim 7000 mensen is gebleken dat ruim een derde van de potentiële klanten zich onder druk gezet voelde door een keukenverkoper. De Consumentenbond vindt dat kopers binnen twee dagen kosteloos onder een aankoop uit moeten kunnen. <

Privacy gezochte crimineel ingeperkt

Binnenkort kan de politie sneller een beroep doen op burgers bij het opsporen van criminelen. Hoofdofficier van justitie en landelijk portefeuillehouder opsporingsberichtgeving Diederik Greive meldt maandag dat de Aanwijzing Opsporingsberichtgeving per 1 december verandert. Dat zijn de regels rond het tonen van beelden en het melden van de identiteit van een voortvluchtige. De uit 2009 stammende regel was aan vervanging toe, aldus het Openbaar Ministerie. <

‘Rijkscultuurbestel aan verandering toe’

Het systeem waarmee het Rijk kunst en cultuur ondersteunt, is aan verandering toe. Dat zegt de Raad voor Cultuur, het adviesorgaan voor de regering op dit gebied. Zo moeten stedelijke regio’s een centralere rol krijgen. De raad wil ‘meer erkenning en financiering’ voor het culturele aanbod in de regio. <

EU

Elizabeth en Philip vieren 70e huwelijksdag

Als dertienjarig meisje werd de huidige koningin Elizabeth verliefd op de knappe Philip, de achttienjarige prins van Griekenland en Denemarken. Maandag vieren ze hun zeventigste huwelijksdag, een mijlpaal die nooit eerder door een Britse vorst werd bereikt. In die zeventig jaar kregen Elizabeth en Philip vier kinderen, acht kleinkinderen en vijf achterkleinkinderen. <

BEELD AP

Dode en gewonden door explosie in haven Gent

Door een explosie maandagmiddag in een fabriek van staalproducent ArcelorMittal in de haven van Gent zijn een dode en twee zwaargewonden gevallen. De fabriek ligt op enkele kilometers van de Nederlandse grens. Volgens de Veiligheidsregio Zeeland zijn er bij de ontploffing geen giftige dampen vrijgekomen. De oorzaak van de ontploffing is vermoedelijk kortsluiting in een filter. <

Gestolen spullen John Lennon gevonden

De Duitse politie heeft in Berlijn een 58-jarige man gearresteerd die probeerde gestolen spullen van John Lennon te verkopen. De man zal oplichting en heling ten laste worden gelegd. Volgens de Duitse media gaat het onder meer om enkele dagboeken van het in 1980 vermoorde lid van The Beatles en om zijn beroemde ronde bril. <

BEELD AP

Record voor wijnveiling ‘Hospices de Beaune’

De jaarlijkse verkoop van wijn voor de ‘Hospices de Beaune’ heeft dit jaar een recordbedrag van ruim 13,5 miljoen euro opgeleverd. Het is een eeuwenoud gebruik in de Bourgondische stad Beaune om voor de ziekenhuizen wijn te verkopen van wijngaarden die ooit door schenkingen in handen zijn gekomen van die instellingen. Het record dat sneuvelde, 11,3 miljoen euro, was de opbrengst uit 2015. <

Noorse Syriëganger krijgt 7,5 jaar cel

De rechtbank in Oslo heeft maandag een 34-jarige Noor tot 7,5 jaar gevangenisstraf veroordeeld omdat hij zich had aangesloten bij Islamitische Staat. Kristian Michelsen reisde in 2014 naar Syrië om voor de terreurgroep te vechten. Hij werd in 2016 aan de Turkse kant van de Turks-Syrische grens opgepakt en door de Turkse autoriteiten uitgeleverd aan Noorwegen. <

EU verlengt Oekraïense adviesmissie

De Europese Unie blijft Oekraïne adviseren op het gebied van politie en justitie. De drie jaar geleden gelanceerde missie EUAM is maandag met achttien maanden verlengd. Het budget voor die periode bedraagt 32 miljoen euro. De adviezen moeten de Oekraïense autoriteiten helpen bij de hervorming van de politie en de justitiële sector, met name het Openbaar Ministerie. Doel is uiteindelijk het vertrouwen van de burgers in het rechtssysteem te herstellen. <

Extra sancties VS tegen Noord-Korea

De Amerikaanse president Donald Trump heeft Noord-Korea maandag bestempeld als een staat die terrorisme ondersteunt. Hiermee zijn aanvullende Amerikaanse sancties tegen Pyongyang mogelijk, die het ministerie van Financiën dinsdag bekendmaakt. Het brandmerken van Noord-Korea had volgens Trump ‘al jaren geleden’ moeten gebeuren. <

New York Times schorst journalist om wangedrag

De Amerikaanse krant *The New York Times* schorst een bekende verslaggever na beschuldigingen van seksueel wangedrag. Verscheidene vrouwen deden bij nieuwssite Vox hun beklag over journalist Glenn Thrush. De verslaggever zou vrouwen tegen hun zin hebben betast en gekust, berichtte Vox. *The New York Times* liet daarop weten de beschuldigingen te onderzoeken. <

Satellietoproepen niet van onderzeeër

Zeven satellietsignalen die in het weekeinde werden opgevangen kwamen niet van de Argentijnse onderzeeër waarvan sinds afgelopen woensdag niets meer is vernomen. Dat melden Argentijnse media op gezag van de Argentijnse marine, die in het zuiden van de Atlantische Oceaan zoekt naar sporen van de de ARA San Juan. De onderzeeër bevond zich 430 kilometer uit de kust toen het laatste radiocontact plaatshad. <

VN-analyse: 70 miljoen jeugdige werklozen

Wereldwijd zijn er volgens een nieuwe analyse van de Verenigde Naties 70,9 miljoen jongeren tussen de 15 en 24 jaar werkloos, ofwel 13,1 procent van de beroepsbevolking in deze leeftijdscategorie. Volgens de Internationale Arbeidsorganisatie is dat nog even hoog als een jaar geleden. De jeugdwerkloosheid, in sommige Arabische landen zelfs 30 procent, zorgt voor drang tot migratie. <

Rechter bevestigt verkiezingsuitslag Kenia

Het hooggerechtshof van Kenia heeft de uitslag van de recente presidentsverkiezing maandag bevestigd. De eerste stembusgang in augustus moest worden overgedaan na onregelmatigheden. De rechtbankvoorzitter zag ditmaal geen reden een tweede ambtstermijn van Uhuru Kenyatta te blokkeren. De zes juryleden wezen de bezwaren die door twee rechtspersonen waren ingediend tegen de uitkomst unaniem af. <

Arabische Liga: Hezbollah is terroristisch

De Arabische Liga heeft de Libanese sjiitische beweging Hezbollah als een terroristische organisatie bestempeld. De Liga was zondag in spoedzitting bijeengekomen om over de vermeende dreiging van het sjiitische Iran te spreken. Iran steunt Hezbollah. De Arabische ministers van Buitenlandse Zaken veroordeelden ‘de Iraanse pogingen de regio te destabiliseren’. <

BEELD AP

Groen licht voor oliepijpleiding

TransCanada heeft toestemming gekregen van de Amerikaanse staat Nebraska voor de aanleg van de omstreken oliepijpleiding Keystone XL. Het Canadese pijpleidingenbedrijf zet daarmee een belangrijke volgende stap richting de daadwerkelijke bouw, waar al jaren over wordt gesteggeld. President Donald Trump draaide na zijn aanstelling snel een beslissing van zijn voorganger Barack Obama terug, die in 2015 een streep zette door Keystone. Milieugroeperingen en enkele Indianenstammen protesteren al jaren tegen het plan. <

Geen claim Aldi en Jumbo om fipronileieren

Aldi en Jumbo dienen geen schadeclaim in bij de pluimveector na aanleiding van de fipronilcrisis. Beide supermarktketens bevestigen dat naar aanleiding van een bericht van tv-programma *EenVandaag*. Albert Heijn had al eerder besloten geen claim in te dienen. Aldi stelt dat de boeren ‘geen blaam treft’. <

Koolmees: werken met polder aan pensioen

Het draagvlak voor het pensioenstelsel ‘brokkelt langzaam af’ en daarom is het volgens minister Wouter Koolmees (Sociale Zaken) belangrijk dat met werkgevers- en werknemersorganisaties overeenstemming wordt bereikt over vernieuwing van de oudedagsvoorziening. <

BEELD ANP

Transportsector kan groei amper bijbenen

De transportsector is in het derde kwartaal harder gegroeid dan verwacht. De aanhoudende groei zorgt er wel voor dat het personeelstekort in de sector problematische vormen begint aan te nemen, zo blijkt uit de conjunctuurbarometer van branchevereniging TLN. De helft van alle bedrijven had in het derde kwartaal te maken met een tekort aan personeel. In het tweede kwartaal hadden vier op de tien ondernemingen daar last van. <

Grote aankoop Uber voor zelfrijdende taxi’s

Uber heeft 24.000 Volvo’s besteld om daar zelfrijdende taxi’s van te maken. Het bedrijf achter de gelijknamige taxi-app versnelt daarmee zijn ontwikkeling van zelfrijdende voertuigen. De deal heeft een waarde van zo’n 1,2 miljard dollar als de catalogusprijs wordt betaald. De auto’s worden tussen 2019 en 2021 afgeleverd. Uber heeft nu al 100 zelfrijdende Volvo XC90’s, die in Pittsburgh rondrijden. De nieuwe Volvo’s zijn van hetzelfde type. <

Reageren?

Brieven: maximaal 200 woorden.

Artikelen: maximaal 700 woorden.

Mail uw reactie met naam, adres en telefoonnummer naar
opinie@nd.nl of Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort.Meer informatie: nd.nl/contactGERBER VAN DER GRAAF • lid van Catalaanse onafhankelijkheidsbeweging ANC, woont in Catalonië nd.nl/opinie BEELD AP / EMILIO MORENATTI

ONWETTIG GEDRAG VAN SPANJE

...Spanje een democratische rechtsstaat? Aad Kamsteeg denkt van wel (ND 6 november). Mijn stelling is dat het niet zo is.

Kamsteeg stelt dat Catalonië een vergaande vorm van zelfbestuur heeft en twijfelt of Catalonië wel een natie kan worden genoemd. Het begrip 'natie' is niet juridisch vastgelegd. In het algemeen wordt onder 'natie' verstaan: een (relatief grote) groep mensen met een eigen taal, cultuur en geschiedenis, of een groep mensen die zich nauw met elkaar verbonden voelen, saamhorig zijn, en zich een volk of natie noemen. Onder taalwetenschappers is het Catalaans geaccepteerd als een eigen taal van Latijnse afkomst. Zij heeft alle eigenschappen van een taal, zoals grammatica en een uitgebreide, historische literatuur. Het Catalaans wordt in de Grondwet als co-officiële taal erkend. In totaal spreken 11 miljoen mensen deze taal. De Catalanen hebben een geschiedenis vanaf de Middeleeuwen. Zij hadden een van de eerste parlementen in Europa, opgericht in 1283. De huidige Catalaanse president, Carles Puigdemont, is de driehonderdste president op rij. Kortom, Catalonië heeft alle eigenschappen van een volk of natie.

gewelddadig
Het Catalaanse parlement en zijn Grondwet werd opgeheven na de gewelddadige bezetting van 1714 door de Spanjaarden onder leiding van koning Philip V. Sindsdien bevindt Catalonië zich onder de Spaanse macht. Catalonië heeft sinds de 19e eeuw meerdere keren geprobeerd om meer zelfstandigheid te krijgen. De laatste poging resulteerde in een burgeroorlog en een veertigjarige onderdrukking door het Franco-regime. De Catalanen beschouwen hun territorium daarom als bezet gebied.

Franco
Na de dood van dictator Franco kreeg Catalonië haar zelfbestuur gedeeltelijk weer terug. De Spaanse Grondwet kwam in 1978 tot stand onder grote invloed van de militairen en politici uit het Franco-regime. Deze eisten dat de eenheid van Spanje onaanastbaar zou zijn en dat het leger daarvoor garant staat. Het Spaans nationalisme en fascisme is het fundament van de politieke ideologie voor de Spaanse eenheid. De amnestiewet voor de misdaden die zijn begaan door het Franco-regime, is ook een gevolg van de invloed van deze politici en militairen. Hierdoor vond geen verzoeningsproces plaats en veranderde er hoegenaamd niets. De hoop bij de Catalanen (en de Basen) was dat de Grondwet van 1978 een eind zou maken aan het militaire bewind en het begin zou zijn van een

Demonstranten in Barcelona eisten eerder deze maand de vrijlating van de Catalaanse politici die gevangen zijn genomen na het omstreden onafhankelijkheidsreferendum.

volwaardige democratie. Na bijna veertig jaar blijkt daar niets van waar: de Grondwet is slechts eenmaal en op aandringen van de EU aangepast en het Spaans nationalisme is springlevend in alle gelederen van de overheden en de samenleving.

Partido Popular

In 2006 kreeg Catalonië een nieuw Statuut dat het oude uit 1979 zou moeten vervangen om meer erkenning als natie en zelfbestuur te krijgen. Dit Statuut werd overeengekomen na lange en moeizame onderhandelingen en een grondig democratisch proces, waaronder een referendum. De partij van president Rajoy (Partido Popular – PP) vond dit Statuut onacceptabel en klaagde dit aan bij het sterk gepolitiseerde Constitutioneel Hof. In 2010 oordeelde dit Hof dat Catalonië geen natie is. Hierdoor voelden de Catalanen zich buiten de wet gesteld. Dit was de oorzaak voor hun wens naar onafhankelijkheid. De resultaten van de

uitspraak bleven niet uit: veel overheidstaken van de Catalaanse regering worden eenzijdig naar Madrid overgeheveld, financieel, sociaal en

**Spaans
nationalisme
en fascisme
is fundament
Spaanse eenheid.**

cultureel werd de regio sterk benadeeld. De Catalaanse taal, met name in het onderwijs, staat zwaar onder druk. De haat tegen het Catalanisme in Spanje is bijzonder groot en wordt met name door de PP uitgebuit om stemmen te winnen. Er bestaat geen twijfel dat men de Catalaanse taal en cultuur politiek irrelevant wil maken, net zoals tijdens het Franco-regime

het geval was. Waar is het respect voor een etnische minderheid? De gerechtelijke macht is sterk gepolitiseerd. De gevangenneming van de twee leiders van de burgerbewegingen ANC en Omnium Cultural is ongegrond. De bewijsvoering voor hun voorlopige hechtenis, de gerechtelijke procedures en de aanklachten schenden alle eigenschappen die een rechtsstaat toebehoren. Zij, en de halve Catalaanse regering, zijn zonder twijfel gevangen gezet vanwege hun politieke overtuiging. Wat voor rechtsstaat is dat? Volgens Grondwetsartikel 155 mag de Spaanse regering haar wil aan een ongehoorzaam autonoom gebied opleggen. Maar zij mag niet de regering ontslaan, het parlement wegsturen en de autonome regio zelf gaan besturen. Volgens het Catalaanse Statuut, als organieke wet even belangrijk als de Grondwet, kan alleen de Catalaanse president nieuwe verkiezingen uitschrijven. President Rajoy handelt, onder het mom van artikel

155, daarom volkomen illegaal en de door hem uitgeschreven verkiezingen voor de autonome regio zijn illegitiem. Verschillende PP-politici, waaronder president Rajoy, hebben aangekondigd dat artikel 155 weer zal worden toegepast als de onafhankelijkheidspartijen winnen en zullen uitvoeren waarvoor zij gekozen zijn. Wat voor democratie is dat?

recht op afscheiding

Een bevolking, die alle eigenschappen van een natie heeft, die aantoonbaar en volgens de Spaanse wet ontkend en gediscrimineerd wordt en die tegen haar zin is bezet door een ondemocratische, gewelddadige staat die de fundamentele mensenrechten schendt, heeft het internationale recht om zich af te scheiden. Puigdemont weet heel goed waar hij het over heeft. Catalonië heeft de intentie om dit op democratische, vreedzame manier en, indien mogelijk, met overleg te doen. Maar Spanje wil daar niets van weten. <

SOPHIA GEUZE • *redacteur* nd.nl/columns

ROEIEN

Op 7 november interviewde ik schrijfster Elke Geurts naar aanleiding van haar boek *Ik nog wel van jou*. Ze vertelde over haar relatie die na 24 jaar strandde. Ze had graag oud willen worden met haar man. Omdat ze van hem hield en omdat ze wat ze met hem had opgebouwd niet wilde weggooien. 'Je zou juist een diepere verbondenheid met de ander kunnen krijgen als je door barrières weet heen te breken', zei ze. Terwijl ze me dat vertelde, zocht ik in de krant een artikel op naar aanleiding van het boek van de jonge relatieskundige Paulien Timmer. Zij zei: 'Ik geloof dat – als je lang bij iemand bent – je blijft groeien en samen dingen gaat meemaken. Dat gebeurt niet als je steeds met een nieuwe partner begint.'

Ik heb nog vaak aan de woorden van Geurts en Timmer gedacht. Zondag weer. Toen een dappere jonge vrouw in het midden van onze gemeente vertelde dat haar man vertrokken was.

Een huwelijksbootje hoeft niet te stranden als je er samen voor gaat, hield Geurts me voor. Blijf roeien, mensen. Ook al dobber je soms in cirkels rond en staan de blaren op je handen. Als je samen de slag te pakken krijgt, kan het een groots avontuur worden.

ELS DIJKEMA • *tekstschrijver, blogt op schrijfselsje.blogspot.nl* nd.nl/opinie BEELD ELMER VAN DER MAREL / MAX

Naar de tv-serie 'Het geheime dagboek van Hendrik Groen' kun je rustig kijken. Gewoon even grijnzen na de aftiteling. Het is overdreven.

'EN TOEN KREEG IK U!'

Met belangstelling volg ik de serie *Het geheime dagboek van Hendrik Groen* over een aantal mondige bejaarden in een verzorgingsinstelling. Ze worden door de spilzuchtige directrice na welk voorval dan ook, gesommeerd 'lekker rustig' naar hun eigen kamer te gaan. Wat moeten ze daar doen tussen de muren die hen zo benauwden dat ze zonder het te willen de eetzaal gingen opzoeken?

Enkele bewoners gaan clusteren om samen sterk te staan ten opzichte van bedenkelijke voorschriften. 'En nou zijn de rapen gaar', aldus een van de hoofdpersonages.

Naar zo'n serie kun je rustig kijken. Even grijnzen na de aftiteling en achterover leunend vaststellen dat het heus niet overal zo gaat, want op tv wordt alles overdreven. Klopt. Verzorgingstehuizen zijn zó twintigste-eeuws, ze worden overal gesloten of zijn al gesloopt. En alle mensen die vroeger in aanmerking kwamen voor een verblijf in Huize Avondrust of iets dergelijks, blijven vandaag de dag thuis – soms verder van huis dan ooit, figuurlijk gesproken. Ze krijgen huishoudelijke on-

dersteuning, aangevraagd door medewerkers van het loket van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Die komen bij ouderen langs om onder het genot van een kopje koffie op een lange lijst met omschreven activiteiten kruisjes te zetten achter wat 'mevrouw allemaal nog kan'. Dat is het systeem. Daar hoef je niet lelijk over te doen. Een WMO-consulent is ook maar een mens.

Ach. Mevrouw is er zo zat van. En duizelingen bevangen haar als ze langzaam met haar stofdoek door haar kamertje gaat. In haar hoofd heeft ze het allemaal wel op een rijtje. Dat wel. 'En dat is winst', vertel ik haar al een paar maanden lang – want inmiddels ben ik de zoveelste schakel in het systeem dat huishoudelijke ondersteuning heet – om haar autonomie en zelfrespect te blijven stimuleren. Ik hanteer de stofzuiger en de raamtrekker en vraag wat mevrouw verder nog voor wensen heeft. 'Ach kind, láát maar. Ik ben altijd zo precies op mijn boeltje geweest en nu moet ik het maar laten gaan', geeft ze terug. Het is een aanlokke-

lijk voorstel, zij het met een kleine, bijtende suggestie dat het vanaf nu allemaal blijkbaar in de soep gaat lopen ondanks of dankzij het feit dat ik haar help. Zolang mevrouw de bewoonster is en weet wat ze wil, ga ik niet akkoord met een bedenkelijk 'laat het maar op zo'n beloop'. Heel flauw van me. Zie ik dan niet hoe moe ze is?

Inmiddels zijn we goede bekenden geworden. Mevrouw maakt haar wensen kenbaar en ik voer ze uit en we hebben op die manier een beste middag, elke week. Bij de thee vertelt ze, dat ze bij de thuiszorginstelling had gevraagd om iemand die al haar gedachten kon lezen, nooit de benen en zeker nooit vakantie zou nemen en ook nooit ziek zou worden. En vooral iemand die haar hele huishouding zonder iets te vragen zou adopteren. En dat haar zo iemand ook was beloofd. Met een klein spoortje verontwaardiging besluit mevrouw haar relaas:

'En toen kreeg ik ú!'

Ik beschouw het maar als compliment.

JAN WILLEM VAN DOMMELEN EN MARIA DE JONG • [advocaten nd.nl/opinie](https://advocaten.nd.nl/opinie) BEELD ISTOCK

KERK, HELP SA

...Een samengesteld gezin vormen is een waagstuk. De kerk kan helpen om de risico's van mislukking te verkleinen.

Een kerk die haar tijd verstaat, weet hoe kwetsbaar huwelijksgeeluk is. Ook dat van kerkleden. We zien daarom steeds meer kerken 'aan de voorkant' investeren in jonge gemeenteleden. Bijvoorbeeld door een thema als relatievorming door het programma van de jeugdvereniging heen te weven. Of door huwelijks-cursussen aan te bieden aan toekomstige echtparen.

*Een tweede
scheiding is vaak
nog bitterder
dan de eerste.*

Als het dan toch breekt in een huwelijk, zien we in dat stadium de kerk ook een volwassener rol nemen. Ze schuift langzaam op van waarschuwen, schuld-puzzelen en de oproep 'volhouden' naar realisme, hulpverlening, praktisch pastoraat en de aansporing tot bemiddeling. De kerk lijkt de verlegenheid steeds meer voorbij.

Dat is anders als het gaat om de vraag wat de kerk aan moet met samengestelde gezinnen. Ex-partners zijn vaak op zoek naar een nieuwe relatie. Als dat lukt en de nieuwe partners hebben allebei kinderen, moet er gewerkt worden aan een nieuw gezin, dat is samengesteld uit de beide gezinshistories.

afstemmingsproblemen

Volgens onderzoek is circa tien procent van het totaal aantal gezinnen met thuiswonende kinderen onder de achttien jaar, samengesteld. Zo'n gezin is extra kwetsbaar. Allereerst zijn er heel praktische, logistieke afstemmingsproblemen die het gewoon ingewikkeld maken om een samengesteld gezin te runnen. De kinderen moeten op gezette tijden leven in het gezin van de andere ouder. Ze leven in twee werkelijkheden, waarbij ze de verschillen voelen in gezinsklimaat en opvoedingsstijl. Dat gaat gepaard met spanning en

autoriteitsproblemen. Met een grote ambitie om het goed te doen, werpt de stiefouder zich vaak op als nieuwe moeder of vader. Maar omdat het kind al twee ouders heeft en aan hen loyaal is, botst dat.

Problemen met de kinderen zetten niet zelden ook de nieuwe partnerrelatie onder druk. En als er uit die nieuwe relatie kinderen geboren worden – soms gevoed door de gedachte dat deze de benodigde 'verbinders' zullen zijn –, wordt het vaak nog ingewikkelder.

Kortom: het kost veel tijd om een harmonieus samengesteld gezin te worden, gemiddeld wel vier tot zeven jaar. En de kans dat het misgaat, is ongeveer zestig procent.

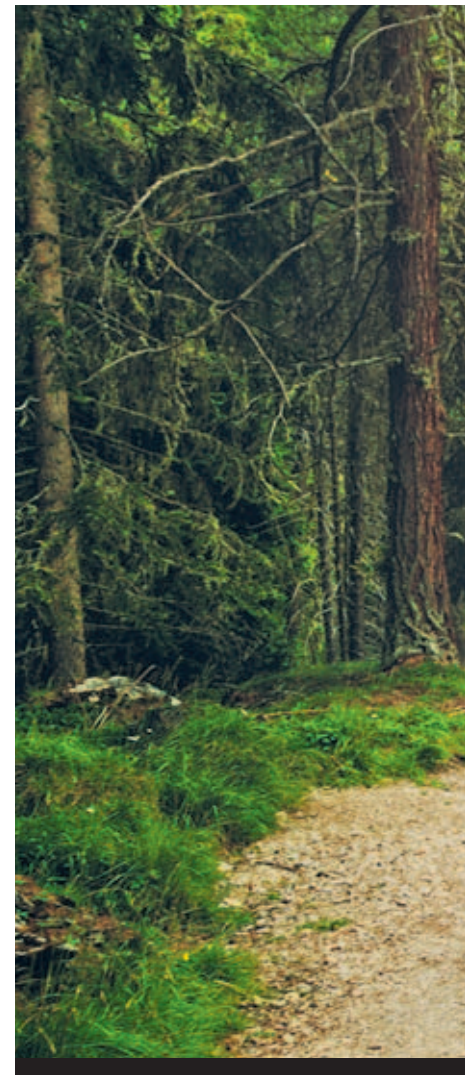
In onze familierechtpraktijk melden zich dan ook steeds vaker mensen

RECHTGEZET • BEELD SIMON LENSKENS

- De Midden Nederland Hallen (*Nederlands Dagblad* 18 november, pagina 6) staan niet in Amersfoort, maar in Barneveld.
- In het *Nederlands Dagblad* van 18 november ontbrak op pagina 13 de foto van Lot Hulshof. <

Geen ingezonden stuk,
wel een suggestie voor
een verhaal? Mail naar
meedenken@nd.nl

ndmeedenken.nl

MENGESTELD GEZIN

Volgens onderzoek is circa tien procent van het totaal aantal gezinnen met thuiswonende kinderen onder de achttien jaar, samengesteld. Zo'n gezin is extra kwetsbaar.

die voor de tweede keer moeten scheiden. Zo'n tweede scheiding is vaak nog bitterder dan de eerste.

Wat kan de kerk doen?
Als een gezin gebroken is door een scheiding, en duidelijk wordt dat een van de twee ex-partners verder wil met een nieuwe relatie, doet de kerk er goed aan met hen af te spreken en een plan te maken. Met als doel bewustwording te stimuleren, professionele begeleiding te garanderen en pastoraal om dit waagstuk heen te gaan staan. Via die weg kan de kerk dan ook daarna in vrijmoedigheid de nieuwe relatie in een kerkdienst bevestigen en daarover een zegen vragen. In de voorbereidingstijd wordt afgesproken hoe het voornemen van de

nieuwe relatie in de gemeente wordt neergelegd. En dat de nieuwe partners instemmen met de begeleiding van een extern team: een pastorale coach en een relatiecoach praten op gezette tijden samen met het stel dat wil trouwen, en nemen met hen het mijnenveld van het samengestelde gezin door. Wij doen de aanbeveling dat het nieuwe stel zich via een convenant verbindt tot periodieke evaluaties met dit begeleidingsteam in de eerste jaren van hun huwelijk, om zo steun te ontvangen voor wat ze aan moeilijkheden gaan tegenkomen. Dit convenant kan zich ontwikkelen als aanvulling op de juridische en kerkelijke trouwbeloften. Of hulp op deze manier doeltreffend is, staat of valt met de fijngevoelig-

heid en professionaliteit waarmee deze wordt aangeboden en uitgevoerd, en met goede schriftelijke afspraken, omgeven door gebed en aanmoediging van familie, vrienden en kerk. Het is aan te bevelen de begeleiding extern te organiseren. Afgezien van professionele waarborgen, blijft de kerk daarmee ook heilzaam buiten al het wel en wee van het samengestelde gezin. De kerk moedigt aan en is procesbewaker. Niet-vrijblijvende, oordeelsvrije en goed geregelde hulp bij de aanloop naar een huwelijk en als het mis gaat, komt in de kerk steeds beter op gang. Maar die is ook nodig als vader of moeder opnieuw beginnen. Met minder moeten we het in de kerk niet willen doen. <

INGEZONDEN BERT VAN DER PLOEG, ASSEN

Schadevergoeding na arrestatie

In uw artikel 'Ex-verdachten krijgen steeds vaker vergoeding' (ND 15 november) wordt de indruk gewekt dat verdachten die enkele dagen in verzekering gesteld zijn geweest in een politiebureau en/of (aansluitend) in voorlopige hechtenis hebben gezeten maar daarna zijn heengezonden, schadevergoeding krijgen. Dat kan, maar het is zeker niet standaard het geval. Voor het toekennen van schadevergoeding bestaan regels die in de wet (Wetboek van Strafvordering) zijn vastgelegd. De belangrijkste regel is wel dat de zaak waarvoor de verdachte vast heeft gezeten, geëindigd moet zijn zonder oplegging van een straf of

maatregel. Dat een verdachte na een verblijf van een aantal dagen in een politiecel weer op straat staat, wil niet zeggen dat zijn zaak geëindigd is. Vaak zal er niet de noodzaak zijn verdachte op dat moment nog langer vast te houden en mag hij/zij in vrijheid de behandeling van de zaak voor de rechter afwachten. En mocht de verdachte niet vervolgd worden of geen straf krijgen, dan zal hij zelf om schadevergoeding moeten vragen als hij daarvoor in aanmerking wil komen. Het is geen automatisme. Uiteindelijk beslist de rechter of de gewezen verdachte schadevergoeding krijgt en zo ja, hoeveel. <

advertentie

begrafenisverzorging
Den Hollander

- Alleen begrafenissen
- Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst rouwcentrum of thuis met koeling
- Dag en nacht bereikbaar

Mozartlaan 13
3131ES Vlaardingen

010 - 460 05 09

info@tdenh.nl

www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

COLUMN

Eduard Bomhoff is hoogleraar aan Monash University in Kuala Lumpur. Hij schreef het boek 'Blinde Ambitie' – over de politiek in 2002, toen hij minister in het kabinet Balkenende 1 was. Dit is een gastcolumn.

EDUARD BOMHOFF nd.nl/columns

LIEVER NORMEN

Een serieuze discussie over 'normen en waarden' moet beginnen met de definitie van het verschil tussen die twee. Ik verdenk Jan-Peter Balkenende er nog steeds van dat hij zo snel 'nommewaarde' kon zeggen, omdat het onderscheid hem niet belangrijk leek. Maar dat is het wel. Normen zijn regels voor gedrag, die gelden voor alle burgers en bezoekers van een land en die kunnen verschillen van de normen in andere landen. In Nederland toeteren we zo min mogelijk in het verkeer; in Calcutta claxonneert iedereen. Ook is kenmerkend voor normen dat er altijd uitzonderingen bestaan, maar dat we het daar wel over eens kunnen worden. Zo is een norm dat we stil zijn in het theater of in de bioscoop, met tegelijk de uitzondering dat we hard 'brand' mogen roepen als we rook ruiken. Dat is heel anders met waarden, zoals verdraagzaamheid, eerlijkheid, respect, vrijheid en rechtvaardigheid. In de achttiende eeuw waren de eerste westerse missionarissen in China verbaasd om te ontdekken dat de Chinezen dezelfde waarden hoog hielden als wij in West-Europa, maar zonder godsdienst of metafysica. Later bevestigden historici en sociologen dat een beschaving ook een islamitisch of boedhistisch fundament kan hebben.

Frits Bolkestein

Natuurlijk zijn er verschillen. Met 'waarden' moeten we vaak een afweging maken: de VS hechten bijvoorbeeld bijzonder aan de vrijheid van meningsuiting, de Duitsers meer aan het voorkómen van kwetsende situaties. Maar dat betekent nog niet dat we Amerikanen mogen verwijten dat ze niets geven om respect en verdraagzaamheid, of Duitsers dat ze geen oog hebben voor vrijheid. Wetten en juridische uitspraken definiëren in ieder land zo goed mogelijk een evenwicht – dat per land zal verschillen – in de frequente situaties dat twee waarden met elkaar conflicteren.

Politici horen niet te spreken over waarden.

Daarom is het zo verdrietig dat – te beginnen met VVD-leider Frits Bolkestein in zijn beruchte NRC-interview in 1994 – Nederlandse politici blijven beweren dat we de westerse waarden moeten beschermen tegen invloed uit het Zuiden of uit het Oosten. Dat is gewoon een stok om de moslimimmigranten mee te slaan en vaak een diepe belediging van hun kinderen en kleinkinderen. En wat moeten de Indonesiërs of de nazaten van de dwangarbeiders in Suriname denken van onze westerse waarden na alle brutaliteit van 350 jaar kolonialisme? Politici horen niet te spreken over 'waarden', omdat ze dan altijd uitkomen op een foute vorm van nationalisme. Ze moeten hun energie richten op het handhaven en versterken van normen, en wetten maken die naleving van normen voor iedereen bevorderen.

gevaarlijke vragen

Als de Nederlandse Zorgautoriteit eindelijk een beter stelsel ontwerpt voor de beprijzing van de zorg, zullen dokters en ziekenhuizen minder frauderen met hun rekeningen. Als de politie en de woningcorporaties in Tilburg en Eindhoven meer doen tegen illegale wietplantages, zal de misdaad in Midden-Brabant afnemen. Als dat lukt, kunnen we meer trots zijn op Nederland. En dan gaat het om het naleven van normen, niet om politieke retoriek over waarden. Ook de moeilijke dilemma's van het vluchtelingenbeleid kunnen we het meest zuiver via handhaven van normen aanpakken. We hebben lesprogramma's voor het basisonderwijs. Komen er dan scholen die de normen niet halen, doordat bijvoorbeeld te veel kinderen thuis geen Nederlands spreken, dan is dat een reden om een oplossing te zoeken: zulke kinderen spreiden over meer scholen, extra leerkrachten aanstellen, minder vluchtelingen toelaten, of uitkeringen verlagen voor volwassenen die nog geen Nederlands spreken – we kunnen al zulke maatregelen onderzoeken, invoeren of afwijzen, zonder foute en gevaarlijke vragen te stellen over de waarden van de ander.

Generaal VS zal bevel Trump nog toetsen

► AMSTERDAM
De hoogste Amerikaanse militair die verantwoordelijk is voor de inzet van kernwapens zal een bevel daartoe van president Donald Trump niet zomaar uitvoeren. Volgens luchtmachtgeneraal John Hyten kan er geen sprake zijn van een 'onwettige' atoomaanval.

Met name Democratische senatoren maken zich zorgen over een lichtvaardig besluit van Trump. In augustus dreigde de president, tevens op-
perbevelhebber, Noord-Korea met 'vuur en furie' als dat land zich agres-
sief blijft gedragen jegens de VS. Vo-
rige maand beschuldigde de promi-

nente senator Bob Corke de president ervan de VS 'op een weg naar de der-
de wereldoorlog' te voeren. Generaal Hyten, hoofd van het Ameri-
kaanse Strategische Commandocen-
trum, zei afgelopen weekeinde op een
veiligheidsconferentie in Canada dat
er in de krijgsmacht volop wordt na-
gedacht over de eventuele inzet van
kernwapens. 'Dat zijn we aan onze
verantwoordelijkheid verplicht.' Hij
schetste de gang van zaken als de
president overweegt naar het atoom-
wapen te grijpen. 'Ik zal de president
adviseren, hij zal me vertellen wat ik
moet doen. En als het onwettig is, wat
gebeurt er dan? Ik zal zeggen: "Mr.

John Hyten

President, dat is onwettig." Wat zal hij
dan doen? Hij zal vragen: "Wat is dan
wel legaal?" We zullen hem dan op-

ties voorleggen, een mix van militaire
middelen om te reageren op welke si-
tuatie dan ook.' Hyten voegde eraan
toe dat het 'niet zo ingewikkeld is'.
Daarover werd anders gedacht op een
speciale bijeenkomst die de senaats-
commissie voor Buitenlandse Zaken
vorige week belegde over 'de autori-
teit om opdracht te geven kernwa-
pens te gebruiken'. Het was de eerste
vergadering over dit onderwerp sinds
1976, tijdens de Koude Oorlog. Vol-
gens een verslag van de BBC hing er
een nerveuze sfeer tijdens de bijeen-
komst, waarop ook enkele oud-mili-
tairen en onafhankelijke experts aan-
wezig waren. <

Israëlische militair krijgt geen gratie

► JERUZALEM
De Israëlische president Reuven Rivlin heeft de soldaat die in maart 2015 een Palestijn doodschoot die al op de grond lag geen gratie ver-
leend. De militair zit momenteel een
gevangenisstraf uit van 14 maanden.
De krijgsraad veroordeelde hem
voor doodslag. Het vonnis in het ge-
ruchtmakende proces zorgde voor
ernstige verdeeldheid in Israël. De
militair vroeg de president om gra-
tie. Ook minister van Defensie
Avidgor Lieberman en premier
Benjamin Netanyahu steunden dat
verzoek. Volgens Rivlin tast verdere
strafvermindering de kracht van het
leger en de staat Israël aan. <

FAMILIEBERICHTEN tarief
€ 1,21 per mm, per kolom
(incl. 21% btw); via site
€ 1,09 per mm, per kolom
(incl. 21% btw); over
telefonisch opgegeven
advertenties kunt u niet
reclameren

Hoera! Vandaag, 21 november, zijn onze ouders,

Adriaan & Tineke Verbree - Dijkstra

45 jaar getrouwd!
Wij zijn blij en dankbaar hiervoor, en wensen hen nog heel veel mooie jaren met elkaar, samen met ons.

Jullie kinderen & kleinkinderen.

Talmastraat 83, 9402HD, Assen

Psalm 150:1 en 2

21.11.1972 21.11.2017

Wij zijn God dankbaar dat onze lieve (o)pa en (o)ma

Anno en Laura Kaman-Broekhuizen

vandaag 45 jaar zijn getrouwd.
Schildwolderdijk 93
9626 AR Schildwolde

Of wij dan leven of sterven, wij zijn van de HEERE
Romeinen 14:8b

Geheel onverwacht heeft de HEERE tot zich genomen onze geliefde jongste broer, zwager en oom

Remmelt Buter

Wij bidden voor Zwanette, kinderen en kleinkinderen om Gods nabijheid en troost in de komende tijd

Enschede	Janny en Hilko de Jonge-Buter
Amersfoort	Frits en Joke Buter-Fidder
Farmsem	Tjeerd en Janny Buter-Bakker
Amersfoort	Gre Westenberg-Buter
Enschede	Otto en Hilly Buter-Neutel
Enschede	Engelien en Hans Altena-Buter
	neven en nichten

In herinnering
Gerrit Buter (1967)
Herman Westenberg (2011)

Enschede, 17 november 2017

"Ik ben het die u troost" Jesaja 51:12

De Heer heeft thuisgehaald, onze lieve, dappere, jongste broer

Rinie Pierik

Dalfsen 13-06-1949	Dalfsen 17-11-2017
Dalfsen	Albert Pierik Jennie Pierik - Dijk, in herinnering
Zwolle	Willem en Mien Pierik - Beltman
Dalfsen	Gerrit en Femmy Pierik - Ophoff
Dalfsen	Henk en Jennie Pierik - Melenboer
Wapenveld	Rieks en Jenny Pierik - van der Horst
Zwartsluis	Geert en Riet Pierik - Pierik
De Lier	Gerda en Koos Koolstra - Pierik
	neven en nichten

Wij wensen Harmke, kinderen en kleinkinderen Gods troost en liefde toe

*En zodra dit vergankelijke onvergankelijkheid aangedaan heeft, en dit sterfelijke onsterfelijkheid aangedaan heeft, zal het woord werkelijkheid worden, dat geschreven is:
De dood is verzwolgen in de overwinning.
Dood, waar is uw overwinning?
Dood, waar is uw prikkel?*

1 Korintiers 15:54-55

De Here heeft plotseling tot Zich genomen mijn geliefde man, onze vader, schoonvader en opa

Remmelt Buter

* Onstwedde, 2 februari 1955	† Enschede, 17 november 2017
Zwanette Buter - Elders	
Marleen	
Rolf en Annieke Jort, Jolijn	
Harold en Mariska	

Sint Janstraat 60
7543 TZ Enschede

De dankdienst voor zijn leven, waarvoor u bent uitgenodigd, zal worden gehouden op donderdag 23 november om 13.00 uur in de Immanuëlkerk, Wicher Nijkampstraat 95 te Enschede, voorafgaand is er vanaf 12.30 uur gelegenheid tot afscheid nemen.

Aansluitend aan de dienst zal de begrafenis plaatsvinden op de Hervormde Begraafplaats te Usselo.

Na afloop is er gelegenheid tot condoleren in de koffiekamer van bovengenoemde kerk.

Geen bloemen

Openbaring 21:4

God zal alle tranen van hun ogen wissen. Er zal geen dood meer zijn, geen rouw, geen jammerklacht, geen pijn, want wat er eerst was is voorbij.

Op vrijdag 17 november 2017 is voor ons geheel onverwacht overleden:

Remmelt Buter

getrouwd met Zwanette Buter - Elders

Hij was onze geliefde schoonzoon, zwager, oom en is Gods kind.

Enschede:	H.B. Koster - ten Hoopen
Enschede:	Margriet en Herman† Elders
Houten:	Greet en Koos Koster
Assen:	Jelly en Meint Lukkien
	neven en nichten

Psalm 119:114 Bij u schuil ik, U bent mijn schild, in uw woord stel ik mijn hoop.

"God is getrouw Zijn plannen falen niet"

Door de Heer Thuisgehaald

Rieni Pierik

Na een vriendschap van 30 jaar moeten wij afscheid van hem nemen.

Wij wensen de familie veel sterkte toe.

Stadskanaal Ake, Jannie en Marcel Groenewold

Overlijdensberichten uit andere bladen:

Reformatorisch Dagblad: 13 nov: Hendrikje van Spijker-Dominé te Rouveen (80); Janna Neeltje Harthoorn-Weststrate te Vlissingen (84); Everdina Hakkenberg-van Arkel te Zwijndrecht (88); Frans van der Laan te Ouddorp (96);	Jacobus Arie de Jong te Leiden (0). 14 nov: Jannetje Smit-van Waaij te Hoorn (90); Hendrika Paulina van Noord-Vogel te Wekerom (91); Hendrik Geuze te Goes (86).	Apeldoorn (89); Marcella van der Weg te Amsterdam (54); Wilhelmina Saapke Neerken-Stap te Ede (87). 14 nov: Maaïke Berkman-Huizer te Barendrecht (88); Wouter Slob te Huis ter Heide (94); Johan Wilhelm Genuit te Kampen (87); Christiaan Beeftink te Hilversum (83).
Trouw: 13 nov: Martinus van Triest te		

REPORTAGE

ERIC VAN DEN OUTENAAR / VK nd.nl/buitenland BEELD JULIUS SCHRANK

Denen bevallen vaker thuis

Het aantal thuisbevallingen is in Denemarken in drie jaar tijd meer dan verdubbeld. Toch wordt er nog steeds vreemd naar gekeken.

De toename van het aantal thuisbevallingen in Denemarken veroorzaakt discussie in de medische wereld. Is het wel zo verstandig dat de Denen weer bevallen in hun 'primitieve' huiskamers?

► ODENSE

'We werden hippies genoemd', zegt de Deense Sophia Weber (23) over haar eerste thuisbevalling. Midden in de woonkamer van hun appartement in Odense pompte haar man Alex Weber (25) drie weken geleden het bevalbad op, stak kaarsjes aan en pufte samen met haar in het warme water de weeën weg. 'Toch ben ik blij dat we het doorgezet hebben', zegt ze. 'Alex die achter mij zat in het bad en het moment dat ik onze Elliott zelf optilde uit het water. Dat ging zo ontspannen. Zo mooi.' Wie in Denemarken voor een thuisbevalling kiest, krijgt vreemde blikken: ben je helemaal gek geworden of zo? Al decennia bevallen nagenoeg alle vrouwen hier in het ziekenhuis, omdat dit als groot goed geldt van de medische vooruitgang. Bevallen in een kamer met sensoren en witte jassen is bovendien de internationale norm, waar zelfs Nederland zich nu 'eindelijk' aan conformeert. Toch komt een groeiende groep Denen daartegen in verzet. Zij vinden bevallen in het ziekenhuis te stressvol en zoeken daarom de woonkamer op. In drie jaar tijd is het aantal thuisbevallingen meer dan verdubbeld naar ruim 1700, 3 procent van alle bevallingen in Denemarken. 'Thuis bevallen is zeker een trend. Als dit zo doorgaat, halen we jullie Nederlanders nog in', zegt Karen Ingversen, een verloskundige in Kopenhagen die drie jaar in Nederland werkte en al veel Deense thuisbevallingen heeft begeleid. Zij is een voorstander van thuis bevallen en met haar de meeste in ziekenhuizen werkzame vroedvrouwen. Deze verloskundigen gaan graag in op verzoeken voor thuisbevallingen. Het recht daarop is wettelijk vastgelegd voor

iedere Deense vrouw. Daarnaast organiseren ze zogeheten thuisbevalcafés, informatieavonden waar ze zwangere vrouwen en hun partners voorlichten.

bezuinigingen

Actiever dan ooit promoten de Deense verloskundigen de thuisgeboorten, omdat ze gefrustreerd zijn over de bezuinigingen op hun kraamafdelingen. Vroeger kregen vrouwen tot zes dagen hersteltijd in het ziekenhuis. Nu moet alles op de kraamafdeling snel, snel, snel. Wie verder geen complicaties heeft, staat binnen maximaal zes uur na de bevalling weer

'Thuis bevallen is zeker een trend. Als dit zo doorgaat, halen we jullie Nederlanders nog in.'

buiten. Ook komt het voor dat verloskundigen vrouwen bij wie de weeën al zijn begonnen naar een ander ziekenhuis moeten sturen omdat er geen plek is. De vroedvrouwen in de ziekenhuizen rennen ook van de ene bevalling naar de andere. De Deense arbeidsinspectie heeft meerdere ziekenhuizen vanwege de te hoge werkdruk op de vingers getikt. In het ziekenhuis moeten vroedvrouwen ook sneller het stokje overdragen aan een collega, omdat ze gebonden zijn aan strakke roosters. Bij een thuisbevalling zijn ze er tot het einde. 'Dat heb ik als zeer rustgevend ervaren', zegt Sophia. Bij de bevalling van haar eerste zoon in het ziekenhuis, ruim twee jaar geleden, had ze wel vijf verschillende vroedvrouwen aan haar bed. Ze gelooft dat haar bevalling mede daardoor een stuk langer duurde. Ziekenhuismanagers laten de verloskundigen hun gang gaan, omdat thuisbevallingen goedkoper zijn voor het ziekenhuis. Die schelen bedden en vormen zo een handige bezuinigingspost. De meeste ziekenhuizen hebben nu teams van verloskundigen opgericht die zich specialiseren in thuisgeboorten. De gynaecologen vinden de 'thuisverheerlijking' absurd en eisen dat de verloskundigen ermee stoppen. Zij zien de thuisbevalling als een stap terug in de tijd. Thuis baren deden de vrouwen op het platteland in de vorige eeuw, uit nood, bij gebrek aan toegang tot ziekenhuizen.

levens redden

Veelzeggend was het optreden van Thomas Larsen, voorzitter van het Deense Gezelschap van Verloskunde en Genealogie, enkele weken geleden

Sophia en Alex Weber met hun zoontje Elliot dat thuis werd geboren.

in de media. Hij vertelde dat de Denen die wel in het ziekenhuis bevallen daarmee levens redden. Daarvoor verwees hij naar een aantal jaren oud onderzoek van de Universiteit van Oxford naar Engelse bevallingen. Op de duizend ziekenhuisbevallingen stierven volgens dat onderzoek drie baby's, tegen zes bij thuisbevallingen. Maar de onderzoekspopulatie was te klein om een dergelijk vergaande conclusie te trekken, aldus Detektor, een Deens tv-programma dat nieuwsfeiten checkt. Een groeiende groep Deense medische wetenschappers spoort de verloskundigen juist aan om de bevolking actief te

informer over thuis bevallen, zegt medisch statisticus Ole Olsen van de Universiteit van Kopenhagen. Thuisbevallingen zijn volgens hem bij normale zwangerschappen op zijn minst net zo veilig. Tevens zou er minder kans zijn op grote bloedingen, inscheuren of op keizersneden, omdat een vertrouwde omgeving de aanmaak stimuleert van bevalhormonen. Olsen: 'Sommige gynaecologen overdrijven de gevaren.' Ook Sophia werd bang gemaakt met 'verhalen', zegt ze. Want wat als ze toch halsoverkop voor een ingreep naar het ziekenhuis moest? Haar vroedvrouw verzekerde haar dat als

er iets fout dreigde te gaan, zij dat op tijd zou signaleren. Er was dan nog voldoende tijd om Sophia naar het ziekenhuis te vervoeren. Of thuis bevallen de grote massa in Denemarken bereikt, valt nog te bezien. Op zijn werk heeft Alex in elk geval het nodige zendingswerk te verrichten. Zijn collega's vinden hem maar een uitslover. Zo thuis samen met je vrouw in een bevalbad stappen, dat hadden zij dus nooit gedaan. Alex: 'Het viel allemaal reuze mee hoor. Na de bevalling ging het gewone leven meteen weer door. Sophia lag op de bank en ik haalde een salamipizza met een Corona.' <

FORSE DALING

Thuis bevallen is een traditie die in Nederland langzaam lijkt uit te sterven. Eind jaren negentig lag het aantal thuisbevallingen op 35 procent, in 2015 was dat gedaald naar 13, blijkt uit cijfers van de Stichting Perined. Uit onderzoek van het Radboudumc uit 2015 blijkt dat vrouwen sinds het begin van deze eeuw sneller naar het ziekenhuis zijn doorverwezen om zogeheten niet-urgente redenen, bijvoorbeeld omdat de bevalling te langzaam op gang komt of vanwege een verzoek om pijnbestrijding. De Nederlandse vrouw is mogelijk wat banger geworden. Er is veel negatieve berichtgeving geweest rond het relatief hoge babysterftecijfer in Nederland in vergelijking met andere Europese landen (9 per duizend in 2010). Dit zou overigens andere oorzaken hebben dan de thuisbevalling.

TIPS

tarief € 5,61 per regel; tekst wordt achterelkaar doorgezetz; opgave via ndadvertising.nl

ACTIVITEITEN

CONCERTEN

Zwolle Dominicanenkerk
Assendorperstraat 29
Orgelconcert, Louis Vierne-herdenking Zaterdag 25 november 14.30 uur
Christine Kamp en Petra Veenswijk, orgel
Voorverkoop = € 5,- korting, zie www.stichtingvoxhumana.nl

GERECHTELIJKE PUBLICATIES

ALGEMEEN

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op woensdag 22 november 2017

om 15:00 uur zullen op het adres Aegidiusstraat 168 A te ROTTERDAM in het openbaar worden verkocht meubilaire en andere roerende zaken. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN
Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 3288695). Kijk op: www.deurwaardersveiling.nl
VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op woensdag 22 november 2017 om 14:30 uur zullen op het adres Boorn 32 te ROTTERDAM in het openbaar worden verkocht meubilaire en andere roerende zaken. De

verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN
Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 24002671). Kijk op: www.deurwaardersveiling.nl.
VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op woensdag 22 november 2017 om 10:00 uur zal ter hoogte van het adres Nusterweg 13 te SITTARD in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk RENAULT, type MEGANE, met kenteken 47SKNZ. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN
Gerechtsdeurwaarders

(mapnr. 1672776). Kijk op: www.deurwaardersveiling.nl.
VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op woensdag 22 november 2017 om 14:00 uur zal ter hoogte van het adres Hendrikstraat 73 te ROTTERDAM in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk VOLKSWAGEN, type POLO 55 KW, met kenteken 96JPZK. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN
Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 3476404). Kijk op: www.deurwaardersveiling.nl.

PERSONEEL

ALGEMEEN

Scholieren en studenten (maar ook anderen kunnen reageren) voor alle voorkomende werkzaamheden in ons zalencentrum. 1 of 2 vaste avonden in de week en/of 11:00-14:00 (lunch). Goede beloning! Parkstaete Zalencentrum VOF Velp (bij Arnhem) www.parkstaete.com subpagina werken-bij-parkstaete 026-3634023 info@parkstaete.com

BEURS

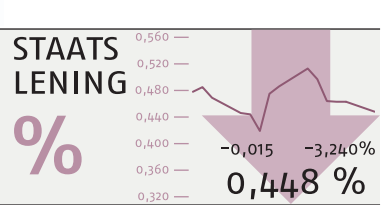
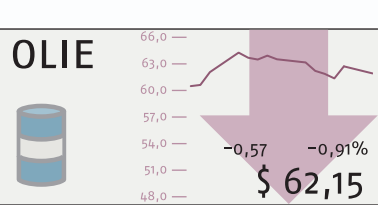
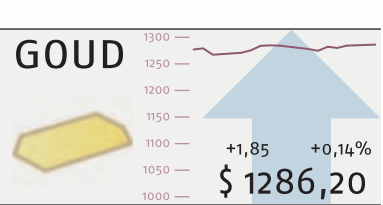
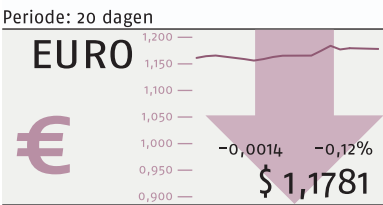
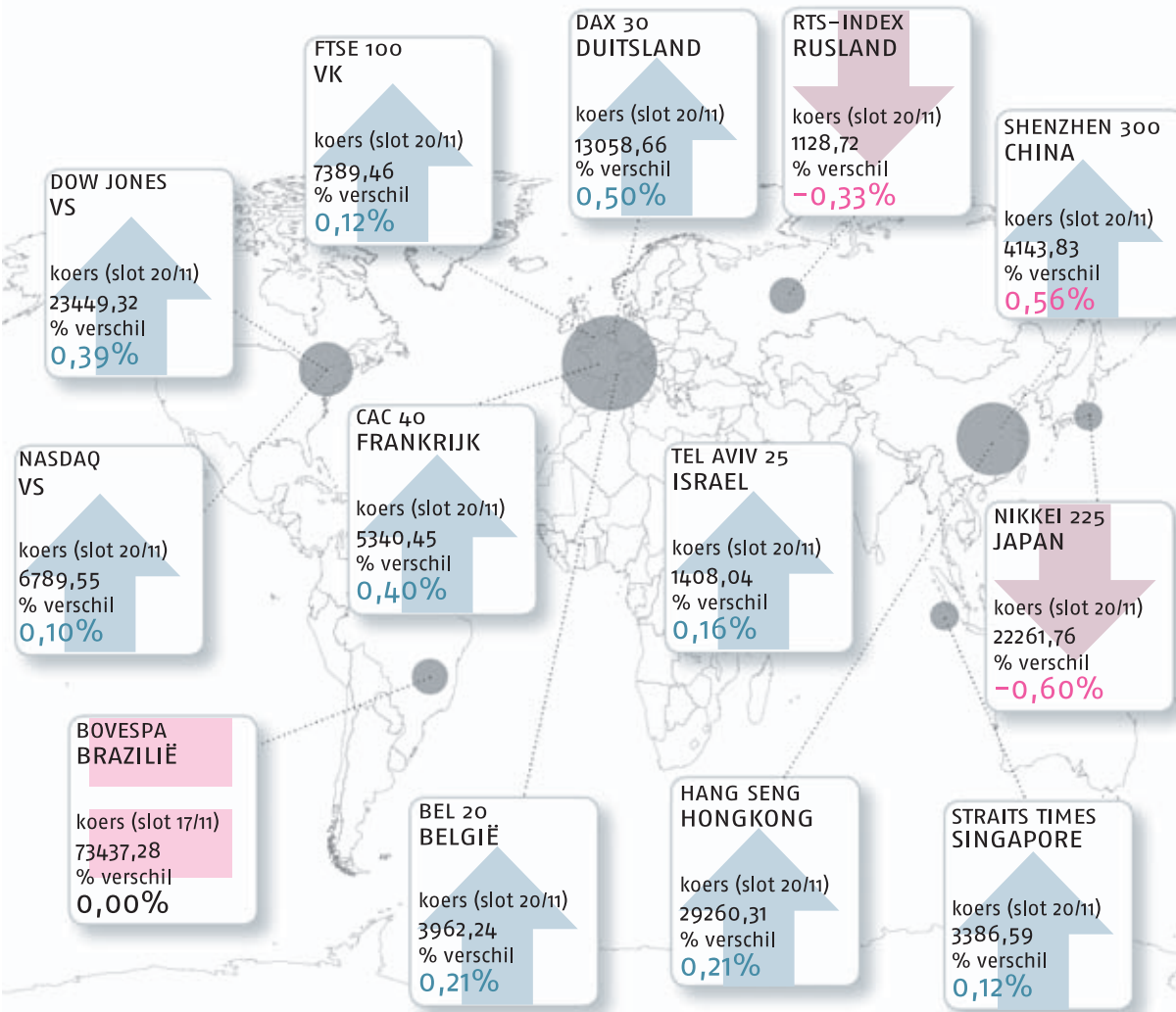
ANP nd.nl/economie

Altice nu eens winnaar

AMSTERDAM

De AEX-index in Amsterdam is maandag met winst gesloten. Op het Damrak was kabel- en telecombedrijf Altice een opvallende winnaar na geruststellende woorden van het bedrijf voor aandeelhouders. Verder verwerkt de beleggers de politieke situatie in Duitsland, waar de coalitie-onderhandelingen spaak liepen. Elders in Europa gingen de belangrijkste beursgraadmeters ook omhoog. De AEX-index op Beursplein 5 sloot 0,6 procent hoger op 539,71 punten. De MidKap won 0,7 procent tot

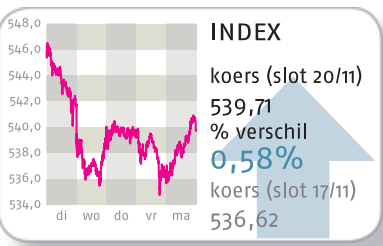
820,74 punten. De beurzen in Londen, Parijs en Frankfurt stegen 0,2 tot 0,5 procent. Altice was na de zware klappen op de beurs van de afgelopen tijd nu eens de grote winnaar met een plus van 5,2 procent in de AEX. Het Franse telecom- en kabelbedrijf liet in een reactie op de recente 'marktspeculaties en desinformatie' weten geen voorbereidingen te treffen voor een kapitaalverhoging. Het aandeel verloor sinds de publicatie van tegenvallende kwartaalcijfers begin deze maand echter bijna de helft van zijn waarde.

RENTE

	20/11	17/11
Euribor 3 mnd	-0,3290	-0,3290
Euribor 6 mnd	-0,2740	-0,2740
Euribor 1 jaar	-0,1870	-0,1920
Rente 5 jaar	-0,4120	-0,4040
Rente 10 jaar	0,4480	0,4630

AEX FONDSEN

	sk	vk	%
aalberts industries	41,85	41,3	+1,12
abn amro	24,54	24,9	-1,43
aegon	5,13	5,16	-0,76
ahold delhaize	17,12	17,0	+0,65
akzo nobel	77,70	77,5	+0,14
altice	8,52	8,10	+5,20
arcelor mittal	23,96	23,6	+1,27
asml holding	154,55	152,	+1,11
boskalis	30,48	30,3	+0,58
dsm, kon.	78,46	76,6	+2,40
galapagos	80,33	77,33	+3,88
gemalto	31,94	32,2	-0,93
heineken	84,04	83,8	+0,24
ing groep c.	15,16	15,2	-0,75
kpn	3,00	2,96	+1,32
nn group	35,33	35,8	-1,37
philips, kon.	33,05	33,1	-0,33
randstad	50,34	49,6	+1,40
relx	19,48	19,19	+1,51
royal dutch shell a	26,34	26,2	+0,40
sbm offshore	13,54	13,31	+1,73
unibail-rodamco	217,15	218,	-0,48
unilever	48,28	47,5	+1,47
vopak kon.	34,38	34,7	-1,08
wolters-kluwer	42,98	42,2	+1,80

MIDKAP FONDSEN

	sk	vk	%
air france-klm	11,43	10,9	+4,15
aperam	43,38	43,1	+0,54
arcadis	18,77	18,3	+2,48
asm international	60,59	60,3	+0,38
asr nederland	34,40	33,9	+1,27
bam groep, kon.	4,47	4,49	-0,45
be semiconduct. ind.	71,00	70,6	+0,48
corbion	27,18	27,0	+0,39
eurocomm. prop.	34,97	35,0	-0,09
flow traders	17,83	17,83	+0,00
fugro	11,26	11,15	+1,03
grandvision	20,99	20,6	+1,70
imcd	51,80	51,6	+0,35
Intertrust	14,41	14,11	+2,13
oci	19,06	19,1	-0,60
philips lighting	32,14	32,15	-0,05
postnl	3,49	3,47	+0,46
refresco	19,69	19,6	+0,10
sligro food	38,06	37,6	+1,06
tkh group	55,15	55,4	-0,47
tomtom	9,34	9,24	+1,12
VolkerWessels	23,84	23,9	-0,50
wdp	91,35	91,3	-0,01
wereldhave	39,15	39,2	-0,25
Wessanen	15,77	15,6	+1,09

DUURZAME FONDSEN

	sk	vk	%
ANS Novib Microkrd.	54,51	54,5	+0,00
ASN Groen Project	26,51	26,5	+0,02
Future Vision	72,16	72,3	-0,28
NN Drz. Aandelen	32,27	32,4	-0,47
Triodos S. Bond R	35,20	35,1	+0,06
Triodos S. Equity R	38,00	38,1	-0,31
Triodos S. Pioneer R	37,97	37,9	-0,03

BELEGGINGSFONDSEN

	sk	vk	%
Robeco A	37,31	37,2	+0,05
KESVC	99,76	100,	-0,53
Kempen Oranje Part	208,65	208,	+0,00
Eurocommercial	34,97	35,0	-0,09
Vanguard S&P 500 UETF	41,85	41,6	+0,44
iShares DJ Glob Sust Scr	32,88	32,71	+0,52
iShares EuroStoxx 50	36,06	35,9	+0,38
iShares Core FTSE 100	8,28	8,21	+0,79
iShares MSCI Latin	15,19	15,0	+0,66
iShares EuroStxx	23,00	22,9	+0,24
Think iBoxx Government	13,94	13,9	+0,10
iShares Core MSCI World	44,58	44,3	+0,59
Kempen European High	7,19	7,21	-0,28
iShares MSCI Jap €	50,69	50,3	+0,75
Actiam VIA Wereld	30,69	30,7	-0,20
ASN	26,51	26,5	+0,00
iShares MSCI Japan UETF	12,64	12,5	+0,76
Vastned	38,75	38,4	+0,75
iShares AEX UETF	54,10	53,7	+0,59
iShares MSCI Europe	24,04	23,9	+0,56
iShares MSCI Emerg Mkts	37,56	37,3	+0,70
Vanguard FTSE Dev	30,51	30,3	+0,43
iShares MSCI Europe ex-	32,03	31,8	+0,61
Kempen European	16,53	16,73	-1,20

	sk	vk	%
NN First Class Obligatie	24,58	24,5	+0,04
Kempen Global High	31,75	31,6	+0,38
Vanguard FTSE Japan	26,76	26,5	+0,89
iShares MSCI Europe	49,18	48,8	+0,60
Think AEX UETF	54,32	54,0	+0,60
iShares S&P 500 UETF	21,92	21,8	+0,45
Intereffekt AL India	0,87	0,87	+0,00
Delta Lloyd Rente Fonds	14,88	14,8	+0,00
Think iBoxx AAA-AA Gov	23,14	23,1	+0,19
Kempen Global Property	36,49	36,4	+0,14
iShares European Prop	40,53	40,6	-0,28
ASN Milieu &	33,66	33,7	-0,27
iShares Global Infrastr	22,21	22,10	+0,52
Delta Lloyd Euro Credit	12,92	12,92	+0,00
Intereffekt AL Brazil	0,31	0,30	+0,33
NN Hoog Dividend	32,35	32,3	+0,03
iShares MSCI World UETF	36,96	36,7	+0,57
Optimix America Fund	19,17	19,0	+0,47
Vanguard Dev Europe ex	29,63	29,4	+0,68
iShares Dev Mkt Prop	21,97	21,9	+0,32
iShares Core Euro Corp	131,25	131,1	+0,05
BNP Paribas OBAM NV	71,77	71,92	-0,21
iShares Private Equity	17,24	17,11	+0,76
NN Duurzaam Aandelen	32,30	32,4	-0,46

Bron: vwdgroup

PETER GIESEN EN GERARD REIJN / VK nd.nl/economie BEELD BART KOETSIER

Nederlanders vegen zeebodem leeg

...De Europese Unie moet vandaag beslissen of Nederland mag doorgaan met elektrische visserij.

...De 'efficiënte' Nederlanders kunnen in de vissershaven van Boulogne-sur-Mer rekenen op enorme ergernis.

► BOULOGNE-SUR-MER

Op een regenachtige maandagochtend ligt Boulogne-sur-Mer er poëtisch droefgeestig bij, met zijn rommelige straten in Vlaamse stijl en zijn ooit moderne flats uit de jaren vijftig, neergezet als nooit helemaal geslaagde poging de schade van de zware bombardementen uit de Tweede Wereldoorlog te herstellen. Aan de Quai Gambetta lossen knoestige vissers hun vangst, die meteen in de marktstalletjes aan de kade wordt verkocht.

Alleen brengen de vissers van Boulogne-sur-Mer steeds minder vis aan wal. Boosdoeners zijn hier de Nederlandse vissers met hun grote, krachtige boten. Sinds enkele jaren vissen ze met elektrisch tuig, de zogeheten pulskorvisserij (zie kader). Daardoor vegen ze op efficiënte wijze de bodem leeg, klagen de Fransen, en blijft er voor de lokale vissers in hun kleinere boten te weinig over. Officieel is de pulskorvisserij, 'elektrisch vissen', niet toegestaan in de Europese wateren, maar inmiddels hebben 79 Nederlandse platviskoters een ontheffing, tot ongenoegen van de Fransen. Vandaag neemt de visserijcommissie van het Europees Parlement een besluit over deze kwestie. Als Frankrijk zijn zin krijgt, mag de pulskorvisserij alleen als experiment blijven bestaan, waardoor slechts twintig Nederlandse vissers hun vergunning zullen behouden. Als Nederland zijn zin krijgt, wordt elektrisch vissen toegestaan. In dat geval dreigen Franse vissers de haven van Calais te blokkeren, waardoor het vrachtverkeer naar Groot-Brittannië wordt lamgelegd.

gunstig onderzoek

'Als je morgen dreigt te sterven, moet je vandaag iets doen', zegt Stéphane Pinto, visser in Boulogne-sur-Mer en vicepresident van het regionale comité voor visvangst. De vissers van Boulogne, Calais en Duinkerken halen zelfs hun Europese visquota

Aan de Quai Gambetta in het Franse Boulogne-sur-Mer lost een visser zijn vangst. Franse vissers brengen steeds minder vis aan wal, doordat Nederlandse collega's hen met een elektrische vismethode voor zijn.

niet meer, zegt hij. 'In 2015 maakten we 80 procent van ons quotum op, in 2016 70 procent, dit jaar halen we maar 55 procent.' Pinto zegt bang te zijn voor overbevissing. Ook zou elektrisch vissen het milieu kunnen schaden. 'Wat weten we van de gevolgen van elektrisch vissen voor eitjes en jonge vissen, voor de wormen die als voedsel voor de vis dienen?', vraagt hij zich af. Volgens onderzoek van Wageningen Marine Research is de elektrische pulskorvisserij juist veel minder schadelijk dan de traditionele boomkorvisserij. Deze week komen onderzoekers met resultaten die nog gunstiger zijn dan verwacht, zegt visserijbioloog Adriaan Rijnsdorp. 'De schade aan de zeebodem is

zeker de helft minder dan met de boomkor', zegt hij.

minder bijvangst

Ook voor de visstand is de pulswing, het elektrisch vistuig, veel beter dan de boomkor, zegt secretaris Derk Jan Berends van de Nederlandse Vissersbond. 'De pulswing is selectiever. Je vangt er vooral tong mee, en haalt 50 procent minder bijvangst binnen.' Schadevrij is ook de pulskorvisserij niet. Kabeljauw kan hevig verkrampd raken door de stroomstootjes, waardoor de vis zijn rug kan breken. Rijnsdorp: 'Dat gebeurt alleen met grote kabeljauw, die toch al wordt gevangen en dood gaat. In het laboratorium had kleine kabeljauw dat probleem niet. Die glipte door de

mazen van het net.' Volgens Rijnsdorp wordt de oppositie van de Franse vissers niet zozeer ingegeven door zorg over het milieu of dierenwelzijn, als wel door angst voor concurrentie. De pulskorschepen kunnen op veel meer plekken komen dan de oude boomkorschepen. Rijnsdorp constateerde in België dat plaatselijke vissers de visgronden begonnen te mijden waar de efficiëntere Nederlanders waren langs geweest. 'In sommige visgebieden, komen ze alleen op zondag, als de Nederlanders niet vissen', zegt hij. Je zou in de Frans-Nederlandse 'visoorlog' een parabel over beide landen kunnen zien. De Nederlanders genadeloos efficiënt, met grote investeringen in nieuwe technologie. De Fran-

sen conservatief, vasthoudend aan tradities. En als ze op de markt het onderspit dreigen te delven, grijpen ze naar politieke wapens, zoals een blokkade van de haven van Calais. Maar de kwestie ligt toch niet zo zwart-wit. In een opiniestuk voor *Le Monde* schoten niet alleen Franse politici, maar ook visserijbiologen uit Groot-Brittannië, Duitsland en de Verenigde Staten de Franse vissers te hulp. Anders dan Wageningen Marine Research geloven zij dat elektrisch vissen wel degelijk schade toebrengt aan de bodem, aan jonge vissen, schaaldieren en ongewervelde dieren. Zij spreken zelfs van een 'onderzees bloedbad'. Niettemin is de strijd om het elektrisch vissen vooral een sociale kwestie. Voor de Nederlandse vissers zou een verbod op de pulskorvisserij rampzalig zijn, zegt secretaris Berends van de Nederlandse vissersbond. Ongeveer zestig vissers zouden hun vergunning voor elektrisch vissen moeten inleveren. 'Ze hebben rond de drie ton geïnvesteerd in de pulswing. Dat zou vergeefs zijn', zegt hij.

oorlog

Maar ook in de relatief arme visserssteden van Noord-Frankrijk hopen veel vissers hun bedrijf van vader op zoon door te geven. De lokale visserij komt in gevaar als de tong grotendeels wordt gevangen door de Nederlanders. 'Het is een strijd tussen de groten en de kleintjes', zegt Stéphane Pinto. 'In Europa moeten we het daarover eens worden. Anders is het ieder voor zich. Dat betekent oorlog. Die willen wij ook niet. Maar in Europa kan toch ook niet zijn dat de een sterft, en de ander zegt: wat kan mij het schelen, ik verdien mijn geld.' <

OPSCHRIKKEN

Traditioneel werden bodemvissen als tong en schol vaak met een boomkor gevangen. Daarbij werden zware kettingen over de zeebodem gesleept, waardoor de vis opschrok en in het net zwom. Bij de nieuwe pulskorvisserij zweeft het tuig meer op de bodem. De vis wordt opgeschrikt door elektrische stroomstootjes en vervolgens opgevangen door het net.

ANP nd.nl/economie

FNV in gesprek met Unilever over Unox, stakingen gaan door

► Oss

Vakbond FNV gaat opnieuw met de directie van Unilever om tafel om te praten over de voorgenomen verkoop van de Unox-fabriek in Oss. Wel gaan de stakingen die voor deze week zijn gepland gewoon door.

De afgelopen tijd hebben werknemers van Unox in Oss verschillende keren gestaakt. In de fabriek worden rookworsten, soepen en sauzen gemaakt. Unilever verkoopt de fabriek aan vleesverwer-

ker Zwanenberg. De nieuwe eigenaar wil morrelen aan de arbeidsvoorwaarden, met name de pensioenen. De circa driehonderd werknemers willen daarvoor compensatie van Unilever. Ook eisen zij garanties over behoud van werkgelegenheid.

aangepast voorstel

Volgens FNV heeft Unilever een aangepast voorstel gedaan en wordt het overleg nu hervat. De bond wil echter niet vooruitlopen

op de uitkomst en stelt dat opschorting van acties daarom nog niet aan de orde is.

Een woordvoerder van Unilever liet in een reactie weten dat het bedrijf heel blij is om weer met FNV te praten, ondanks dat de stakingen doorgaan.

Volgens haar zijn er op verschillende punten verbeteringen aangebracht in het voorstel. Onder meer als het gaat om de regeling voor pensioenen. 'We hebben goede hoop dat we er met FNV uitkomen.' <

advertentie

merkkleding
OUTLET
 dagelijks nieuwe aanvullingen!

50% korting
 40% korting
 70% korting

EXTRA KOOPAVOND!
 met koek-en-zopie
BERGAMBACHT
 donderdag 23 nov

23 t/m 25 nov
 Parkeergarage Bergambacht

29 nov t/m 2 dec
 Voormalige winkel aan de Prins Bernhardlaan
 In samenwerking met Lingerie Donna
 Parkeer gemakkelijk achter en rond de winkel!

Speksnijder
 OUTLET
 MODE VOOR BODEMPRIJZEN

Bergambacht - In de parkeerkelder, Hoofdstraat 105
 Veenendaal - Voormalige winkel, Prins Bernhardlaan 45
speksnijder.nl f @ p

REPORTAGE

MANON STRAVENS / VK nd.nl/economie BEELD HARRY COCK

Hackers helpen boer een handje

Afgaande op het cliché is hacken een typisch stedelijke bezigheid. Maar ook op het platteland kan het van pas komen, ontdekten app-ontwikkelaars in de Jaarbeurs.

Het was niet eenvoudig technneuten warm te krijgen voor de Cow Hackathon. 'Programmeurs beseffen nauwelijks dat hier goed geld te verdienen valt.'

► UTRECHT

'Hij heeft nog net niet aan elke koe een smartphone hangen', grapt Kishan Chamman van het Amsterdamse softwarebedrijf Eli5. Chamman is verrast over de hoge automatisering van de boerderij van Jan Dirk van Mourik. Zojuist heeft de melkveehouder uit het Friese Winsum een groep hobbyhackers in de Jaarbeurs verteld hoe hij zijn tweehonderd koeien met melk- en voerrobots bedient en ze met zijn

'Een boerderij runnen zonder computer is echt verleden tijd.'

smartphone in de gaten houdt. 'We weten meer over onze koeien dan over onszelf', legt hij uit. 'Maar kunnen we die data nog slimmer gebruiken om op tijd een afwijking bij een koe te vinden?'

De meeste aanwezige hackers – veelal jonge app-ontwikkelaars – hebben in hun leven nauwelijks een boerderij van binnen gezien. Toch mochten ze afgelopen weekend bij de Cow Hackathon, onderdeel van het jaarlijkse evenement Bright Day, hun hersens kraken op de datanoden van de melkveehouder.

koedossier

Zo'n tien teams hebben zich op initiatief van de Nederlandse Zuivelorganisatie en de Land en Tuinbouw Organisatie (LTO) verzameld in een tent met kunstgras en nepkoeien. 'Data zijn data', zegt Chamman, die medische informatie-kunde heeft gestudeerd en meestal voor de zorgsector 'hackt'. 'Het is kunst om in korte tijd iets nuttigs te ontwikkelen.'

Met hulp van internet, de aanwezige melkveehouder en diens datalist met gegevens over koegewicht, melkproductie en temperatuur. 'We kunnen zo een elektronisch koedossier opstellen', grapt Chamman. Anders dan in de zorg speelt privacy in de landbouw veel minder een rol, is zijn indruk. Chamman werkt aan een soort app die boeren informeert of ze hun koeien moeten bijvoederen bij bepaalde weersomstandigheden, 'zodat de melkproductie optimaal blijft'.

Want daar draait het om, zegt Van Mourik die de ICT'ers bijspijskert over het boerenbedrijf. 'Hoe gezonder de koe, hoe meer zij produceert.' Hem wordt de hemd van het lijf gevraagd. 'Een boer wil zo vroeg mogelijk weten wanneer een koe ziek gaat worden en wat hij dan moet doen', legt hij twee Indiërs uit. Zij willen een 'waarschuwingapp' ontwikkelen, maar willen weten welke factoren de melkproductie beïnvloeden.

stedelijke problemen

Het was niet eenvoudig de technneuten warm te krijgen voor deze agrarische hackathon, zegt Tom van Arman, die vaker hackathons organiseert en de teams heeft gemobiliseerd uit de Amsterdamse ICT-gemeenschap. 'Koeien hacken, hoezo?', was de aanvankelijke reactie. 'Programmeurs en boeren staan mijlenver uiteen', zegt Van Arman. Meestal houden ze zich bezig met stedelijke problemen rondom mobiliteit, infrastructuur of toerisme. Maar volgens

Melkveehouder Van Mourik houdt de toestand van zijn koeien in de gaten met behulp van zijn smartphone.

de Amerikaan – zelf opgegroeid op een boerderij – zijn beide partijen een 'goudmijn' voor elkaar. De Nederlandse landbouw is 'groot geworden door automatisering', maar kan nog

efficiënter en duurzamer worden ingericht, vindt hij. 'Programmeurs beseffen nauwelijks dat hier goed geld te verdienen valt.' Lang niet iedere boer staat net zo open als Van

Mourik voor robotisering, geeft Van Arman toe. 'Maar wel als het ze tijd en geld bespaart.' De gemiddelde melkveehouder is inderdaad afwachtend, zegt ook Van Mourik. 'Hij kijkt eerst wat de ander doet. Een kwart gebruikt misschien een melkrobot. Maar een boerderij runnen zonder computer is echt verleden tijd. En door de automatisering hoef ik niet langer om drie uur op te staan.'

algoritme

De hackathon levert hem misschien 'niet met een morgen' iets op. 'Maar ik ben vooral nieuwsgierig hoe mensen buiten mijn sector agrarische data analyseren en daar kennis uit halen. Ik doe zo nieuwe inzichten op.'

'Een boer wil snel weten wanneer een koe ziek gaat worden.'

Een tafel verderop broedt een groepje op een zelflerend algoritme voor een op elke koe afgestemd dieet. Een andere data-analist wil weten of een uierontsteking is te voorspellen aan de hoeveelheid melk die de uier produceert. Ze grasduint door de data die ze van Van Mourik heeft gekregen en schiet hem onophoudelijk aan. Eigenlijk is er een boer per team nodig, verzucht ze. 'Dan pas kun je zijn problemen helemaal goed begrijpen.' <

Koe met data-apparatuur.

WEER NEDERLAND

WILFRED JANSSEN

Soms regen

Een depressie boven de Atlantische Oceaan wordt de komende dagen steeds actiever. Tijdens het activeren trekt de depressie naar Midden-Noorwegen en gaat bij ons voor wisselvallig weer zorgen met vooral aan zee soms veel wind. Later in de week blokkeert een hogedrukgebied boven de Atlantische Oceaan de doorstroming van de atmosfeer, waardoor de depressie boven Noord-Europa blijft liggen. Hierdoor kan in het weekeinde gevoelig koudere lucht onze kant op komen. Tot die tijd is het zacht tot zeer zacht weer met een westelijke aanvoer vanaf de oceaan. Vandaag is het net als gisteren bewolkt met aanvankelijk op veel plaatsen perioden met regen of motregen. In de loop van de dag trekt de meest intensieve regen naar het noorden weg, in het zuiden blijft de kans op motregen tot de avond nog wel aanwezig. Het is wel zacht met maxima tussen 11 en 13 graden. Daarbij waait een meest matige westen- tot zuidwestenwind. Morgen is het op veel plaatsen droog met zo nu en dan ook zon. In het noorden is er wat meer bewolking en kan er soms nog wat regen vallen. Het is zacht met 12 of 13 graden in de middag. Donderdag trekt in de loop van de dag een gebied met buiige regen van west naar oost over het land. Voor de buien uit kan het kwik oplopen tot lokaal 15 graden. Na donderdag is minder zacht.

EXTREMEN			
Warmst:	16,0 °C	in 2009	
Koudst:	-9,2 °C	in 1902	
Natst:	24,7 mm	in 1977	

VORIG JAAR	
Maximum	13,9 °C
Minimum	8,1 °C
Aantal mm	4,9 mm

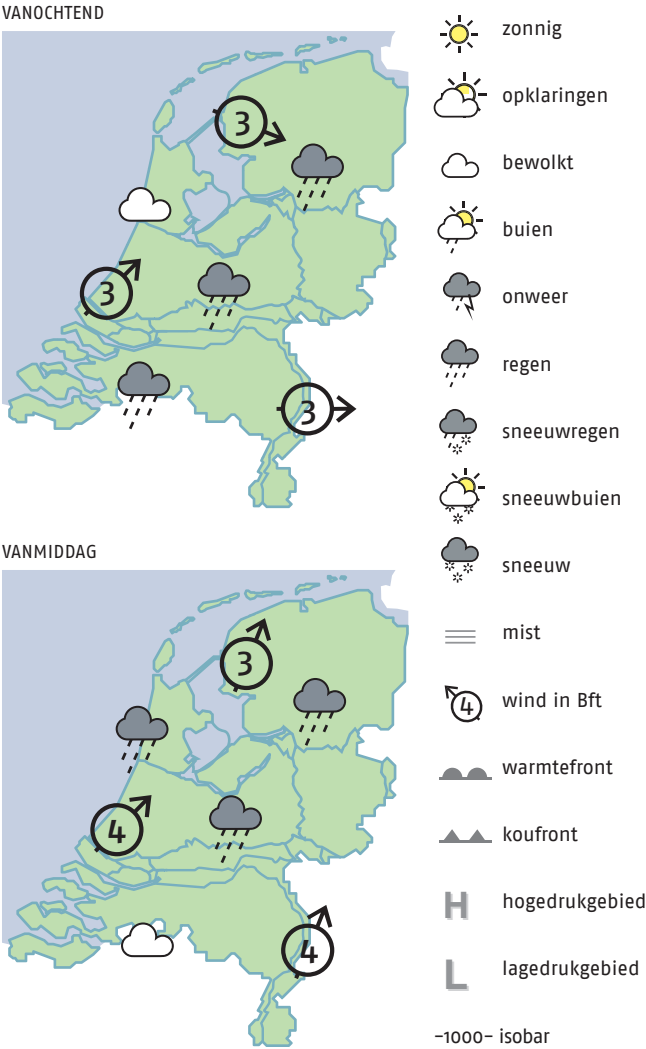

COLOFON

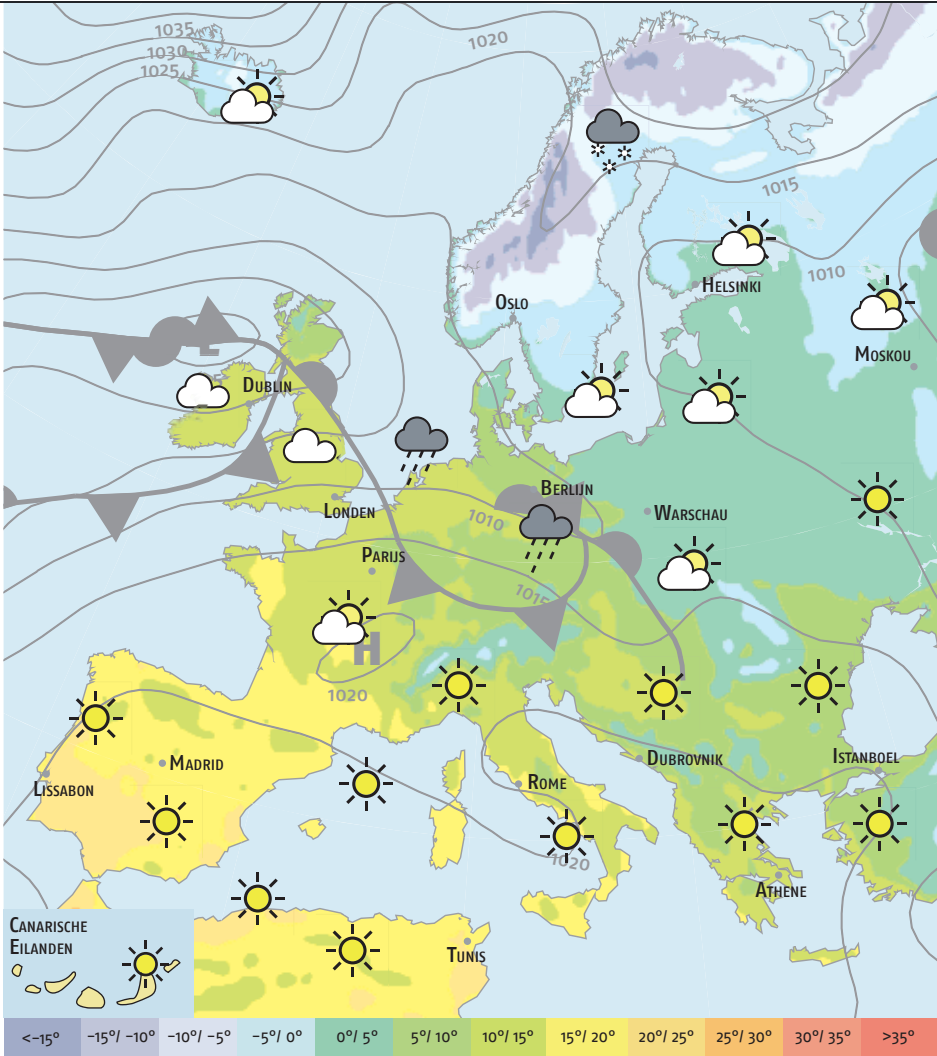
Uitgave van Nederlands Dagblad B.V.
Berkendweg 11, 3818 LA Amersfoort.
Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort.
Tel. 088 1 999 999, www.nd.nl.
Nederlands Dagblad B.V. maakt
deel uit van Nedag Uitgevers B.V.
Directie: Rinder Sekeris en Sjirk Kuijper
Uitgever: Rinder Sekeris

REDACTIEADRESSEN
ALGEMEEN Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort,
tel. 088 1 999 999;
e-mail: redactie@nd.nl
POLITIEKE REDACTIE: Postbus 20018,
2500 EA Den Haag, tel. 070 3183180;
e-mail: politiek@nd.nl

ABONNEMENTEN
tel. 088 1 999 999,
e-mail: abonneeservice@nd.nl
ABONNEMENTSPRIJZEN:
per maand € 35,90
per kwartaal € 103,40
per jaar € 393,00
In de abonnementsprijs voor de papieren
versie is 1,25% toeslag opgenomen voor
toegang tot alle digitale producten.

EUROPA

NEDERLAND stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C	EUROPA stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C	WERELD stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C
Amsterdam	neerslag	regenbui	12	12	Athene	zonnig	zonnig	15	17	Antalya	zonnig	zonnig	16	18
Apeldoorn	neerslag	bewolkt	12	12	Barcelona	zonnig	zonnig	19	19	Bangkok	onweer	zonnig	31	32
Arnhem	neerslag	bewolkt	12	12	Berlijn	neerslag	bewolkt	6	10	Buenos Aires	zonnig	zonnig	24	29
Breda	neerslag	bewolkt	11	11	Boedapest	neerslag	bewolkt	9	12	Casablanca	zonnig	zonnig	26	25
Den Bosch	neerslag	bewolkt	12	12	Bordeaux	bewolkt	16	zonnig	18	Curaçao	zonnig	regenbui	31	32
Den Haag	neerslag	bewolkt	13	13	Brussel	regen	12	zonnig	13	Delhi	zonnig	zonnig	26	26
Den Helder	neerslag	regenbui	12	13	Dublin	bewolkt	11	regen	12	Johannesburg	zonnig	regenbui	31	29
Eindhoven	neerslag	bewolkt	12	12	Frankfurt	neerslag	15	bewolkt	11	Lima	bewolkt	bewolkt	22	22
Emmen	neerslag	bewolkt	11	12	Heraklion	zonnig	15	zonnig	18	Los Angeles	bewolkt	zonnig	29	33
Enschede	neerslag	bewolkt	11	11	Innsbruck	bewolkt	7	zonnig	12	Melbourne	bewolkt	zonnig	33	34
Groningen	regen	regenbui	12	12	Kopenhagen	zonnig	5	regen	11	Mexico City	zonnig	zonnig	22	19
Leeuwarden	neerslag	regenbui	12	12	Las Palmas	zonnig	26	zonnig	27	Nairobi	zonnig	zonnig	26	27
Lelystad	neerslag	bewolkt	12	12	Lissabon	zonnig	20	bewolkt	21	New Orleans	zonnig	zonnig	22	19
Maastricht	neerslag	bewolkt	12	12	Londen	bewolkt	13	regenbui	15	New York	zonnig	zonnig	13	10
Middelburg	neerslag	bewolkt	13	13	Madrid	zonnig	17	zonnig	17	Paramaribo	onweer	bewolkt	33	34
Nijmegen	neerslag	bewolkt	12	12	Milaan	zonnig	11	bewolkt	12	Peking	zonnig	zonnig	11	7
Rotterdam	neerslag	bewolkt	13	13	Moskou	bewolkt	0	bewolkt	-1	Seoul	zonnig	regenbui	8	11
Terschelling	neerslag	regenbui	12	13	Nice	zonnig	16	zonnig	16	Singapore	regenbui	zonnig	33	33
Utrecht	neerslag	regenbui	12	12	Oslo	bewolkt	-5	sneeuw	-1	Sydney	bewolkt	zonnig	23	24
Venlo	neerslag	bewolkt	12	12	Parijs	bewolkt	12	zonnig	13	Tel Aviv	regenbui	bewolkt	20	19
Vlissingen	neerslag	bewolkt	13	13	Rome	zonnig	17	zonnig	17	Tokio	zonnig	regen	12	14
Winterswijk	neerslag	bewolkt	12	12	Sofia	zonnig	7	bewolkt	10	Toronto	bewolkt	zonnig	9	2
Zierikzee	neerslag	bewolkt	13	13	Stockholm	bewolkt	-1	regenbui	3	Tunis	zonnig	zonnig	20	21
Zwolle	neerslag	bewolkt	12	12	Warschau	bewolkt	3	regenbui	4	Vancouver	regenbui	regen	9	15

ZON	
VANDAAG	MORGEN
Δ 08:09 uur	Δ 08:11 uur
▼ 16:41 uur	▼ 16:40 uur
MAAN	
VANDAAG	MORGEN
Δ 10:33 uur	Δ 11:22 uur
▼ 19:06 uur	▼ 19:55 uur
MAANSTANDEN	
Eerste kwartier	26 nov
Volle maan	03 dec
Laatste kwartier	10 dec
Nieuwe maan	18 dec

HOOGWATER		
Delfzijl	01:17 uur	13:26 uur
Dordrecht	05:49 uur	17:55 uur
Harlingen	11:05 uur	23:26 uur
IJmuiden	05:11 uur	17:22 uur
Rotterdam	05:22 uur	17:36 uur
Stavenisse	05:06 uur	17:20 uur
Vlissingen	03:25 uur	15:39 uur
Yerseke	05:06 uur	17:22 uur

DINSdag	WOENSDag	DONDERDag	VRIJDag	ZATERDag	ZONDag
10° 12°	10° 12°	10° 14°	8° 10°	4° 7°	4° 7°
50% ZW 3	30% ZW 5	50% ZW 5	70% ZW 4	70% ZW 4	60% W 4

WATERHOOGTE (CM)		
Arnhem	814	-9
Keulen	317	-24
Konstanz	340	-2
Lobith	947	-32
Zwolle	62	-15

van Nedag. Als u die informatie niet wenst, kunt u dat schriftelijk melden of een formulier aanvragen bij onze afdeling abonneeservice.

ADVERTENTIES
Tel. 088 1 999 999, ma. t/m vr. 8.30-17.00 uur; site: nd.nl/adverteren.
FAMILIEBERICHTEN via site: www.ndadvertenties.nl € 1,09 per mm, per kolom; via e-mail: familiebericht@nd.nl. € 1,21 per mm, per kolom.
TIPS via site: www.ndadvertenties.nl.
ZAKELIJKE ADVERTENTIES via site: www.nd.nl/adverteren; via e-mail: advertentie@nd.nl.
SLUITINGSTERMIJN geboorte- en overlijdensberichten vóór 16.00 uur, overige familieberichten vóór 13.00 uur; tips één dag voor plaatsing vóór 12.00 uur; zakelijke advertenties reserveren vóór 09.00 uur, aanleveren vóór 11.00 uur.
SLUITINGSTERMIJN MAANDAGEDITIE familieberichten via site en e-mail zaterdags tot 17.00 uur; tips vrijdags tot 12.00 uur; zakelijke advertenties vrijdags tot 12.00 uur.

AUTEURSRECHTEN
Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Nederlands Dagblad B.V., c.q. de desbetreffende auteur.

BANK
IBAN NL21INGB0659441144
BIC-code INGBNL2A
Identificatienummer: NL44ZZZ090569430000

BEZORGING
Informatie over bezorging tijdens kantooruren: **088 1 999 999**. Op zaterdag van 8.30 tot 10.30 uur. Mailen kan ook: service@nd.nl of ga naar onze site nd.nl/bezorging. Of SMS 222 naar 1008 (55 cent per bericht) wanneer u vandaag geen krant hebt ontvangen. Wanneer u voor het eerst gebruik maakt van deze service, vermeld dan uw e-mailadres, postcode en huisnummer.

ND IN AANGEPASTE LEESVORM
Het ND is in aangepaste leesvorm verkrijgbaar bij Stichting Aangepast Lezen, Den Haag, tel. 070 3381500. klanten@aangepastlezen.nl

REDACTIE
HOOFDREDACTIE Sjirk Kuijper (hoofdredacteur), Daniël Gillissen (adjunct-hoofdredacteur), Frans Tijssen (secretaris)
EINDREDACTIE Hugo de Bruijne, Cees Dorland, Jenneke van Garderen-Hoogland, Hilbert Meijer, Dick Schinkelshoek (dagkrant), Annemarie Eversdijk-Cornelisse (Leven), Reiny de Fijter (Gulliver), Reina Wiskerke (Zeven),

CULTUUR, MEDIA & WETENSCHAP
Rien van den Berg, Maurice Hoogendoorn, Rick Moeliker, Hilbrand Rozema, Roel Sikkema, Eymeke Verhoeven
WERELD Jan van Benthem, Tilly Dodds-Reijnen, Sanne van Grafthorst, Ruurd Ubels, Herman Veenhof, Gerhard Wilts
POLITIEK & ECONOMIE Gerard Beverdam, Piet de Jong, Sjoerd Mouissie, Eduard Sloot
KERK & RELIGIE Gerald Bruins, Gerard ter Horst, Wim Houtman, Eline Kuijper, Remco van Mulligen, Dick Schinkelshoek, Harmke Zonnebeld-van Berkum
BINNENLAND & SAMENLEVING
Willem Bouwman, Auke van Eijdsen, Sophia Geuze-Verboom, Hans Hopman, Arjan van der Linden (stagiair), Hilbert Meijer, Petra Noordhuis, Aaldert van Soest, Reinier Zoutendijk, Hans-Lukas Zuurman
OPINIE & DEBAT Wim Houtman, Frans Tijssen, André Zwartbol
BUREAUREDACTEUREN
Jenneke van Garderen-Hoogland, Roeland van Mourik, Harco Ploegman, Jan-Willem Veenhof
VORMGEVING Egbert Bonte, Lienneke Eefting, Bert Hagenaars, Wilco Pot, Hendrik Jan Vermeer, Christel Versteeg-van de Pol

PUZZEL

WOORDZOEKER

GEZOND ETEN

Word search grid containing letters for the 'GEZOND ETEN' puzzle.

© Sanders Puzzelboeken 171121

Alle onderstaande woorden zijn verstopt in deze woordzoeker. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen de oplossing.

Table with 4 columns: ADVIES, CULINAIR, HYGIENE, MELK. It lists various food-related terms and their categories.

SUDOKU

★★

9x9 Sudoku grid for the '★★' puzzle.

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

★★★★

9x9 Sudoku grid for the '★★★★' puzzle.

OPLOSSING SUDOKU
LIGHT VAN GISTEREN

9x9 solution grid for the '★★' puzzle.

OPLOSSING SUDOKU
HEAVY VAN GISTEREN

9x9 solution grid for the '★★★★' puzzle.

RECEPT

REDACTIE ND nd.nl/koken BEELD HAROLD PEREIRA

Scones

Scones zijn onmisbaar bij een high tea, maar daarnaast zijn deze hartige scones ook heerlijk bij een uitgebreide brunch of lunch.

BENODIGDHEDEN (VOOR 15-20 SCONES)
• 500 gr bloem
• 5 tl bakpoeder
• 1 tl zout
• 75 gr boter, koud
• 2 eieren
• 175 ml karnemelk
• vulling naar keuze
• 1 ei, losgeklopt
• bloem, voor het werkblad

n.a.v. Het hartige bakboek.
Rutger van den Broek. Uitg. Carrera Culinair, Amsterdam 2017. 224 blz. € 29,99

BEREIDING
Verwarm de oven voor op 200°C en bekleed een bakplaat met bakpapier. Doe bloem, bakpoeder en zout in een kom en meng door elkaar. Snijd de boter in blokjes en voeg ze toe. Wrijf ze door het bloemmengsel tot de stukjes boter zo groot zijn als grof broodkruim.

scones na het bakken op een rooster en serveer ze zo vers mogelijk.

VULLING
– Meng 200 gr geraspte oude kaas, 1 tl fijne mosterd en 3 el vers gehakte bieslook door het deeg. Bestrooi de met ei bestreken scones met wat extra geraspte kaas.
– Meng 1 el fijngehakte verse tijmblaadjes, 4 el fijngehakte verse peterselie, 3 el vers gehakte bieslook en wat peper door het deeg.
– Bak 2 gesnipperde uien op heel laag vuur in 25 gram boter, zo'n 30 tot 40 minuten, tot ze gekarameliseerd zijn.

FEUILLETONS

VERRAAD

196. 'Ik moet heel nodig...' Michael veert rechtop. 'Maar niet hier, je gaat mooi naar buiten.' 'Goed', kreunt David. 'Stuur jij een arme, zieke jongen maar de kou in.' Met zijn hand tegen zijn buik gaat hij met kleine dribbelpasjes naar de deur.

Buiten hoort hij een vreemd geluid, een soort gehuil. 'David?'

Er ritselt en rommelt wat rond de stal. Michael springt klaarwakker overeind en rent naar de deur die half open staat.

Het ruikt buiten fris en het is ook droog. Sterren flonkeren en de maan beschijnt het bos en de ruïne. Dichtbij snuift iets en met trage stappen komt het aangelopen. Het is groot, heel groot en het is wit. Een paard! Een schimmel, aangelicht door de maan.

WATERVAL

19. Ik schud even mijn hoofd. Door-gaan maar weer. De mallemlolen staat op het punt van beginnen. Ontbijtbordjes klaarzetten – 'Lidewij, eet nou iets, je kunt toch niet met een lege maag naar school gaan?'

In de verte doemt het schoolplein op. Het is de plek van beoordelen en beoordeeld worden. Slanke moeders die eruitzien om door een ringetje te halen, kijken neer op de mama's in joggingbroek die hun brede achterwerk onderstreept.

tiptopmama's. Ha, wat loop je daar te paraderen op je hakken? Straks gelijk door naar je werk zeker? Ik ben er tenminste voor mijn kinderen. Ik heb de tijd om een kopje thee met ze te drinken als ze vanmiddag uit school komen.

WORDT VERVOLGD

EN VERDER

REDACTIE ND • BEELD ND EN MAF NEDERLAND

■ SCHOOLONTBIJT
Afgelopen vrijdag ontbeten alle leerlingen van de Koningin Beatrix School te Berkel en Rodenrijs op school. In groep 4 en groep 6 was er hoog bezoek. Burgemeester Pieter van de Stadt en wethouder onderwijs Jeroen Heuvelink schoven aan. De kinderen stelden hun vragen over hun werk en hun hobby's. Er ontstonden geanimeerde gesprekken.

Leerlingen van groep 8 van De Open Kring bereidden zelf een maaltijd en serveerden dit aan hun vijftig gasten.

■ BUURTRESTAURANT HAPPY TOGETHER
Hoe breng je buurtgenoten met elkaar in contact? Gereformeerde basisschool De Open Kring in Nijkerk bedacht het idee om dat met een buurtrestaurant te doen. Het initiatief kreeg steun in de jeugdgemeenteraad en daarmee ook subsidie om het project uit te voeren. De leerlingen van groep 8 hebben thuis maaltijden klaarge maakt en bedienden de vijftig gasten die zich hadden aangemeld.

■ MAF IN ACTIE VOOR DIGITALE COCKPIT
MAF Nederland start een actie om ook de allertlaatste vliegtuigen van de vloot van MAF uitgerust te krijgen met een moderne digitale cockpit. MAF International heeft nu nog twee toestellen die met een zogenoemde 'analoge' cockpit rondvliegen. Het gaat om een vliegtuig in Madagaskar en een in Mongolië.

MAF-piloot Arjan Paas, afkomstig uit Genemuiden, vloog in Liberia in een vliegtuig met een analoge cockpit.

MAF Nederland start met een actie voor het toestel in Mongolië. Voor het ombouwen van de analoge cockpit naar een digitale is per vliegtuig 158.000 euro nodig. 'Het zou geweldig zijn als onze Nederlandse achterban ervoor zorgt dat straks al die vliegtuigen voldoen aan de hoogste veiligheidsnormen die er bestaan. Dit wordt een mijlpaal voor de organisatie', aldus directeur Adri van Geffen van MAF Nederland. Rembrand Rodenburg uit Rijswijk, tegenwoordig MAF-piloot vanuit Uganda, is enthousiast over de digitale cockpit. Het nieuwe systeem voorkwam bij hem al eens een levensgevaarlijke situatie, toen hij wilde landen in Zuid-Sudan en naar het verkeerde vliegveld werd verwezen. Hij ontdekte de fout dankzij zijn displays. 'Zo'n digitale cockpit verhoogt de vliegveiligheid.'
► tips? Mail naar enverder@nd.nl

KERKNIEUWS

■ PROTESTANTSE KERK
BEROEPEN te Hendrik-Ido-Ambacht (hervormd, Elim): G.C. Bergshoeff te Scherpenzeel (Gld., hervormd).
AANGENOMEN naar Gouda: D. van Veen te Reeuwijk; naar Rockanje (hervormd): W. Quak te Kruiningen.
BEDANKT voor 't Harde (hervormd, Elim): J.J. Mulder te Hedel (hervormd); voor Papendrecht (Sionskerk): M.C. Batenburg te Gouda (hervormd Sint-Jansgemeente).

■ GEREFORMEERDE GEMEENTEN
BEROEPEN te Urk: C.A. van Dieren te Rijssen-Noord.
BEDANKT voor Oudemirdum: C. van Ruitenburch te Krimpen aan den IJssel.

■ HERSTELD HERVORMDE KERK
BEROEPEN te Sirjansland: B.D. Bouman te Stellendam.

■ NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN
BEROEPBAAR: R. Roest, tot voor kort missionair predikant te Nijmegen.

■ GEREFORMEERDE GEMEENTEN IN NED.
BEDANKT voor Leerdam: J. Roos te Barneveld.

■ OUD GEREFORMEERDE GEMEENTEN
BEDANKT voor Oosterland: A.F.R. van de Veen te Utrecht.

FOTOVERSLAG

BEELD ANP / PETER BAKKER EN JEROEN JUMELET

Spoorbrug Utrecht ligt op zijn plek

► UTRECHT
Na urenlange vertraging is zondagavond in Utrecht de nieuwe spoorbrug over het Amsterdam-Rijnkanaal gelegd. De spectaculaire operatie begon vrijdag en trok het hele weekeinde veel bekijks.

De brug had zondagochtend al op zijn plek moeten liggen, maar er was een tegenvaller. De waterstand was te laag waardoor de brug niet goed op een ponton kon steunen. Rijkswaterstaat zette de sluizen bij Wijk bij Duurstede open zodat er meer water het kanaal instroomde. Het ponton moest precies op 9 meter hoogte liggen. Alleen zo kon de nieuwe brug kaarsrecht tussen de twee bestaande bruggen worden 'geparkeerd'. Een enorm precisiewerk. Aan het einde van de middag kwam de ruim 3000 ton wegende nieuwe stalen spoorbrug in beweging. Vanaf daar werd hij van het ponton op de kant gezet. De uitloop van de werkzaamheden had gevolgen voor het scheepvaartverkeer. Dat lag de hele dag stil. Ook reden er dit weekeinde geen treinen tussen Utrecht en Woerden. De spectaculaire operatie trok veel bekijks. Op het dak van de bioscoop stonden honderden mensen te kijken. De foto linksboven is met een drone gemaakt van de spoorbrug van het transport. Op de foto's rechtsboven en onder wordt de spoorbrug over het water gehesen.

TV VOORKEUR

NPO 1 ► KRO-NCRV, 22.25-23.00 UUR
De Rijdende Rechter
Meester John Reid buigt zich in *De Rijdende Rechter* vaak over een onenigheid tussen twee burens. Daar is in deze uitzending geen sprake van. Carmen Bolkema en Fenna Zwart laten dagelijks hun viervoeters uit op het hondenuitlaatveld in Leek. Meerdere baasjes kletsen hier met elkaar terwijl de honden vrij kunnen rondrennen. Het probleem is dat de gemeente één ingang heeft afgesloten met een houten klaphek, maar de andere niet. Daardoor rennen de honden makkelijk weg en bespringen ze wandelaars en fietsers op het naastgelegen pad. De baasjes willen dat er nog een hek komt, de gemeente Leek niet. John Reid gaat op onderzoek uit en velt in de studio zijn oordeel.

NPO 2 ► VPRO, 23.00-00.05 UUR 2Doc: Independent boy
In *Independent boy*, het debuut van de jonge filmmaker Vincent Boy Kars, staat het leven van zijn vriend Metin centraal. Kars vindt dat Metin te on succesvol is en te weinig van zijn ambities waarmaakt. Daarvoor hoopt Kars zijn kameraad te confronteren met zijn levenswijze. Als eerste stap dwingt hij hem om een maand lang op zichzelf te wonen. Ver van zijn moeder, met wie Metin een misschien iets te innige band heeft.

NPO 2 ► EO, 16.45-17.45 UUR
Natuur op 2: Wild Japan
Ten zuiden van Honshu, het grootste eiland van Japan, loopt een 1100 kilometer lange keten van kleinere eilandgroepen in de richting van de tropen. In *Natuur op 2* wordt deze keten van noord naar zuid in beeld gebracht. Het gebied rond de noordelijkste eilandengroep is vulkanisch. Dat brengt grote risico's met zich mee, maar voor de lokale bevolking heeft het ook voordelen. Verder naar het zuiden geeft een warme oceaanstroming het onderwaterleven een tropisch tintje, met koraalriffen die reusachtige oceaandieren aantrekken. Halverwege deze eilandengordel ligt Okinawa, waar mens en dier op een bijzondere manier samenleven.

BBC 1 ► 23.45-00.45 UUR
Drugsland
Start van een documentairereeks over dealers, gebruikers en bestrijders van drugs in de Engelse stad Bristol. Twee agenten laten zien hoe de hazen lopen en openen de jacht op een van de belangrijkste handelaren van de stad. In deze aflevering wordt het koppel Jo en Rich gevolgd. Ze krijgen een keuze: of samen afkicken of afzonderlijk in de gevangenis.

TV VOORAF

REINIER ZOUTENDIJK nd.nl/media BEELD KRO-NCRV

Piet was de weg kwijt

Op 26 april 1987 verdween de 28-jarige Piet Beentjes op Texel. Na 30 jaar is nog steeds niet duidelijk wat er met Piet is gebeurd. Zus Toos is het niet eens met de politie: haar broer heeft geen zelfmoord gepleegd. Maar volgens de agenten 'spoelt hij vanzelf wel aan'.

'Maar waar blijft z'n lichaam dan?' Met deze woorden van Toos opent *Piet is weg*. De zoektocht van regisseur Jaap van Hoewijk roept meer vragen op dan de film beantwoordt. De herinneringen, motieven en betrokkenen dwarselen over het scherm. *Piet is weg* lijkt een kruising tussen een klasieke misdaadfilm en een vage droom. De film is geen klassieke speurtocht naar de waarheid. De documentaire gaat over verlies, verwarring en desinteresse. Door de geïnterviewden voor de camera te laten filosoferen over Piets verdwijning is één zin voldoende om je als kijker mee te nemen in de gedachtenwereld van Piet. 'Hij was een vreemdeling hier', zegt de koster van een Texelse kerk. Maar was Piet niet overal een vreemdeling? Ook vrienden en familie wisten Piet nooit helemaal te doorgronden. Nadat Piet op Texel verdwenen is, houdt de politie het op zelfmoord. Omdat Piets vader twaalf jaar eerder zelfmoord pleegde, zou het wel in de familie zitten, redenerden de agenten. Geen zaak om je heel druk om te maken: toeristen zouden het lichaam vanzelf wel een keer vinden. Maar Piets zus,

collega's en huisgenoten achten zelfmoord onmogelijk. 'Zo was Piet niet. Daar was hij veel te aardig en netjes voor. En hij functioneerde gewoon normaal.' Al snel wordt in de film duidelijk dat de politie slordig en ongeïnteresseerd te werk is gegaan bij het onderzoek, als je al van een officieel onderzoek mag spreken. Jaren na de verdwijning was Piet nog steeds niet geregistreerd als vermist. De betrokken agenten herinneren zich bijna niets meer over de verdwijning van Piet Beentjes. Details weten ze niet meer. Het is al zo lang geleden. De agenten vonden het niet de moeite waard om Piets familie te ondervragen of om te gaan kijken bij de laatste plek waar hij gezien is. Wel is duidelijk dat Piets homo-seksualiteit een belangrijke rol speelt in zijn vermissing. Hij werd bij de hifi-zaak in Heemskerk, waar hij werkte, ontslagen omdat hij meerdere keren voor de winkelruit met mannen stond te zoenen. Als hij op Texel verdwijnt, duikt hij nog eenmaal op bij een homo-seksueel echtpaar. Wanneer het stel thuiskomt, treffen ze Piet in hun woonkamer aan, in de badjas van een van de bewoners. Rustig eet hij de nasi op die nog op het vuur stond. Maar toch, ze konden niet boos op hem worden. Daar was hij te lief voor. Ze wijzen hem vriendelijk doch dringend de deur. Met het dichtslaan van de deur is Piet van de aardbodem verdwenen.
►► Piet is weg, KRO-NCRV, NPO 2, 20.25-21.30 uur.

NPO 1

07.30 NOS Journaal. **07.35** Goedemorgen Nederland. **08.00** NOS Journaal. **08.10** Goedemorgen Nederland. **08.30** NOS Journaal. **08.40** Goedemorgen Nederland. **09.00** NOS Journaal. **09.15** Nederland in beweging. **09.30** NOS Journaal. **09.40** MAX Geheugentrainer. **10.00** NOS Journaal. **10.15** Kook mee met MAX. **10.30** Hallo Nederland. **11.00** NOS Journaal. **11.15** Tijd voor MAX. **12.00** NOS Journaal. **12.20** NOS Journaal. **12.35** NOS Journaal. **13.00** NOS Journaal. **13.10** NOS Sportjournaal. **13.20** NOS Journaal. **13.30** NOS Sportjournaal. **13.35** NOS Journaal. **13.45** NOS Sportjournaal. **14.00** NOS het vragenuurtje. **15.00** NOS Journaal. **15.20** Kook mee met MAX. **15.40** NOS Journaal. **16.00** Pauw. **16.57** Socutera. **17.00** NOS Journaal. **17.10** Tijd voor MAX. **17.55** Politieke partijen: 50Plus

18.00 NOS Journaal. **18.15** EenVandaag. **18.45** NOS Sportjournaal. **19.00** De Wereld Draait Door. **20.00** NOS Journaal. **20.30** Opsporing verzocht. **21.25** Opgelicht?!. **22.25** De Rijdende Rechter. **23.00** Pauw

00.00 NOS Journaal. **00.20** Pauw.

►► kijk voor het complete programmaoverzicht op www.nos.nl of op Teletekst pagina 200 **►►**

EEN

12.20 Dagelijkse kost. **12.35** Blokken. **13.00** Het Journaal. **13.25** Het weer. **13.30** Iedereen beroemd. **13.55** Thuis. **14.20** Belfast Zoo. **14.50** Father Brown. **15.34** Clips. **15.55** The Last Ship. **16.35** Rick Stein's Spain. **17.35** Buren
18.00 Het Journaal. **18.10** Het weer. **18.15** Dagelijkse kost. **18.30** Blokken. **19.00** Het Journaal. **19.40** Iedereen beroemd. **20.05** Het weer. **20.10** Thuis. **20.40** Die huis. **21.30** Flikken Rotterdam. **22.20** Van Gils & gasten. **23.05** Het Journaal. **23.20** The Last Ship
00.01 Keno. **00.02** Euromillions. **00.05** Het weer. **00.10** Dagelijkse kost.

ARD

10.45 Meister des Alltags. **11.15** Wer weiß denn sowas? **12.00** Tagesschau. **12.15** ARD Buffet. **13.00** ZDF-Mittagsmagazin. **14.00** Tagesschau. **14.10** Rote Rosen. **15.00** Tagesschau. **15.10** Sturm der Liebe. **16.00** Tagesschau. **16.10** Verrückt nach Meer. **17.00** Tagesschau. **17.15** Brisant
18.00 Wer weiß denn sowas? **18.50** Familie Dr. Kleist. **19.45** Wissen vor acht - Natur. **19.50** Wetter vor acht. **19.55** Börse vor acht. **20.00** Tagesschau. **20.15** Die Kanzlei. **21.00** In aller Freundschaft. **21.45** Fakt. **22.15** Tagesthemen. **22.45** Vorstadtweiber. **23.30** Vorstadtweiber . **00.20** Nachtmagazin.

NPO 2

07.30 NOS Journaal met gebarentolk. **07.34** NOS Journaal. **07.38** NOS Journaal. **07.42** NOS Journaal. **08.00** NOS Journaal met gebarentolk. **08.15** NOS Journaal. **08.30** NOS Journaal. **08.34** NOS Journaal. **08.49** NOS Jeugdjournaal met gebarentolk. **09.00** NOS Journaal met gebarentolk. **09.15** De toekomstbouwers. **10.00** 2Doc: Plaza man. **11.00** Rail Away. **11.30** De Wereld Draait Door. **12.30** BinnensteBuiten. **12.57** Politieke Partijen: FVD. **13.00** NOS Journaal. **13.10** NOS Sportjournaal. **13.20** Radar. **14.25** De Reünie. **15.20** Geloof en een Hoop Liefde. **16.00** NOS Journaal. **16.10** Mijn pelgrimspad. **16.15** Roderick zoekt licht. **16.45** Natuur op 2: Wild Japan. **17.45** Geloof en een Hoop Liefde

18.25 Hallo Nederland. **18.45** BinnensteBuiten. **19.15** Vroege Vogels. **19.50** Met het mes op tafel. **20.25** 2Doc IDFA Primeur: Piet is weg. **21.30** Volle Zalen. **22.00** Nieuwsuur. **22.45** Inside IDFA. **23.00** 2Doc IDFA Primeur: Independent Boy

00.05 Kunstuur. **00.30** Nachtzoen. **00.45** Nieuwsuur. **01.40** Nieuwsuur.

BBC 1

12.00 The Housing Enforcers. **12.45** The Sherriffs Are Coming. **13.15** Bargain Hunt. **14.00** BBC News at One; Weather. **14.30** BBC Regional News and Weather. **14.45** Doctors. **15.15** Armchair Detectives. **16.00** Escape to the Country. **16.45** Royal Recipes. **17.30** Flog It! .. **18.15** Pointless. **19.00** BBC News at Six; Weather. **19.30** BBC Regional News and Weather. **20.00** The One Show. **20.30** EastEnders. **20.57** BBC News and Regional News. **21.00** Holby City. **22.00** The A Word. **23.00** BBC News at Ten. **23.30** BBC Regional News and Weather. **23.42** National Lottery Update. **23.45** Drugsland **00.45** Life and Death Row.

BBC 2

08.15 Royal Recipes. **09.00** Sign Zone: Great British Menu: The Finals. **10.00** Victoria Derbyshire. **12.00** BBC Newsroom Live. **13.00** Daily Politics. **14.00** The Link. **14.45** Terry and Mason's Great Food Trip. **15.15** Going Back, Giving Back. **16.00** WPC 56. **16.45** Oxford Street Revealed. **17.15** Wartime Farm **18.15** Put Your Money Where Your Mouth Is. **19.00** Eggheads. **19.30** Strictly Come Dancing - It Takes Two. **20.00** Celebrity Antiques Road Trip. **21.00** MasterChef: The Professionals. **22.00** Rick Stein's Road to Mexico. **23.00** Motherland. **23.30** Newsnight
00.10 Weather. **00.15** NFL This Week.

NPO 3

12.45 Ringel Singel 19. **12.50** Barbapapa rond de wereld. **12.55** Babar en de belevenissen van Badou. **13.10** Dr. Hond. **13.25** Kindertijd. **13.26** Ik wil mijn krijtjes. **13.36** Fien is een zeemeermin. **13.39** Egelverhalen - Wachten op mama. **13.41** Tom en de ruzie. **13.45** Hier slaap ik. **14.00** Het Sinterklaasjournaal. **14.10** Sesamstraat. **14.25** Bollie & Billie. **14.40** Jungle Book. **14.50** Rudi het racevarken. **15.20** Peperbollen. **15.50** Rechill. **16.00** De Adriaans. **16.15** Het Sinterklaasjournaal. **16.25** SpangaS. **16.45** Checkpoint. **17.10** Junior Songfestival 2017. **17.20** Willem Wever. **17.45** Freeks wilde wereld

18.00 Het Sinterklaasjournaal. **18.15** Checkpoint. **18.20** SpangaS. **18.40** Het Klokhuis. **19.00** NOS Jeugdjournaal. **19.25** Je Zal Het Maar Hebben. **19.50** 3 Op Reis Midweek. **20.25** Verkracht of niet? **21.30** 40 dagen zonder seks. **22.15** Mag ik je tietten zien? **23.00** PowNews Flits. **23.10** Slaapkamers. **23.50** De Wereld Draait Door

00.45 Verkracht of niet? **01.45** 40 dagen zonder seks. **02.25** Mag ik je tietten zien?

TALENTEN ZONDER CENTEN Drie BN-ers proberen zonder geld te overleven in Athene. SBS 6, 20.30 UUR

NGC

06.00 Science of Stupid. **06.30** Dog Whisperer. **07.15** Cesar Millan's Leader of the Pack. **08.00** Air Crash Investigation. **09.00** Locked Up Abroad. **10.00** Blood Antiquities. **11.00** The Incredible Dr. Pol. **12.00** Mine Kings. **13.00** Wicked Tuna: North Vs. South. **14.00** Wicked Tuna. **15.00** Nazi Underworld. **16.00** Car S.O.S. **17.00** Air Crash Investigation **18.00** Wicked Tuna. **19.00** The Incredible Dr. Pol. **20.00** Snakes in the City. **21.00** Snakes in the City. **22.00** Airport Security: Colombia. **23.00** Drugs Inc. Special - Dealer POV
00.00 The Long Road Home. **01.00** Airport Security: Colombia. **02.00** Drugs Inc. **02.50** Wicked Tuna: North Vs. South. **03.40** Air Crash Investigation. **04.30** Airport Security: Colombia. **05.15** The Long Road Home.

V/R/A/L

MARA WIENKE nd.nl/media BEELD ISTOCK

Enorme angst voor vogels

Wat trekt de aandacht op sociale media? Vandaag: ornithofobie.

Charlotte is zo bang dat ze met liefde een blokje omloopt als dat betekent dat ze de confrontatie niet hoeft aan te gaan. Als haar weg versperd wordt, moet ze anderen vragen de weg voor haar vrij te maken. Of ze nou zitten, wandelen of vliegen: ze vindt ze doodeng. En ze zijn óveral. Charlotte heeft ornithofobie, in gewone mensentaal: een grote angst voor vogels. ‘Hij weet dat ik hier ben!’ Angstig over haar schouder kijkend vertelt Charlotte over haar fobie aan degene die haar filmt. Als de vogel inderdaad haar kant op vliegt, rent ze de camera gillend voorbij. Het is geen aanstellerij, ze is oprecht doodsbang voor vogels. De voice-over legt uit dat het een typisch voorbeeld is van een fobie die een mensenleven helemaal op de kop kan zetten. Moet u zich voorstellen dat elke keer dat een duif uw pad kruist, u moet overstenen of om moet lopen. Dat is in de gemiddelde stad een aardige marathoningstraining.

Of iemand anders om hulp vragen, dat kan ook. Charlotte probeert het, in het filmpje dat in het najaar al op de Facebookpagina van Only Human verscheen. De laatste dagen wordt de productie plotseling weer op allerlei andere pagina’s gedeeld. Dat is typerend, want een fobie als deze kent geen houdbaarheidsdatum. De angst blijft, elke dag. Hoe dan ook, Charlotte vraagt dus om hulp. ‘Wilt u ze alstublieft voor mij wegjagen?’ vraagt ze een voorbijganger. ‘Wat?’ vraagt de man. ‘De vogels’, zegt Charlotte. ‘De vogels?’ ‘Ik hou niet van vogels.’ Verbaasd loop de man naar de dichtstbijzijnde duif, die hij met uitgestrekte handen wegjaagt. Charlotte bibbert langs de zijlijn. ‘Wat doet

hij?! Dat is gestoord, ik zou dat nooit doen!’ De vogel vliegt weg. Het gevaar is even afgewend. ‘Die vogel gaat het zijn vriend vertellen en dan gaat het verhaal zich verspreiden als een lopend vuurtje. En dan komen ze.’ In de reacties is veel begrip voor Charlotte. Facebookgebruiker Victoria Chitwa deelt dat ze bang is voor alles met veren. Vogels, kippen, zelfs decoratie waar veren op zitten. ‘Ik viel ooit flauw toen iemand een levende kip naar mijn huis bracht.’ Briana Lo vertelt dat ze ooit een gebouw niet in durfde omdat er een kraai voor de ingang zat, die weigerde opzij te gaan. Toen heeft ze maar een andere ingang opgezocht. Nog veel meer anderen herkennen de fobie of noemen vrienden die net zo angstig zijn als Charlotte. Maar Andre Johnson zegt eerlijk wat waarschijnlijk veel meer mensen denken: ‘Ik zou haar de stuipen op het lijf jagen. Ik zou een kooi vol vogels meenemen en die in haar huis loslaten.’ Vergeet je camera dan niet, Andre. >>> bekijk de video op nd.nl/duif

OPHEF IN DE REGIO

REDACTIE ND nd.nl/nederland BEELD GOOGLE MAPS

■ ROTTERDAM ZAMELT GELD IN VOOR BEHOUD TROPICANA Het tropische zwembad Tropicana, dat in 2010 gesloten werd, krijgt mogelijk een tweede leven. Nu.nl schrijft over een crowdfundingactie die vrijdag werd gelanceerd om het Rotterdamse zwembad te heropenen. De actie is een initiatief van twee Rotterdamse ondernemers. Om Tropicana weer te openen is 14 miljoen euro nodig. Daarvan moet 3 miljoen euro van het publiek komen. De rest zou worden geleend bij banken.

■ SYNAGOGE IN DEVENTER WORDT OPENBAAR VERKOCHT De synagoge aan de Golstraat in Deventer staat in de verkoop. Iedereen kan een bod uitbrengen op het van oorsprong joodse gebedshuis. Uiteindelijk bepaalt de eigenaar, de christelijk gereformeerde kerk (cgk), welk bod wordt geaccepteerd. Dat schrijft RTV Oost. De cgk kocht het gebouw in de jaren vijftig van de Joodse gemeenschap. Het kerkgenootschap doet de synagoge nu van de hand omdat de kerkzaal te klein is geworden. Samen met de vrijgemaakt gereformeerden en Nederlands

gereformeerden houdt de cgk haar diensten vanaf 2018 in de Maria Koninginkerk, een voormalig rooms-katholieke kerk die nu wordt verbouwd.

■ HOOGEZAND IS HELEMAAL KLAAR MET ‘GRATIS VUILNISBELT’ Omwonenden van de Nolensstraat in Hoogezand kunnen niet wachten tot de leegstaande huizen in de straat gesloopt worden. Op het terrein van de huurwoningen wordt namelijk enorm veel troep gestort. ‘Het is nu gewoon een gratis vuilnisbelt’, zegt een omwonende tegen RTV Noord. ‘Alles wordt hier gedumpt, ook uit andere buurten.’

■ ENORME HAGEDIS ONTSNAPT IN ST. WILLEBRORD In St. Willebrord, een dorp in de gemeente Rucphen, is zondag een hagedis van een halve meter ontsnapt. Het gaat om een bruin-grijze blauwtongskink. De politie roept inwoners van het dorp in Noord-Brabant via Burgernet op uit te kijken naar het reptiel. Het dier is gelukkig niet gevaarlijk, de hagedis leeft van planten en kleine dieren.

De synagoge aan de Golstraat in Deventer staat in de verkoop.

RADIO VOORKEUR

NPO RADIO 1 ► VPRO, 00.00–02.00 UUR

Nooit meer slapen

Floortje Smit spreekt met Martin Michael Driessen, naast opera- en toneelregisseur ook vertaler en schrijver. Voor zijn debuutroman *Gars*, die in 1999 uitkwam, werd hij genomineerd voor de AKO Literatuurprijs.

RTL 4

10.00 Koffietijd. 11.00 Goede tijden, slechte tijden. 11.30 The Bold and the Beautiful. 12.00 Nieuwe Tijden. 12.40 Teleshop 4: Dit Is Mijn Toekomst. 13.05 RTL Woonmagazine. 13.45 RTL Late Night. 15.00 Bouwval gezocht. 16.00 RTL Nieuws. 16.05 Helemaal het einde!17.00 5 Uur Live 18.00 RTL Nieuws. 18.15 Editie NL. 18.30 RTL Weer. 18.35 RTL Boulevard. 19.30 RTL Nieuws. 19.50 Winnen Doe Je Bij ...19.55 RTL Weer. 20.00 Goede tijden, slechte tijden. 20.30 Het Perfecte Plaatje. 21.30 Onschuldig?!22.30 RTL Late Night. 23.45 RTL Nieuws 00.00 RTL Weer. 00.10 RTL Boulevard.

RTL 5

10.00 Teleshop 5: Dit Is Mijn Toekomst. 10.35 Teleshop 5: Kortingsbrigade.nl. 10.45 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 11.00 Teleshop 5: Thane. 12.45 Teleshop 5: Dit Is Mijn Toekomst. 14.00 Teleshop 5: Thane. 14.15 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 16.30 Over de kook. 17.00 RTL Travel 18.00 Nieuwe tijden. 18.30 Gordon Ramsay: Oorlog in de keuken!19.30 Galileo. 20.30 Samantha & Michael scheiden ermee uit. 21.30 Celebrity City Trip. 22.30 What Really Happens in Bali. 23.30 Nieuwe tijden 00.00 Galileo. 01.00 Teleshop 5: Nachtlounge. 02.01 Teleshop 5: Videochat.

WINDTALKERS Film over de Tweede Wereldoorlog met onder andere acteur Nicolas Cage. RTL 7, 23.00 UUR

FAMILY7

06.00 Wijs HH. 06.30 Gospel Truth. 07.00 Black Beauty. 07.30 Krummel. 08.00 Homecoming. 08.30 Joyce Meyer. 09.00 Wijs HH. 09.30 I24News. 09.36 Uitgelicht!10.00 Thuis. 11.00 Gospel Truth. 11.30 Waarom Eindtijd. 12.00 Wijs HH. 12.30 Another Life. 13.00 Black Beauty. 13.30 Gospel Truth. 14.00 The bible – the verdict of history. 14.30 Waarom Eindtijd. 15.00 Wijs HH. 15.30 Thuis. 16.30 Gospel Truth. 17.00 Wijs Paleis. 17.30 Youth Bytes 18.00 I24News. 18.06 David Maasbach. 18.35 Another Life. 19.00 Wijs HH. 19.30 Drievoudig snoer of zijden draadje. 20.00 Black Beauty. 20.30 Uitgelicht!21.00 Op zoek naar een wonder. 22.00 Joyce Meyer. 22.30 IsraelCNN. 23.00 Uitgelicht!23.30 In Touch 00.00 Another Life. 00.30 Wijs HH.

SBS 6

06.00 Loop: Hart van Nederland. 07.40 Pastor Joseph Prince – New Creation TV. 08.15 Tommy Teleshopping. 14.15 De Grote Verbouwing. 15.05 Bonje met de Buren. 16.05 Huizenjacht. 17.00 De Grote Verbouwing 18.00 Hart van Nederland – Vroeg. 18.20 Shownieuws – Vroege editie. 18.30 Huizenjacht. 19.25 Utopia. 20.00 Trauma Centrum. 20.30 Talenten zonder centen. 21.30 Keep It Cool. 22.30 Hart van Nederland – Late editie. 22.55 Shownieuws – Late editie. 23.25 Piets weerbericht. 23.30 De spa 00.05 Reportage: Mijn tuin is een dierentuin. 01.05 Lekker Live. 05.00 Astro TV.

RTL 7

07.57 B.O.Z.: Beyblade Burst. 08.25 B.O.Z.: Blazing Team. 08.53 B.O.Z.:De Daltons. 09.00 Vis TV. 09.30 Vis TV. 10.00 Truck & Tractor Pulling. 10.30 Truck & Tractor Pulling. 11.00 De Sterkste Man. 12.00 Stop! Politie. 13.00 Politie op je hielen. 14.00 Lekker snugger. 14.30 The King Of Queens. 15.00 Flodder. 15.30 Bezopen bestuurders. 16.00 Politie op je hielen. 17.00 Lekker snugger. 17.30 The King Of Queens 18.00 Flodder. 18.30 Bezopen bestuurders. 19.00 Idioten Op De Weg. 19.30 Stop! Politie. 20.30 Parker. 23.00 Windtalkers 01.40 Teleshop 7: Nachtlounge.

REFORMATORISCHE OMROEP

14.00 RO non-stop. 16.00 Non-stop muziek uit de Keuzelijst. 17.00 RO non-stop 18.00 RO non-stop mannenzang. 19.00 Op Verzoek. 20.00 Ondeerweg. 21.00 Op Verzoek. 22.00 Dagsluiting. 22.15 RO non-stop 00.00 RO non-stop. 01.00 RO non-stop anderstalig. 02.00 Aan Tafel.

GROOT NIEUWS RADIO

06.00 De Nieuwe Morgen. 09.00 Blessings. 10.00 Bij Jorieke. 12.00 Sandwich. 14.00 Backstage. 16.00 De Dag Van Vandaag 19.00 Wens. 20.00 Muziekavond. 22.00 Op weg met de Bijbel. 22.30 Muziekavond 00.00 De Nacht. 05.25 De Bijbel Door.

CANVAS

09.00 Herfstbeelden. 12.30 Rolkrant 18.10 Extra Time. 19.10 Straffpleiters. 20.00 Terzake. 20.30 De afspraak. 21.15 Kinderen van de collaboratie. 22.05 De ideale wereld. 22.55 Winteruur. 23.05 Suspects. 23.55 Canvaslus.

STILGEZET
Rechters 1:17
Eervol
Samen met de stam Simeon versloegen de Judeeërs vervolgens de Kanaänieten in Sefat en vernietigden de stad. Sindsdien heet die stad Chorma.
Het was duidelijk dat Heer de juiste stam had aangewezen om voor te gaan in de strijd. De Judeeërs behaalden de ene overwinning na de andere. Je zou bijna vergeten dat ze dit deden met de hulp van de stam Simeon. De Simeonieten vonden dat niet erg. Ze deden het niet om de eer.
De verhouding verschoof toen het leger Sefat bereikte. Ongemerkt namen de Simeonieten de leiding over. Dit was ver trouwd gebied voor hen. Ze kenden elke struik en alle sluippaadjes. Zeker van zichzelf behaalden ze een totale overwinning. De naam van de herbouwde stad eerde hun bijdrage: Chorma. Verwoesting. En zonder dat ze het wisten, kregen ze een eervolle vermelding in het boek ‘Rechters’.

Verhaalsuggestie?
nd meedenken.nl

nd jong KORT & KLEIN
DINSdag 21 NOVEMBER 2017
848 JENNEKE VAN GARDEREN • BEELD ANP / VINCENT JANNINK
Minister: meer geld voor voetbalsters
De Nederlandse voetbalvrouwen werden deze zomer Europees kampioen. Ze doen het veel beter dan de Nederlandse voetbalmannen. Toch krijgen ze minder geld.
Lieke Martens en Vivianne Miedema vinden het vreemd: zij verdienen veel minder dan voetbalmannen. Terwijl zij meer succes hebben. Minister Bruno Bruins vindt dat ook. Hij wil erover praten met de KNVB.
Lieke Martens is een van de beste voetbalvrouwen van Nederland. Ze speelt bij Barcelona en verdient daar zo’n 200.000 euro per jaar. Dat is best veel geld. Maar het is een klein bedrag als je bedenkt wat de beste voetbalmannen verdienen. Neymar da Silva Santos werd vorig jaar door zijn club ‘verkochte’ voor 222 miljoen euro. Nu is hij natuurlijk een superster. Maar ook in Nederland is het verschil groot. Mannen verdienen vaak tien keer zoveel als de vrouwen. De afgelopen jaren werd er wat lacherig ge-
daan over vrouwenvoetbal. Tot afgelopen zomer: toen werd Nederland Europees kampioen. En ineens vond iedereen dat de voetbalvrouwen net zo hard werken als de mannen. Minister Bruno Bruins voor Sport wil daarom nu met de voetbalbond KNVB praten over dat grote verschil in loon. Want de vrouwen zijn geen amateurs meer, vindt de minister. Ze verdienen meer. Maar hij zegt er eerlijk bij: de regering heeft niets te vertellen over het loon van voetballers. Dat hebben de voetbalclubs en de KNVB.
wat vind jij?
Mannenvoetbal is populairder. Logisch dus, dat mannen meer verdienen.

LIMERICK
KEES VAN EGMOND
Verloskundigen luiden noodklok
Een ooeivaar die in Tilligte net aankwam voelt al zijn gewrichten en kleppert: ‘U ziet, vergeet even niet wie ‘t echt zware werk moet verrichten.’
BIJDAGEN? achterop@nd.nl

IK & MIJN HUIS
bijdragen? achterop@nd.nl
SINT-MAARTEN
We hebben nooit in een omgeving gewoond waar Sint-Maarten gevierd wordt. Nu dus wel, blijkt. Er staan tien zingende schatjes aan de deur. Vaag weet ik dat ik nu iets lekkers hoor te geven. Ik heb niets. De kinderen vinden dat geen probleem, ze vinden het zo ook al leuk. ‘Ik heb dorst’, roept er één. Ze hebben allemaal dorst. Tien schatjes mee naar binnen. Een papa blijft discreet bij de deur staan. Ik zet sap op tafel. Nee nee, ze willen het liefst gewoon water. ‘Je wordt er wel moe van’, zegt een klein wit gezichtje. ‘Mijn moeder doet mee met Heel Holland Bakt’, vertelt een blozend gezichtje. Dan weer vrolijk richting deur. Volgend jaar heb ik wat in huis. Het hoeft niets spectaculairs te zijn, want het is zo ook al leuk!

BERT HAGENAARS nd.nl/cultuur BEELD ND

KUNST KIJKEN

WAT ZIE JE ALS JE NAAR EEN KUNSTWERK KIJKT? VOOR ELKE MUSEUMBEZOEKER KAN DAT ANDERS ZIJN. KUNSTLIEFHEBBER BERT HAGENAARS BESCHRIJFT ZIJN EERSTE INDRUK EN GAAT DAARNA OP ZOEK NAAR DE ACHTERGRONDEN. VANDAAG: MUTMAßUNG VAN ROSA LOY (1958).

– op het eerste gezicht –

Van de schilderijen van Rosa Loy die nu in het Drents Museum hangen, is dit wel een heel sprookjesachtige voorstelling. Een vrouw zit op de rug van een fantasiefiguur, half mens, half poedel. Het heeft een hondenstaart, en het beest naast haar heeft ook veel weg van een grote hond. Samen beginnen ze de tocht over het water. De poten veroorzaken kringen, maar lijken geen millimeter in het water te zakken. Is dit een seculiere tegenhanger van Jezus’ wandeling over het water, of ligt er gewoon ijs op het meer en begint het te smelten? Voor de berijdster maakt het niets uit: ze voelt zich zichtbaar veilig in dit gezelschap, ook al dreigt misschien het gevaar van het koude water. Het wollige witte wezen houdt haar goed in de gaten terwijl het zelfverzekerd doorstapt. Haar gezicht doet mij sterk denken aan de figuur van Alice uit Alice in Wonder-

Rosa Loy, Mutmaßung, 2013, caseïne op doek, 130 x 170 cm, Drents Museum, Assen. Te zien t/m 18 maart 2018.

land, zoals die in de eerste uitgaven werd afgebeeld. In het ijzige landschap staan tegen de berghelling een paar vakwerkhuisen, en in de verte lijkt het of we een paar schepen zien liggen. Dat zou kunnen, maar dan hebben ze wel heel veel masten. Wat meer voor de hand ligt, is dat het groepjes naaldbomen zijn,

die tenslotte in zo’n landschap niet misstaan. Een groter raadsel is: wat doet die kano met vuilniszakken op die slee? Aan de sporen te zien heeft hij hier vaker gereden, of ze moeten van andere sleeën afkomstig zijn. In ieder geval is het een vreemd amfibievoertuig: geschikt voor op ijs én in het

water. Maar waarom die vuilniszakken? De titel van het werk helpt ook al niet mee voor het begrip van het schilderij. ‘Mutmaßung’ betekent vermoeden, aanname. Maar waarvan? Is de vredige blik van de vrouw een blijk van vertrouwen dat ze niet door het ijs zal zakken, zoals Petrus

in eerste instantie niet twijfelde aan Jezus’ woord en over het water liep? Misschien is het wel een en al symboliek wat we hier zien. Of de kunstenaar vindt het gewoon leuk haar fantasie te laten varen en ze is hier helemaal losgegaan. Die tweeslachtigheid – symboliek of fantasie – vind je trouwens ook terug bij de andere schilderijen op deze expositie. Fantasiewerelden, vrouwen en eigenaardige dieren vormen de belangrijkste thema’s, en steeds is het de vraag: wat is nu de bedoeling van de kunstenaar?

– bij nader inzien –

Naarmate de bezichtiging in de dertiende-eeuwse abdijkerk van het museum vordert, leer ik de taal van Loy een beetje beter verstaan. Terwijl bij het eerste werk de vraagtekens boven mijn hoofd bijna zichtbaar worden, verlang ik aan het eind van de tentoonstelling bijna geen uitleg meer. Het is zoals het is; ze schildert vanuit haar intuïtie, zo lijkt het. En daar moeten we het mee doen. Alsof je in de droomvlucht van de Efteling zit en je je overgeeft aan de sprookjessfeer, zo bestaat de tentoonstelling uit een serie droomwerelden. Een rationele analyse heeft dit werk niet nodig en zou het ook ontkrachten. Voor degenen die een diepere betekenis in haar werk willen zien, is er goed én slecht nieuws. Het slechte nieuws is dat Loy dat niet zelf in haar werk gelegd heeft – al weet je het maar nooit met kunstenaars – en het goede nieuws is dat je er zelf elke interpretatie aan mag geven die je wilt. <